

PLANINSKI VESTNIK 5

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXXVII 1977

P L A N I N S K I V E S T N I K
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

Ciril Zupanc	Planinci ob letošnjih treh obletnicah	265
	Slovo od Milana Ciglarja	268
Dr. VI. Blašković	Nenavaden planinec	270
Dr. ing. Dušan Lasić	Megla dolga štiri leta	274
Boris Purkart	V sončni samoti	278
Ing. M. Horvat	Zvonec, s katerim zvonijo drzni	279
Andrej Vovko	Sledi za spomini v gorah	281
Ing. Bojan Pollak	Lepotica je bila milostna	284
Erna Meško	Hum	290
Ing. Božo Jordan	Dva zapisa o izletih	296
Alfred Hvala	Sedemdesetletnica Franca Lozeja	299
Peter Leban	Kranjski vrhovi — nova planinska transverzala	301
Franci Vrankar	Po neznanem svetu	303
Janez Volkar	8000 km daljave za 7492 m višine	304
Franci Baumann	Nošak 76	306
	Vrh	308
	Društvene novice	311
	Alpinistične novice	323
	Varstvo narave	324
	Iz planinske literature	325
	Razgled po svetu	326

Naslovna stran:

Soča, v ozadju Lemež
 Foto dr. Jože Andlovic

Notranja priloga:

- 1 Ropasija v soncu — Pod Čreto z razgledne točke S in E 6 poti (4. 2. 1977) — Foto ing. Božo Jordan
- 2 Na ledeniku pod Skuto julija 1976 — Foto Franci Ekar
- 3 Grintovci s kamniškega polja — Foto Marjan Garbajs

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojtn, dr. Tone Wraber. — Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 120 din, plačljivo tudi v dveh obrokih, za inozemstvo 200 din (12 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani

Glasilo
 Planinske zveze Slovenije
 »Planinski Vestnik«
 je bilo z ukazom
 predsednika republike
 Josipa Broza-Tita
 ob 80-letnici izhajanja
 za poseben prispevek
 k razvoju planinstva
 v Sloveniji
 odlikovano
 z redom zaslug za narod
 s srebrnimi žarki

PROGRAM SEJMOV IN
 RAZSTAV ZA LETO 1977
 NA GOSPODARSKEM
 RAZSTAVIŠČU V LJUBLJANI

TEHNIKA ZA OKOLJE
 od 5.—10. maja 1977

SETEX 77
 24.—26. maja 1977

SALON POHIŠTVA 77
 7.—12. junija 1977

KMETIJSKO ŽIVILSKI SEJEM
 v Gornji Radgoni
 od 20.—28. avgusta 1977

VINO 77
 29. avgusta—4. septembra
 1977

VRTNARSKA RAZSTAVA
 16.—19. septembra 1977

SODOBNA ELEKTRONIKA
 3.—7. oktobra 1977

SKI EXPO 77
 16.—20. novembra 1977

PLANINCI OB LETOŠNJIH TREH OBLETNICAH

Ciril Zupanc

Letos torej praznujemo 40-letnico, ko je Josip Broz-Tito postal organizacijski sekretar KPJ in je pri vodstvu Kominterne dosegel privoljenje za to, da je državno vodstvo ilegalne KPJ prišlo v domovino. Tu je začelo delati enotno in v skladu z možnostmi in potrebami organiziranega, čeprav še tajnega, revolucionarnega vodstva. Aprila letos tudi praznujemo 40-letnico ustanovnega kongresa KP Slovenije, ki vsem napredno usmerjenim ljudem v Sloveniji pomeni velik zgodovinski mejnik na poti do naše socialne in narodne osvoboditve. Oba ta dva velika dogodka sta bila za nadaljnji razplet zgodovinskih dogodkov izredno pomembna, saj sta se zgodila še dokaj pravočasno: do leta 1941 je bilo še možno organizirati kolikor toliko široko mrežo članov, somišljenikov in simpatizerjev, ki so že takoj na začetku narodnoosvobodilnega boja nastopili oboroženi proti okupatorju in s tem pokazali edino možno pot do osvoboditve za vse jugoslovanske narode.

Napredni tokovi v planinstvu

Slovensko planinsko društvo s svojimi podružnicami po Sloveniji, tedaj še Dravski banovini, seveda ni bilo politična organizacija. Kot društvo je v svojih vrstah združevalo ljudi različnih socialnih plasti in različnih življenjskih nazorov. Vseskozi pa je imelo narodno-obrambno vlogo, tako proti ponemčenju in nemškutarstvu na Gorenjskem, Koroškem in Štajerskem kakor proti fašističnemu okupatorju na Primorskem. Takšna usmeritev je bila po letih 1930 (Bazovica!) in 1938 (Anschluss v Avstriji!) dokaj izrazita.

Imeli pa smo tudi poskus napredne politične usmeritve planincev. 1. decembra 1929 je bila v Ljubljani ustanovljena podružnica delavskega društva Prijatelj prirode. V njenem odboru je bil tudi socialist in marksist dr. Henrik Tuma. Kmalu zatem je bila podobna podružnica ustanovljena tudi v Trbovljah. Tu je bil včlanjen dr. Ciril Žižek, znani soustanovitelj jugoslovanskega turizma in Bloudkov osebni prijatelj.

21. oktobra 1931 je banska uprava že razpustila podružnico delavskega društva Prijatelj prirode v Mariboru, ker so njeni člani na množičnem izletu 14. junija 1931 na Štolu skupaj z večjo skupino izletnikov z avstrijske strani, ki so bili člani socialistične organizacije Naturfreunde, manifestirali za socializem. Seveda so bile to leto in nekoliko kasneje prepovedane in razpuščene vse podružnice Prijateljev prirode, tako tudi tista v Trbovljah.

Tudi delovanje članov društev Svoboda, za njo pa Enakost oziroma Vzajemnost, smemo v nekem smislu šteti v politično in napredno dejavnost planincev. Zakaj? Ze člani prosvetnih društev Svobode so se pogosto shajali v hribih in planinah. Ko je bila ta organizacijska oblika prepovedana, so nastajala društva Vzajemnosti in Enakosti. Člani teh prosvetnih in naprednih društev so se še zlasti zatekali v naravo, v hribe in gore, kjer ni bilo žandarjev in policijskih agentov. Ni torej čudno, da so se tu srečavali s številnimi planinci oziroma so se dokaj pogosto združevali in skupaj nastopali.

25. februarja 1938 je bila razpuščena Vzajemnost v Rušah. Julija 1940 je oblast razpustila društvo Vzajemnost in podružnico Saveza metalskih radnika Jugoslavije v Lescah, društvo Kmečkih fantov in deklet v Bohinju ter delavsko

prosvetno društvo Enakost na Jesenicah, ker so člani teh organizacij na javnih zborovanjih protestirali proti konfiniranju komunistov in antifašistov v Bilečo. Decembra 1940 je oblast razpustila podružnico DPD Vzajemnost v Ptuj.

Letošnje jubilejno partijsko leto je torej tudi lepa priložnost za to, da vzpodbudi organizirane planince k raziskavi in pisanju zgodovine planinstva med vojnama in to prav z zvezi z dejavnostjo podružnic Prijateljev prirode in v povezovanju planincev oziroma njihovo včlanjanje in delovanje v DPD Svoboda, Vzajemnost in Enakost. Zelo prav pa bo tudi tisto sodelovanje naših planinskih društev, kjer bodo z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami organizirali spominska srečanja v krajih, kjer so se pod jugoslovansko buržoazno diktaturo ilegalno sestajali člani DPD Svoboda, Vzajemnost in Enakost.

Po naših veznih poteh!

Ing. Božo Jordan je v Planinskem vestniku 1976/5 (na straneh 259—260) objavil osnovne podatke »Pregled slovenskih veznih poti — transverzal«. Kdaj bolj kakor letos bo prišla v poštev Zasavska planinska pot Od Kumrovca do Kuma! Tu so Čebine, kjer je bil v noči na 18. april 1937 ustanovni kongres Komunistične stranke Slovenije. Tu je Lisca v Zasavju, kjer je bil marca 1938, pod vodstvom tovariša Josipa Broza-Tita prvi sestanek politbiroja CK KPJ. Razpravljali so o novih razmerah po priključitvi Avstrije k Nemčiji in sprejeli razglas narodom Jugoslavije »Za mir, neodvisnost in svobodo!«, ki je izšel v srbohrvaščini in slovenščini. In tu je slednjč Kumrovec, rojstni kraj Josipa Broza-Tita, kjer je sedaj moderen hotel Dom Zveze borcev NOVJ in mladine Jugoslavije. Organizirali bomo tudi pohode po Poti delegatov ustanovnega kongresa KPS.

Če ne letos, pa naj v prihodnjih nekaj letih vsako naše planinsko društvo le organizira vsaj po en pohod po tej zanimivi planinski poti.

Če se nekoliko v mislih sprehodimo po važnejših revolucionarnih dogodkih med vojnama, ki se vežejo tudi na naš planinski svet, potem moremo najti marsikak kraj in dogodek, ki naj bi se ga planinci in seveda tudi drugi občani, zlasti pa še mladi rod, spomnili letos in v prihodnje. V spomin na začetke revolucionarnih gibanj takoj po prvi svetovni vojni imamo npr. Istrsko planinsko pot »Labinske republike« (IPP-LR). V prvih letih po prvi svetovni vojni so labinski in raški rudarji ustanovili svojo »Labinsko republiko«, ki jo je italijanski okupator seveda surovo zatrl. Zatrl pa ni svobodoljubnega duha tega rudarskega kraja. V Planinskem vestniku 1976/8, na strani 405 je opisano, kako

---

PLANINA GOLOBAR

Korakali borci vso noč so molčeli
po strmih stezjah,
po tolminskih gorah,
da bi dosegli do belega dne
zeleno planino Golobar.

Prihajali od vseh so strani,
na zeleno planino Golobar,
iz Knežkih Prodov, izpod Rodice,
od sončnih Brd, Vipave, Gorice,
da bi dosegli do belega dne
zeleno planino Golobar.

Ob zori so v stajah zaspali.

Iz sanj so borce zbudili sovražni rafali.
Izdane vsevprek so morili, kosili,
na zeleni planini Golobar.

Ko posijalo je sonce na Golobar,
je obsijalo štiriintrideset žrtev.
Nihče jim ni zatisnil oči
nihče jim izkazal časti
na zeleni planini Golobar.

Okrog vratu so jim žico zvezali,
kakor drva so jih zvekleli v dolino,
jih na kamione zmetali

Na krvavih, zmaličenih žrtvah so stali
harmoniko navijali
so v Bovcu slavili krvavo sedmino...

Na zeleni planini Golobar
iz krvi partizanov rojena
iz boja v boj do zmage je šla
brigada Ivana Gradnika
na zeleni planini Golobar.

V spomin na ustanovitev primorske
brigade Ivana Gradnika 24. 6. 1943
Paula Leban

je nastala ta pot in kje poteka. Začne se na železniški postaji Podgorje pod Slavnikom, zaključi pa se na Učki v zavetišču Vojak. Zakaj ne bi letos naši planinci malo bolj mozično obiskovali tudi to zanimivo planinsko pot? Vredna je obiska zaradi zgodovinskega pomena »Labinske republike«, kakor zaradi lepot Krasa in Istre ter razgledov na Tržaški zaliv, na Kvarner in na venec gora, ki obdaja severni in zahodni del Slovenije.

Koroški in štajerski planinci, ker jim je kraj pač najbolj blizu, bodo letos in potem morda še večkrat, obiskali Sv. Duh na Kozjaku nad Mariborom. Tu sta bila 25. aprila 1929 ubita organizacijski sekretar CK KPJ Djuro Djaković in sekretar Rdeče pomoči Nikola Hečimović.

V Smiglovi zidanici nad Grajsko vasjo v Savinjski dolini je bila 16. in 17. aprila 1938 prva konferenca KPS. Razpravljali so o novem položaju po priključitvi Avstrije k Nemčiji. Zaradi nacistične nevarnosti so opozarjali na potrebo po združitvi vseh demokratičnih in naprednih sil slovenskega naroda. Navzoč je bil tudi Josip Broz-Tito.

Na Vinjem nad Dolskim pri Ljubljani je bila 29. in 30. junija 1940 že 3. konferenca KPS, tudi ob Titovi navzočnosti. Razpravljali so o zbiranju najširših slojev slovenskega delovnega ljudstva v enotno fronto, o boju za ljudsko vlado in za dosledno naslonitev Jugoslavije na Sovjetsko zvezo. Izvolili so CK KPS in delegate za V. državno konferenco KPJ, ki je bila potem jeseni v Zagrebu.

To je le nekaj točk, ki so danes vedno dostopne in nekatere prav lično urejene tudi za obisk bolj številnih izletniških in planinskih skupin. Pa to ni vse. V vsakem večjem industrijskem kraju je moč najti zanimive izletniške in planinske točke, kjer se je v letih med vojnama kaj dogajalo, kar sodi v našo napredno in revolucionarno zgodovino: doprinos k boju delavskega razreda oziroma k boju za enotno fronto proti skupnemu sovražniku, zunanjemu agresorju.

Omeniti je vredno res nekaj takih važnejših točk tudi na Primorskem. Tam so se napredni in zavedni ljudje, s fašizmom že neposredno prizadeti, borili v razmerah, ki so bile še dosti težje kot v matični domovini. V gozdu na Kuclju je bila 27. avgusta 1928 partijska konferenca za Goriško in Furlanijo. Razpravljali so o poživitvi komunistične dejavnosti in o organizaciji med kmeti. Marca 1937 je Pino Tomažič, po vrnitvi iz Jugoslavije, skupno z Alojzom Budinom in Viktorjem Batisto organiziral ilegalno ciklostilno tehniko v oglarski koči v Mejah pri Zgoniku. Na pisalnem stroju so razmnoževali partijski list Delo in letake. 17. maja 1937 je bilo na Trstelju na Krasu posvetovanje komunistov s Krasa in Goriške. Razpravljali so o delovanju partije med kmeti, mladino in slovenskimi narodnjaki, da bi ustvarili ljudsko fronto.

V Goričah pri Divači so komunisti 1. maja 1940 natisnili predzadnjo ilegalno številko partijskega glasila Delo. V njej pozivajo vojake k dezertacijam, delavce k sabotaji, kmete k bojkotu prodaje na trgu in ženske na demonstracije.

V gozdju na Briščkih nad Trstom je bila pokrajinska partijska konferenca, na kateri je Pino Tomažič razložil program sodelovanja slovenskih delovnih množic z italijanskim proletariatom v boju proti fašizmu in z vsemi protifašističnimi silami v Julijski krajini, govoril je tudi o boju za uresničenje slovenske sovjetske republike, v kateri bodo združeni vsi Slovenci, in o razširjanju ilegalnega tiska.

Tudi tu bi se našel še kak kraj in dogodek, ki je v luči revolucionarnega boja med obema vojnama vreden spomina. Vendar bodi dovolj. Primorski planinci se bodo prav gotovo potrudili, da bodo v navedene kraje organizirali množične izlete, se tam pomudili in mlajšim ljudem kaj več povedali o težavnem boju naprednih in zavednih ljudi pod dolgoletno fašistično okupacijo. Gotovo bi bilo vredno in potrebno na kakem od navedenih krajev postaviti primerno spominsko znamenje, in planinsko društvo, ki je na območju občine, bi bilo prav gotovo takoj pripravljeno prevzeti v stalno varstvo tako spominsko znamenje. Saj tako delamo tudi z znamenji iz NOB.

Vzorniki tudi planincem

Na Jesenicah imajo Mladinski bataljon Jožeta Gregorčiča. Kako vzgojno in koristno je to! Narodnega heroja Jožeta Gregorčiča se tako mladi rod stalno spominja kot predvojnega revolucionarja, kot španskega borca in kot legendarnega junaka gorenjskih partizanov. Ko bodo kdaj hodili po njegovih partizanskih poteh, bodo prekrizarili vso Pokljuko, Jelovico in Skofjeloško hribovje. Vse to je prelep gorski in planinski svet. Združeno je torej koristno in vzgojno s prijetnim in zdravim razvedrilom v naravi.

Po takih vzornikih se naša planinska društva morejo in morajo ozreti, saj jih je v vsakem okolju kaj. Naj bo prav to leto tista vzpodbuda, ki bo pomagala razmišljati tudi o tem.

* * *

Tako letošnje jubilejno partijsko leto ne bo šlo mimo slovenskih planincev, saj se kot celotna organizacija, kot posamezna društva in kot posamezniki, ki so člani še raznih drugih društev in organizacij, tudi planinci vključujemo v vsa ta jubeljna dogajanja in praznovanja. Prav po »planinsko« pa naj še posebej velja razmišljati tako, da je to leto bolj intenzivnega organiziranja hoje in izletov v hribe in gore tudi iz vidika nedavne preteklosti, tj. glede na zgodovino bojev, s katerimi so komunisti in napredni ljudje Sloveniji in Jugoslaviji priborili socialno in nacionalno svobodo. Skoraj na vsaki vezni poti je gotovo neka točka, ki jo moremo vključiti v dogajanja medvojnega revolucionarnega gibanja. Urejanje in vzdrževanje teh poti pa ni od včeraj, saj so le-te nastajale v vsem sedanjem povojnem obdobju. Planinci se zavedamo njih vzgojnega pomena, vendarle pa letos želimo to še posebej poudariti. Naj bo to obenem tudi vzpodbuda za prihodnje, saj sta tudi učenje in vzgoja stalna naloga.

Literatura: Planinski Vestnik 1945—1976; Pregled zgodovine ZKJ, Ljubljana 1963; Oris kronologije delavskega gibanja na Slovenskem 1867—1968, Ljubljana 1969.

SLOVO OD MILANA CIGLARJA

Ing. Milan Ciglar, izkušen in razgledan planinec, sotrudnik planinskega glasila, se je smrtno ponesrečil na Grintovcu 6. 3. t. l. Pod vrhom je hčerki Katki spodrsnilo, zagnal se je za njo, njeno drsenje je ustavil, njega pa stopinja ni držala, padel je, in po strminah, ki drže v Dolke nad Suhim dolom, zdrsnil v smrt.

Na zadnji poti smo ga pospremili 10. 3. t. l. na Žalah. Množica njegovih prijateljev, sodelavcev, poklicnih tovarišev, planincev in mnogih drugih, ki so ga spoštovali in imel radi, mu je izkazala zadnjo čast, vsi, ki so se od njega na Žalah z besedo poslovili, pa so ga slavili kot izjemno sposobnega, plemenitega človeka. Ni besede, s katero bi to izgubo mogli do kraja izpovedati. Njegov sošolec Janez Perovšek se je poslovil od pokojnika v imenu sošolcev, v imenu soborcev Levstikove in Ljubljanske brigade, krajevne organizacije Zveze borcev »Oskar Kovačič« in družbenopolitičnih organizacij Krajevne skupnosti Prule:

»Od rane mladosti smo hodili z Milanom po istih poteh in nadaljevali življenje v istih smereh. Milan se je zvesto držal razreda od prvega do osmega letnika. Prištevali smo ga med najboljše dijake. Ni se ravno rinil na čelo razreda, toda s toplo pozornostjo in zmeraj pripravljenim tovarištvom si je pridobil prijateljstvo vseh — posebno pa tistih, ki so v razredu in na vsej gimnaziji organizirali napredno gibanje mladine. Sošolci o Milanu nismo nikoli dvomili. Takoj po ustanovitvi OF smo vedeli, da smo skupaj na pravi strani. Takrat je nastajala med nami tista zveza enakoga mišljenja in dejanja, ki nas je pripeljala v vrste narodnoosvobodilnega boja, tista velika enotnost razreda in razrednika 8. a, h kateri je naš tovariš Milan dodajal bistveno trdnost. Vsako leto meseca maja se sestaja 8. a in letos bo Milan prvič manjkal. Za mizo, kjer je sedel z nami, bo nastalo na levo in desno od njega velika praznina in prevelik molk. Kako ga bo pogrešal razrednik, njegov dobri prijatelj, kako drugi profesorji?

V tistih gimnazijskih letih je Milan domoval v Sp. Šiški — nedaleč od Stare cerkve. Tamkaj se je v začetku leta 1942 organizirano vključil v delo Narodne zaščite. Tedaj je tudi formalno prisegel zvestobo osvobodilnemu boju. V letu 1943 je bil dodeljen grupi VOS.

Ob kapitulaciji Italije je zapustil Ljubljano in se uvrstil v ljubljansko brigado kot politkomisar čete. 10. januarja 1944. leta se je pridružil naši Levstikovi brigadi v Moravi pri Kočevju ravno tedaj, ko smo se premikali s hrvaškega Gorskega kotarja, iz Delnic v pusti in neobljudeni Polom pri Kočevju. Postal je politkomisar drugega bataljona, njegov namestnik pa je bil sošolec iz 8. a Lado Grbec. Bataljon sta družno vodila vse do 15. novembra 1944 — do slavne bitke Levstikove brigade in jurišnega bataljona XVIII. divizije, ko so potokli belogardistični Rupnikov bataljon na cesti med vasmii Hrib in Koprivnik. Tedaj je Lado Grbec padel na položaju zraven Milana. Milan ga je

pokopal zraven cerkvice na Vidmu. Po vojni je pomagal Grbčevi materi urediti grob in postaviti spomenik.

Milan je sodeloval tudi v zadnjih bojih vojne v veliki in krvavi bitki za osvoboditev Ljubljane, ki je terjala od Levstikove brigade 27 mrtvih. Milan se je poslovil od njih ravno na tem mestu 11. maja 1945 in tu se jim bo danes pridružil. Po osvoboditvi so ga dodelili KNOJ-u, kjer je delal v političnem odseku štaba II. divizije. Demobilizirali so ga l. 1947. Odšel je na univerzo, kjer se je nekaj let povsem posvetil političnemu delu v Komitetu KP.

Potem je študiral in končal gozdarsko fakulteto. Takoj po diplomi je odšel na delo v gorenjske gozdove. Po sedmih letih se je vrnil v Ljubljano in končno našel na Inštitutu za gozdarstvo tisto delo, ki ga je najbolj veselilo ter sproščalo njegovo strokovno in znanstveno dejavnost. Taka je bila Milanova življenjska pot. Ta pa ne pove vsega.

Ing. Milan Ciglar (posnetek na vrhu Mangarta)

Pomembnejša je Milanova človeška podoba. Včasih zadostuje samo eno dejanje, ki ga stori človek — pa ga osvetli do kraja. Takšno je bilo zadnje Milanovo dejanje, ko se je brez oklevanja pognal za hčerko Katko proti prepadu, jo rešil, pri tem pa sam izgubil življenje. To je bil trenutek odločnosti in poguma; to je bilo tisto junaštvo, ki ga je moral Milan ponavljati in zmeraj znova izpričati, odkar se je pridružil borcem za svobodo. V tem dejanju ni samo odločnost in pogum, temveč najgloblja človečnost.

Milanova človeška odlika je bila tudi njegova izredna delavnost, marljivost, sposobnost, učinkovitost in odgovornost pri delu. Njegov delovni načrt je napolnil koledarje za štiri leta naprej, tako da se ni mogel lotiti pisanja knjige o Levstikovi brigadi.

To je bil delavec, ki je presenečal z natančnostjo, zanesljivostjo in znanjem. Vendar se ni omejeval na svoj poklic, na svojo stroko, temveč je z ljubeznijo in strastjo odkrival sleherni kraj ali zaselek, vse višave in doline, vse poti in vode naše dežele Slovenije. Potem je odkrival našim ljudem neznane predele Jugoslavije s svojo kamero in s svojo besedo. Nazadnje je bila tudi Jugoslavija premajhna in je začel odkrivati lepote tudi drugih dežel. Prirodo je ljubil nad vse.

Milan je bil zvest svojemu razredu, svoji brigadi, svojemu poklicu in svojemu raziskovalnemu delu. Ta zvestoba ga je nagradila s plemenitimi sadovi. Milan je bil pošten do soljudi, do družbe. Čez to odliko ni nikoli padla niti najrahljaja senca. Bil je resnično skromen — ne samo po zunanosti, v oblačenju in bivanju, temveč tudi v družbi, v svojem vedenju, v razmerju do drugih ljudi. Toda to ne pomeni, da je bil pust, saj je znal s pripovedovanjem in pisanjem odkrivati stvari, ki jih površni ljudje ne vidijo. Bil je res edinstven človek. Ni samo beseda, če rečem, da nam je Milan nenadomestljiv. Vem, da si je želel zadnje slovo le v krogu najbližjih. Pozabljal pa je pri tem, koliko resničnih prijateljev in tovarišev si je pridobil v življenju. Zato je ta krog, ki se je danes zbral okoli njega dokaj širok, zato je ta žalni zbor številen. Nesreča je velika in naša žalost je resnična. Naj ta težki trenutek prestanemo skupaj z njegovo družino: ženo Justi, hčerko Katko in Majo ter bratom Pavlom.

Dokler bomo živeli, dokler bo živela naša tiskana beseda, naj živi spomin na našega tovariša Milana Ciglarja.«

V Imenu Planinske zveze Slovenije se je od pokojnika poslovil urednik Planinskega Vestnika Tine Oreš z naslednjimi besedami:

Kdor je inženirja Milana Ciglarja poznal pri delu, občuti ob tem grenkem slovesu neizrekljivo bolečino. Skoraj se bojimo naštevati, kaj vse smo z njim izgubili. Dokler smo ga imeli med seboj, se nam je zdelo naravno, če smo mu nalagali vse mogoče odgovornosti in naloge. Zdaj ne vemo, kako bi pokazali, kje ga bomo najprej in najbolj

pogrešali. Bil je nenavadno izobražen človek, razumnik v pravem pomenu besede, mislec, ki mu je bilo ležeče na vsem, kar je važnega za družbo in pomembnega za človeka, vendar nikoli samo mislec — vse, kar je premislil in domislil, je z ognjevito besedo utemeljeval in se z vso svojo duhovno energijo in sposobnostjo zavzemal za uresničitev in izpolnitev. Ob čemer koli smo se srečali, smo občudovali znanje, ki ga je imel in si ga neprestano množil — kot da bi sledil izreku velikega filozofa, da je znanje moč, obenem pa strogi ugotovitvi, da je ni bolj strme in težke poti, kot je pot k znanju, spoznanju in resnici.

Srečali smo se pri delu za planinstvo, z drugo besedo vezala nas je ljubezen do narave. Ing. Milan Ciglar je kot gozdar, kot velik strokovnjak in velik človekoljub globoko doumel in občutil humanistično naravo planinstva, njegov pomen za osrečevanje ljudi v skladu z njihovimi sposobnostmi in nagnjenji, doumel in občutil pa tudi, kako človek s svojo hojo po gorah tudi goram daje in ustvarja svojo misel, svojo kulturno zavest, svoj duhovni obraz, svojo neminljivost. Ta svoj obraz je Milan Ciglar ohranil v svojem javnem delovanju, čutil pa je tudi dolžnost, da se v planinskem glasilu izpove s svojim umskim in čustvenim bogastvom. Vzemimo med mnogimi njegovimi spisi v roke njegov potopis »Do Bosne je en dan hoje« ali »Dolomitsko pot št. 1« ali »Bodočnost Alp« ali »Novo pot po slovenskih gozdovih« ali poročilo o mednarodnem delu alpske komisije (CIPRA) itd. Njegov enodnevni pohod iz Slovenije v Bosno je zgled, kako je tudi v planinskem doživetju združeval misel z dejanjem in dejanje z mislijo, povezal svoje partizanske poti po levem in desnem bregu Kolpe z narodno zgodovino, videl v taki poti sredstvo za krepitev duhovnih in telesnih moči, pot zблиževanja med našimi narodi in Muslimani, potrdil in pokazal pa je tudi idejo popotništva, vrednost asketskega gibanja v naravi, kot vajo v vztrajnosti in obrambni sposobnosti, nanizal zraven celo vrsto doživetij in spoznanj — skratka, v vsakem opisu je pokazal na oblikujočo, vzgojno in izobraževalno moč trde športne storitve, na čudovito preobrazbo fizičnega osvajanja sveta v duhovno bogatitev, na potrjevanje stare Duhamelove misli, da človek, ko hodi po prostoru, hodi tudi po času in to tedaj, ko spoznava preteklost in se ob njej zamika v prihodnost. Lahko rečem, da so Milanu Ciglarju gore preprosto odprle žile njegovega duhovnega bogastva, ob njih in zaradi njih nas je vselej, kakorkoli smo prišli skupaj, vzbujal k vzvišenim mislim in plemenitim dejanjem.

Ing. Ciglar je bil res po svoji duševni konstituciji raziskovalec in obenem vzgojitelj, dragocen za sleherno delovno in družbeno skupnost. Pred očmi mi je njegova prisrčna avtobiografska misel v »Dolomitski poti« o mladini, o vzgoji, o otrocih in starših. Za vse je imel oči in srce, v vsem je znal najti zrno neke občevaljavne resnice o človeku, o njegovem dejanju in nehanju.

Zdaj stojimo pred njegovim zadnjim dejanjem in zadnjo potjo. Ni tolažbe, ni odrešilne besede. Je pa res tudi v njegovem zadnjem koraku na prelepi gori med Dolci in Kokro človeška glorijska, ki nam bo njegov obraz za vselej ohranila v neminljivem sijaju, v tišem žaru človeške veličine, požrtvovalnosti, etične razsvetljenosti, redke srčne dobrote in plemenitosti.

Naj ta glorijska in svetloba njegove osebnosti za vselej ostane z nami, za vzpodbudo, za premislek, za pogumno in odgovorno življenje!

NENAVADEN PLANINEC

(Ob stoletnici rojstva Vladimírja Nazorja)

DR. VLADIMIR BLAŠKOVIĆ

Tudi če ne bi bili leta 1976 proslavljali 35. obletnice epohalnega revolucionarnega upora bratskih jugoslovanskih narodov in herojskega narodnega odpora zoper nacifašistično agresijo in okupacijo naše domovine, bi leto 1976 lahko označili kot posebno važno in zgodovinsko zanimivo obletnico pomembnih dogodkov v kulturni zgodovini Slovencev, Hrvatov, Srbov in vseh drugih Jugoslovancev. Nekdo je rekel in napisal: leto 1976 je leto velikanov. In res je tako. Njegovi odmevi so še danes živi in močni, mislimo na stodvajseto obletnico rojstva genialnega Srba iz Like Nikole Tesle, na stoletnice Srba Borisava-Bore Stankovića (Vranje, 31. III. 1876), Slovence Ivana Cankarja (Vrhnika, 10. V. 1876) in Hrvata Vladimírja Nazorja (Postire na Braču, 30. V. 1876).

Mnogo je bilo proslav stote rojstne obletnice te trojice. Po pravici je posebno pozornost posvetil »Planinski Vestnik« borbenemu liku in slovenskemu socialističnemu prvoborcu

Cankarju (gl. članek dr. Joža Mahničiča, PV 1976). To je vredno posebne pohvale. Posvetimo tudi nekaj misli Vladimirju Nazorju, temu nenavadnemu planincu. Rodil se je na marmornatem krasu, odrasel v vonju mediteranske makije, škropile so ga životvorne dobrote jadranskih žal na rodnem mu otoku Braču (Postire, Ložišče, Bobovišče). Ta velikan pesniškega stiha in rime, subtilni častilec narave je studiral naravoslovne znanosti na univerzi v Zagrebu in Gradcu, postal profesor in direktor gimnazije (Split, Zadar, Koper, Kastav, Sušak, Zagreb), bil upravitelj mladinskega doma in sirotišnice (Crikvenica, Zagreb), bil prezgodaj upokojen in nato živel v Zagrebu. Tu je izgoreval v književnem delu, pisal pesmi in se na stara leta v mučnih in težkih dneh ponosno upiral vsemu: ostro je obsojal okupatorjeve grozovitosti in z bleščečim uspehom opravil največjo in najtežjo življenjsko maturo. Sivolasi pesnik sede konec januarja 1942 v »Čoln na Kolpi« v spremstvu svojega mladega prijatelja in tovariša pesnika Ivana Gorana Kovačiča, odide v partizanski narodnoosvobodilni boj in z radostjo, ki ji ni primere, z neomajnim optimizmom takoj od srca zapoje svojo prvo partizansko pesem, katere zadnja kitica se glasi:

Maleni trošni čamče
na mutnoj Kupi,
uradi, što i sa mnom:
dočekaj sve, što trpi!
Prenesi cilu Hrvatsku
na onu stranu vode,
na teške, al svete puteve
poštenja i slobode!»

(Spesnil konec januarja 1942; objavljeno v »Pjesme partizanke«, 1942—1945; Zagreb 1945.)

Konspirativni sestanki z mojstrom kiparskega kladiva in dleta, Antunom Augustinčičem in njegovim prirojenim zagorsko-klanjskim puntarstvom, so razpihali in užigali v Nazorju močne iskre ogorčenja, upora in gnusa zoper izdajalsko ustaško sodelovanje z nacifašističnimi okupatorji in zoper njihove sramotne zločine. Iskre nezadovoljstva in prezira so prižgale mogočno bakljo odprtega odpora zoper greh in zlo. Majhni trhli čoln na Kolpi je bila najbolj dostojanstvena poema velikega pesnika, patriota in predvsem človeka. Ta prva Nazorjeva pesem partizanka je povedala vse. Predobro je znano, da je partizansko življenje bilo zelo težko. Nadvse težko. Za Nazorja so vsi skrbeli, pazili nanj in ga spoštovali. Fizično nežni, slabotni in krhki Nazorjev organizem, oprt na močno voljo in na miselni eliksir skoraj čudežnega optimizma je zdržal vse preskušnje, napore in trpljenje četrte in herojstvo pete ofenzive. Zmagal je in preživel Vučevo in Sutjesko. Zmogel je dolino Drine in pasti bosanskih gozdov. Ko je bil julija 1943 ustanovljen ZAVNOH, je bil Nazor, preden je (v zapletenih vojnih okoliščinah) uspel odločilnim dati svoj pristanek, s soglasnim navdušenjem izvoljen za prvega predsednika tega revolucionarnega in zgodovinsko pomembnega hrvatskega narodnega predstavništva. Kmalu za tem je bil izvoljen za prvega predsednika Prezidija — Sabora Ljudske republike Hrvatske in je to najuglednejšo politično dolžnost osvobodene domovine opravljal do smrti 19. VI. 1949. Taka je bila življenjska pot pesnika in akademika Vladimira Nazorja.

O Nazorju se je mnogo pisalo, ko je še živel. Še več je bilo napisanega o njem po njegovi smrti, marsikaj je bilo ponovno zapisano ob stoletnici njegovega rojstva. Kritično je bila ocenjena pesniška vrednost njegovih del, podobno so analizirali ideološko kompleksnost njegovih tekstov, pripravljajo se in končujejo se o njem doktorske disertacije. Kakorkoli že obračamo ustvarjalno in življenjsko podobo tega človeka z Brača, od mladostnih »Slovanskih legend« (l. 1900) do klasične pesniške zbirke »Legende o tovarišu Titu« (l. 1946), povsod stopa v ospredje bistvo vsega Nazorjevega bitja: humanizem. Za to osnovno svojo misel je naš (nekateri so ga celo ironizirali) zadnji veliki mistik in romantik vendarle hrabro sédel v mali trhli čoln na Kolpi, odšel v partizane in (medtem ko so nekateri tenkovestni analitiki njegovih del preračunljivo in spretno varovali svojo glavo) stari Nazor je bil pripravljen žrtvovati svoje življenje za blagor svojega naroda, za zmago resnice, pravice, bratstva in svobode.

Posebno so značilne izjave člana Predsedstva SFRJ in Predsedstva CK ZKJ dr. Vladimira Bakariča. Dal jih je o Vladimirju Nazorju spomladi 1976 v posebnem razgovoru z ljubljanskim »Delom«. Ta razgovor je objavil (16. V.) tudi zagrebški »Vjesnik«, v izčrpnih povzetkih pa so ga objavili tudi drugi časniki širom po Jugoslaviji. Brez ozira na utemeljeno prepričanje, da je ta intervju znan mnogim planincem v Sloveniji, Hrvatski in v vsej Jugoslaviji, zapišimo zaradi izredne pomembnosti Bakaričeve osebnosti in v vsej Jugoslaviji, zapišimo zaradi izredne pomembnosti Bakaričeve osebnosti te kritične opombe in ocene tudi v planinskem glasilu. Med drugim je dr. Vladimir Bakarič rekel:

»Nazorja kot pisatelja in pesnika sem poznal, se razume, mnogo prej kakor osebno ... Osebno sem ga spoznal šele, ko je prišel v partizane ... Mi smo ga seveda pričakali

vsi zelo navdušeni, ker smo ga čislali, vedeli smo, da se je v vojni držal zelo lepo, da je imel zveze z nekimi našimi ljudmi, čeprav pred tem, kot partija, nismo imeli z njim nobene zveze. Ustaši so celo poskušali, da ga prikažejo, kot da je njihov, tiskali so v eni svojih antologij eno njegovo stvar, ki da je slavospev „osvobojenju“, toda ta slavospev je bil pisan leta 1920 — in se sploh ne nanaša nanje... Potem smo se z njim pogovarjali: treba je bilo razčistiti stvari, kako človek iz Zagreba gleda na partizanski boj, treba ga je bilo, danes bi se to reklo, „približati zemlji“ in na pogoje, ki smo jih imeli. Tu bi, kot svoje mnenje, rekel dvoje: prvič, v vseh velikih trenutkih je bil velik človek; drugič, prišel je, kot veste, že v poznih letih in mogli bi reči, da je bil pripravljen za to stvar umreti, dati svoje življenje. To je precej redek pojav. Pomenilo je, da so neka njegova etična spoznanja v njem tako živa, da jih je hotel osebno doživeti, ne samo opevati. A ne samo doživeti, temveč dati tudi življenje zanje. Za njegova veličina se je na vseh važnih razpotjih v težkih trenutkih v partizanih vselej pokazala. Preživel je mnogo težkih trenutkov, toda nikoli ni v takih okoliščinah izgubil morale...»

Na vprašanje časnikarjev, ali je bil en Nazor kot pesnik in drugi Nazor kot politik, ali pa je to bil en sam Nazor, je Bakarić odgovoril:

»Jaz bi preje oboje spojil v enega Nazorja. Dnevne politične stvari je spremljal, in to pazljivo, ni pa se vanje mnogo mešal; bolje je, da tako rečem, združeval svoje širše pojmovanje ljudske vstaje in revolucije. Če je bil kdaj nezadovoljen s kakimi političnimi odloki, je to nezadovoljstvo tudi izrazil, vedno v krogu ljudi, ki so o tem mogli odločati. Vselej smo našli izhod in prišli do rešitev, ki so ustrezale nam in njemu. Ne bi smel reči, da je bilo tega mnogo, tega je bilo malo... Če je oporekal, posebno prve dni, je šlo za drobne stvari, ki jih on v partizanih ni pričakoval, in se je nanje moral privaditi. Razume se, življenjski pogoji niso bili ravno zelo dobri in moral se je privaditi na... neke površnosti, neke nerednosti in podobne stvari. Bil je zelo pedanten človek, zato so ga take stvari motile...«

Na vprašanje o individualistični noti v Nazorjevem pesništvu je Bakarić izjavil:

»Ta individualizem v njegovi poeziji in v mnogih njegovih zapisih je bil močno izražen. Vendar med vojno mi takih stvari praktično nismo opazili. Recimo, on sebe kot osebnost ni nikoli postavljajal na luč. Med drugimi ljudmi je videl v Titu izjemno osebnost. To je tudi napisal in opisal. Videl je pravzaprav tudi v vsakem partizanu eno od počlovečenih Titovih zamisli. Rekel bi, da drugih sledov po individualističnih nastrojenjih ali po filozofiji individualizma pri Nazorju ni bilo. On se je tu z nami do take mere spojil, da praktično nekih razločkov v teh splošnih nazorih ni bilo. Lahko ste videli, da ni vselej delil z nami svojega mišljenja: npr. 1948. je doživel zelo globoko in skoraj bi človek rekel, da je to bil še en vzrok, da je umrl. Napisal je pesem »Osamljeni hrast«, mislil je, da bomo sami, in bil je ponosen, da smo sami; nekoliko je bilo v njem tega ponosa, da je rekel: Glejte, sami smo, pa bomo zdržali. Mi pa nismo mislili, da smo sami, drugače smo ocenili tok svetovne zgodovine, in to je bilo pri nas sprejeto, izredno in izjemno dobro sprejeto, bilo je izraz tistega zaupanja vase, ki ga je vsak partizan nosil v sebi.«

Nazadnje je na vprašanje, kaj je ostalo živo od Nazorjeve veličine, sledil Bakarićev zaključek: »Predvsem njegovo globoko pojmovanje tega splošno-ljudskega gibanja v boju za boljše življenje. Ne bi se smelo reči, da je bil ideolog socializma, je pa stal trdno v boju za boljše življenje. Ni samo trdno stal — mnogi so trdno stali — temveč je znal to zelo lepo povedati, tako da so to tudi množice sprejele kot svoje, kot oplemeniteno lastno nalogo.«

Toliko in tako je o Vladimiru Nazorju govoril Vladimir Bakarić. Eno je nesporno: pojav pesnika Nazorja v neposrednem narodnoosvobodilnem partizanskem boju je bil velik politični in narodni kapital. Njegova »Majka pravoslavna«, veličastna, orkansko silna poema, je nastala meseca februarja 1943 v požgani srbski vasi pri Vrginmostu; globoko je vzdana in bo ostala trajno zacementirana v temeljih jugoslovskega bratstva, enotnosti in najhumanejše človeške enakopravnosti... »Molčiš. Blediš. In sij mučeniški te že krona, mati pravoslavna«. Tak je konec poeme in — komentar je odveč.

Ob Nazorjevi smrti sem uporabil strokovno oceno veljavnega literarnega zgodovinarja, akademika in vseučiteljskega profesorja dr. Antuna Barca, ko sem objavil v planinskem glasilu »Naše planine« (leto I, št. 7, str. 193; Zagreb, 1949) nekaj misli o tem velikanu hrvatske in jugoslovske kulturne in nacionalne zgodovine pod naslovom: Pesnik, bojevnik in nenavaden planinec. Ko danes pišemo o stoletnici njegovega rojstva, naj mi bo še enkrat v tem članku dovoljeno ponoviti moje že objavljene misli.

Vedri optimizem Vladimira Nazorja je bil neuničljiv. Neomahljiva je bila njegova vera, da bo naša domovina rodila nov rod velikih ljudi. Veder v temačnih dneh zato poljubi rodno zemljo (»Heroji«). Na trdi deski, na katero so ga privezali kot sužnja, poje pesem zmage. Njegovi stihii so močni, pesem mu je prastara struja, katere izvir žubori iz naše narodne davnine. Ta pesem nas je krepila, nas gnala naprej, valovila s plamenečim upanjem v dneh, polnih mraka in težav. S trdno vero gori v nas tudi danes, v dnevih novih preizkušenj in mučne osamljenosti. Vendar ne obupavajmo! Vemo, da resnica konec koncev vendarle mora zmagati. Zato bo »šlo mimo vse, tudi ta grdi sen« (»Osam-

ljeni dub«). Tako je pel in pisal Nazor med stalinistično-informbirojevsko kampanjo in družbeno-ekonomskega pritiska na Jugoslavijo. Vrhovno politično vodstvo naše države je gotovo najbolje poznalo dejansko mednarodno situacijo Jugoslavije, znalo pa je tudi realistično zastavljeno našo diplomacijo usmeriti in prilagoditi kočljivemu položaju in obrambi temeljnih državnih in ljudskih interesov. Dejansko razpoloženje, ljudsko mišljenje pa je vendarle ovekovečil Nazor s svojo globokomiselnno poemo trajne vrednosti. Da, resnica mora zmagati!

Nazor je pesnik orjaškega boja. Vsa njegova poezija ne glede na to, koliko je prepovena z domišljijo in mistiko, budi naše ljudske sile globoko zasajene v naši zemlji nekdanj in danes. Naša preteklost ni bajka, ni privid pradavnega ljudskega verovanja niti stoletnih sanj o Kraljeviču Marku na imaginarni Urvini planini, ki se bo na čudežen način nekoč prebudil, vstal in poklonil ljudstvu svobodo. Narodna preteklost niso sanje niti bajke. To je življenje. Neusmiljeno, stvarno življenje. V njem je velika, neizčrpna in nikoli usahla energija, treba jo je buditi in prebuditi, če se uspava. Treba jo je okrepiti, če je oslabela, jo odkriti, naj bo že skrita kjerkoli. To prebujanje, to spodbujanje, to odkrivanje se razodeva v boju. Zato je Nazor pesnik boja.

V tem boju je pesnik trdno povezan z ljudstvom. Sanja in hrepeni po moči, ki jo v nešteti variacijah in variantah opeva ljudska pesem. Hrepeni po junaštvu tistih hajdukov, ki so rušili gradove nasilnikov, se borili s tremi srci junaškimi, umirali brez velike žalosti, ščitili brezpravne, pomagali nesrečnim in revnim. V naši zemlji je neizčrpni vrelc te moči. Iz nje so prihajali, tu so se rodili in v njej žive junaki, velikani, heroji. Zato se pesnik ne loči od te naše zemlje in s trdnimi nogami vztrajno stoji na tej naši grudi («Krv»). In to trdno veruje: naša zemlja, naše gore, kameniti bregovi našega primorja in morja bodo rodili in dali heroje, planili bodo na dan in bodo znali zidati dobro in rušiti zlo («Heroji»).

Osvobodil je našo narodno misel izmučeno od sentimentalizma, ujeta v defetizem, okovano v železo pesimizma. Osvobojeni misli je dal čar vedrine. Naj mu to danes priznajo ali ne, opojeni z lepoto njegove lirске in epske («romantične») domišljije, prevzeti od sile njegove vedre besede so se od njega učili (in naučili) temeljne književne abecede resničnega humanizma in naprednega domoljubja mnogi prvaki sodobnega socialističnega progresizma. Lahko trdimo, da je Nazorjeva poezija v veliki meri našemu čustvovanju vrnila povezanost s preteklostjo našega naroda in rodne grude obenem s prevladujočo željo, da bi bili boljši, močnejši, sposobnejši. Zaupal je v svoje sile in v svoje ideale — da še enkrat pokažemo na edinstveno bleščeči zgled — se upiral starosti in v najodločilnejših in najtežjih dneh, že sivolas z leseno »tretjo nogo« (kot mi je nekoč v šali leta 1940 imenoval svojo nerazdružljivo palico), sedel konec leta 1942 v že legendarni »Čoln na Kolpi«, pesnikoval z vedrostjo in neomahljivim optimizmom in končno tudi sam postal legenda.

Poleg vsega je za nas planince Vladimir Nazor tudi velik in nenavaden planinec. Kako je silen njegov orjak — Velebit in klasičnem epu »Medved Brundo«! Spomnimo se tudi sugestivnih »Povesti z gore«. Ali ni sredi najhujšega in najtežjega boja v Peti ofenzivi, opeval črnogorski ponos in planinsko epopejo durmitorskega dinarskega krša? Poslušajmo začetni dve kitici pesmi »Durmitorju«:

»Biješ me mrazom i dahom, što koči,
U dane, kad se livade zelene
i šume smolom već mirišu. — Hladan,
Osamljen, gord se ovijaš tišinom,
O kralju naših gora i planina!

A ja bih htio, da ko vulkan planeš,
I grlo ti se otvori, i lava
Iz utrobe ti klokotajuć sukne
U ovom novom kataklizmu Zemlje,
U ovaj novoj Društva apokalipsi.

(Spesnil 28. V. 1943 v Razvršju, pod Savinom kukom, 2312 m, u masivu Durmitora.)

Da, so tudi drugi planinski pesniki, tisočeri planinci gomazé po škrapastih pečinah naših gora in planin, neštevilni so znani in neznani častilci Narave, ki v sebi nosijo in skrivajo pesniška čustva, navdih planinske lepote. Spomnimo pa se še enkrat in ponovimo v nekoliko spremenjeni obliki:

Kje bi še našli takega pesnika in takega planinca, ki v 67. letu svojega življenja spozna veličino in legendarno moč tovariša Tita, sledi pozivu Komunistične partije Jugoslavije, zapusti relativno udobnost vele mesta, odide v neznano, se plazi po strminah, brezpotjih in kraškem škrapovju Durmitorja, Vučeva, Maglića, Zelen gore in Prenja, s pravim mladeniškim poletom, plamtečim zanosom in zglednim požrtvovanjem krči poti in steze skozi vse možne preizkušnje in herojske napore Četrte in Pete ofenzive, da uresniči najlepše, vekovite svoje in svojega naroda ideale!

MEGLA DOLGA ŠTIRI LETA

DR. ING. DUŠAN LASIČ

1. Pajčolan žalosti nad gorami

Poznam planine v razkošju lepega vremena. Neštetokrat sem jih tudi gledal skozi deževne zavese; samo slutil sem jih premnogokrat skoz meglo, ki je ogradila moje obzorje na nekaj sežnjev naokrog. Blestele so mi odeje v najplemenitejše hermelinske plašče, posute z brezštevlnimi briljanti. Tolikokrat sem videl, kako jih bičajo ostrorobe strele, lasajo grozoviti viharji. Doživljal sem naravo v njenih srečnih in nesrečnih trenutkih, v dnevih njenega obupa in veselja, ponižanja in vstajenja, počitka in burnega življenja. Tudi sam sem bil njen neskončno majčken delček in sodoživljal njeno razpoloženje, toda ne spomnim se, da bi bil kdaj v njeni sredi dokončno obupan, nesrečen, tujec, ki se s naravo ne bi znal pogovarjati.

Da, neštetokrat sem bil v megli, a sem se znal veseliti. Megla ni brezupna stvar, je krajevno in časovno omejena, pomeni pogostokrat prijetno osamitev, da bolj zbrano premišljamo, iščemo globine in prazvore v sebi, mimo katerih nebrizžno gremo, ko nas zunaj zamoti, zamami bleščeče vreme, znotraj pa od globljih razmišljanj odvrne dirka opažanj in vtisov. Zlasti pa z neomajnim upanjem čakamo bodočnost, ki je blizu, vsaj tako verujemo, ko se nam bo narava prikazala v vsem svojem sijaju, zaradi kontrasta neskončno lepša.

Spoznal pa sem se tudi z meglo, ki ne dovoljuje upov, za katero vemo, da bo še jutri in čez teden, mesec in bogve še koliko let; ki ne zakriva hribov, daje jim le neko neresnično barvo, ki nam jih odtuja. Ko jih zaznavamo, niso naši, kot da so se odmaknili od tega grešnega človeštva. Razumsko ugotovimo, da so še prav taki kot nekoč, toda nam se vidijo kot v neki soparici trpljenja, zločina in smrti. Ne moremo se jim več približati ali bolje, zdi se nam, da jih ne razumemo več, da nimamo pri njih več kaj iskati. So le še kot spomin na ljube stare čase, ki se nikoli ne povrnejo, ker ne bomo nikdar več sposobni predajati se jim in uživati kot srečni in zaupljivi otroci.

To je megla, ki je legla na našo domovino aprila enainštiridesetega in se dobra štiri leta ni več odgrnila, če ne še dlje; saj so bile še precej let po osvoboditvi naše duše mrtve za planine in naravo in za srečo sploh, preveč so pretrpele in se zakrknile, da bi postale spet otroško preproste in zaupljive. Verjamem, da mi danes sedemdesetletniku še vedno ne govore več tako kot mladeniču, pa ne zaradi starosti — saj zdravi starci sprejemajo zelo podobno kakor otroci, ne, marveč zaradi ostarelosti duše, ki jo je zamorila ta strupena megla še vso mlado.

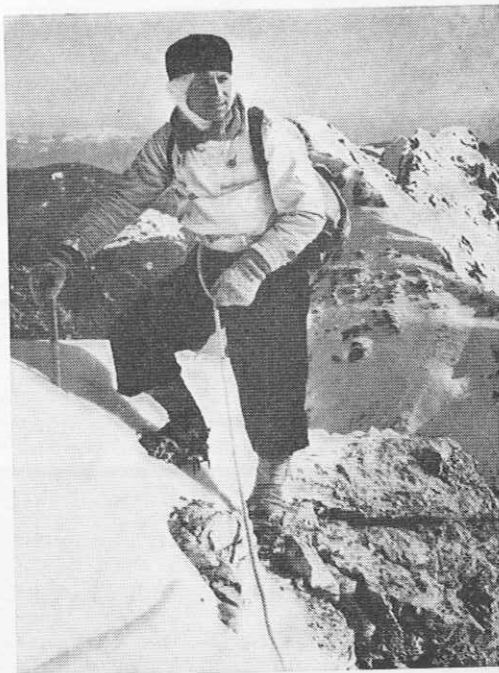
2. Slovo od naših gora

»Zbogom pa hvala, da smo bili prijatelji. Srečne bodite ta štiri leta!« Tako bi bila morala s Francetom pozdraviti svoje gore, ko sva se vzpenjala — bilo je dva dni pred pomladjo 1941 — po cesti proti Erjavčevi koči. Čeravno polna zlih slutenj, vendar še nisva v polnosti dojemala tragike slovesa. Nebo je bilo nad nama brez mren, toda v duhu sva nad obzorjem že videla druge znanilke slabih vremen: črne mreene, ki so posegale sem od kaninske strani in take, zoprnih rvavih barv, ki so že silile k nam čez Karavanke. Toda kljub vsemu sva bila še vedno lahkomišelnost korajžna — pod vplivom povsem neopravičenega optimizma, fraz o legendarni hrabrosti, ki so bile takrat vsebina naše rekrutske vzgoje. Pravzaprav bi se moral danes sramovati takratne niti z mladostjo opravičljive kratkovidnosti kljub vsemu nezdravemu, kar smo tedaj videli ali bi vsaj morali videti v naši tistikratni vojski.

Tako se skoraj ni niti čuditi, da sva, korakajoč po vršiški cesti, izražala svojo neučakavnost, da tudi naju kmalu pokličejo pod orožje in da kot dve petnajstmiljoninki pokaževa, kaj smo mi Jugoslovani. Kar težko mi je danes to priznati, pa sva bila takrat res tako zagnana (prosim tiskarskega škrata, naj se ne zmoti in naj ne zamenja zadnjega pridevnika z zelo podobnim: zagamana).

Slemena Mojstrovke in Robičja so sprejemala še zadnjo svetlobo in na zapadnem nebu so se kot krvavi udi stegovale škriatne proge proti nam: »Oblaki so rdeči, kaj nek pomenijo?« Da, ta opomin je bil bolj preroški kot vsa tista zagnanost v najinih mladoletnih dušah.

V jedilnici se je tisti večer zbrala prijetna družba, kajti ljubljanski študenti so imeli takrat zgoraj svoj tečaj zimske reševalne službe. Le malokoga se še spominjam: Ba-sanga, pa visokorazglednega Ceneta, blagega Bogdana, Darota in Deržaja, menda je bil z njimi tudi Paderšič. Mnoge od njih po vojni nisem več srečal v gorah.

Slika levo: Na vzhodnem grebenu Male Mojstrovke; slika desno: Vrh kamina (Plezalec na obeh slikah je dr. ing. France Avčín) Foto dr. Ing. D. Lasič

Takrat je prišla v modo zimska plezarija. Urošu je uspel marsikateri pomemben zimski vzpon čez stene, ljubljanski študenti so »podelali« — kot se Jeseničani nedostojno izražajo — slovensko smer v Triglavu, pa tudi mi smo z derezami praskali po prenekateri ledeni vesini: po vseh Škrlatičnih Rokavih, na Visoko Ponco, Vevnico, Razor, posebno pa smo bili ponosni na decembrsko prečenje grebena Visoki Rokav—Škrlatica. Danes sva bila s Francetom namenjena po vzhodnem grebenu na Mojstrovko iz sedla Rupe: kot trening za Hornovo smer v Jalovcu, ki smo jo imeli v načrtu še to pomlad ali vsaj prihodnjo zimo. Današnji generaciji (josemitskim vevericam in makalujskim jetijem) se morajo zdeti taki podvigi kot brcanje dojenčka. Toda zdi se mi pravično gledati dejanja in dogodke s časovnim daljnogledom; ali glejmo v preteklost s prav obrnjenim daljnogledom, ki stvari povečuje, ali pa sedanost v narobni smeri, ki današnjo sliko zmanjšuje. Isto velja za lahkoatletske rekorde in isto za iznajdbe v tehniki. Konstruktor moderne parne veleturbine bi se spoštljivo odkril Newcombu in njegovemu pollesenemu parnemu stroju. Pa brez zamere!

Zjutraj sva s Francetom krenila v sijajnem vremenu z Rup na greben, ki s par poskoki pripelje na širok hrbet, ta pa se potem položno vleče proti okroglemu vrhu Male Mojstrovke. Ne spominjam se kakšnih večjih težav, vsa hoja mi je ostala v spominu kot terapija z vročo in hladno zračno kopeljo. Če sva se gibala po južnih gredah ali po bočjih, sva se pod volnenimi čezušnicami pošteno potila, če pa sva obšla kak stolp po severni strani, sva praskala po požledu in hukala v roke. V tej hladni steni so se istočasno borili Bogdan, Basang, Miro in Daro, da bi po Hanzovi poti prišli na vrh na sestanek z nama. Prav nič jim nisva zavidala frižiderske klime tam spodaj, medtem ko sva midva imela večkrat priliko, da se na soncu malo odtajava.

Postala sva na široki terasi in malo počila. Oko je splavalo tja čez Karavanke, kjer so ledeni vršaci omejevali obzorje: Visoke ture, Ankogel, Sonnblick in drugi tritisočaki. Da te gore ne bodo nikdar več naše, tolika sva seveda bila realna, saj je tam danes že strnjeno nemško ozemlje. Da se pa bomo tisti, ki bomo vojno preživeli, še kopalji v naših koroških jezerih, o tem sva bila betonsko-granitno-jekleno trdno prepričana, saj o končnem izidu vojne že od samega začetka ni bilo nobenega dvoma.

Danes priznati svojo naivnost in nespamet je težko; da so tvoji zavezniki, ne izvzemši nobenega, dvakrat zapovrstjo kaznovali svoje izkrvavele prijatelje in dvakrat nagradili svoje klete sovražnike, je skrajno boleče. Da pa te danes včerajšnji »strafeinsatzterji«

Brdo nad Špranjo
Foto dr. ing.
D. Lasič

s to krivico še zasmehujejo, to je starega domoljuba dokončno naučilo: bog je visoko, car je daljoko, a Pravica je dva sežnja globoko.

Toda treba je naprej. Še zadnja ovira se nama je postavila po robu. S terase je treba prestopiti na severno plat, kjer je iz odprte navpične stene vodil na vrh grebena navpični oporni kamin, visok skoraj za cel raztežaj. Ker je bil večinoma požleden, sem se ga lotil kar v derezah. Sproti sem se izpopolnjeval v derezni tehniki. V hrbtni opori so se konice imenitno naslanjale tudi na popolnoma gladko skalo, včasih pa sem našel luknjico ali razpokico, v katero je ravno lepo šla ena konica; tako sem lahko brez skrbi potisnil hrbet malo navzgor. Kamin je bil ravno prav umerjen po moji dolžini, kakor po JUS-u, tako da sem res v polnosti užival svoje antigravitacijske poskuse. Bodočnost v obliki debele snežne opasti, ki je zapirala izhod iz kamina, pa me je začela čimdalje bolj skrbeti. Prispel sem podnjo. Obplezati jo je bilo povsem nemogoče, torej sem moral skoznjo. Opiraje se s hrbtom ob eno, z obema nogama pa ob drugo steno kamina, sem začel nad glavo sekati ta nemarni pokrov, da bi se kakor črv prevrtal

skozi. Obenem pa sem skoraj molil, da se mi ne bi v celoti porušil in me sunil navzdol. Šlo je neskončno počasi, koščki in kosi so padali na glavo, na ramena, nato pa so v prostem padu izginjali v globino. Imel sem čas misliti na poklicne dimnikarje, ki tako delo opravljajo vsak dan, pa jim podobni okruški iz saj in žvepla ne padajo le na glavo, marveč naravnost v pljuča. Ta primerjava, očitno meni v prid, me je takoj spravila v boljše razpoloženje.

Le eno uro sem bil dimnikar, a mi je bilo dovolj, pa še ves premražen sem bil. Še dobro zabit cepin v opast, še tvegan trenutek, ko zapustiš oporno držo (enkrat sem tako že prima cepnil), krepek potegljaj in bil sem na soncu. Bil pa je tudi že skrajni čas, saj so se mi že začeli javljati mišični krči v plečih, tako da sem se spomnil tragikomične scene iz neke ameriške revije: med pobiranjem milodarov v cerkvi je mežnar molil tisto baržunasto puščico za »milodare« tja daleč med vernike v klopeh; pri tem se je revež predaleč nagnil, zagrabilo ga je v križu in ubožec je moral zaradi išiasa ves teden hoditi v dve gube. Takoj me je postalo strah, da bi mene ne zgrabilo tako in bi zakrknil v takem položaju. Moral bi potem tudi jaz skrivljen v dve gube vse do Erjavčeve kože ali celo med kraljeve vazduhoplovce, če bi me med tem zatekel vojni poziv. Bog me varuj take nesreče! Saj sem vendar jaz bolj rabil raven križ kot tisti mežnar.

No, nič tako strašnega se ni zgodilo. Nato se je prikazala še Francetova glava iz tiste grde luknje, bil je čistilec kanalov, ves togoten zaradi dolgega frižiderskega staža (zakaj ne bi plezalca tudi beneficirali delovne dobe?). Usta so se mu takoj ponudila za globok požirek ta krepkega, ki takoj pogliha vse tegobe in togote.

Ko sva izplezala iz tega kamina, se je tura pravzaprav končala. Po prijetnem sprehodu po tolstem grebenu proti vrhu sva se z nemirom ozirala za svojimi prijatelji, ki bi se bili že morali prikazati čez rob. Končno pa le zagledava eno glavicico, ki so ji kmalu sledile še tri; hvala bogu, tudi oni so že bili iz grdega. Ne dolgo za tem smo si na vrhu krepko stisnili roke.

Vsi smo bili subjektivno izredno srečni spričo lepega vremena, uspele ture in mladostne razigranosti. Toda, gledano objektivno, je takrat na vrhu uživalo svojo »zadnjo milostno cigareto« šest obsojencev. Dva bosta v našem bodočem boju žrtvovala svoje življenje, drugi pa bodo prehodili vsak svojo Kalvarijo, da bodo v štirih letih pretrpeli (ne preživeli) vso svojo mladost in zdravje in da bodo potem skoraj starci. Nanje je čakalo naslednja leta še toliko nevarnosti in gorja, da bi bilo morda za marsikoga bolje, če bi kak usmiljeni gorski duh pustil tedaj Bogdana ali Basanga zdrsniti na kaki požledeni plošči ali pa bi meni spustil tisto težko streho na rame. Tako bi odšli z najlepšimi pogledi in z najčistejšo dušo, kajti vsi smo bili do kraja srečni in še popolnoma dobri. Saj je bilo vreme tako, da lepše ni moglo biti.

Toda že nas je zajemala tista nevidna mrtvaška megla, ki nas je potem dušila štiri neskončna leta in povzročila nedopovedljivo gorje. Če danes premišlujem, mislim, da nam je večini bila sreča nemilostna, ko nas je pustila izplezati.

Z vso naglico smo se spustili proti Erjavčevi koči. Še tisto noč sem dirkal v Kranjsko goro na prvi jutranji vlak. Čez štiri dni me je vlak že peljal na moje mobilizacijsko mesto.

(Se nadaljuje)

NOVE SMERI V LES ECRINS

Konec leta 1975 sta grenobelska plezalca Chevalier in Samet kot prva pozimi zmogla severno steno Rateauja po smeri Fourastier—Madier. Štejejo jo med najlepše zimske smeri v masivu.

Grebeni la Meije so si januarja 1976 zapisali prvenstven zimski vzpon (in verjetno drugi vzpon sploh). Plezala sta 11 ur. M. Baumgarten in Müller.

Tudi severna stena Pic Sans Nom je imela prve uspešne zimske goste. Od 12. do 15. jan. 1976 so Louis Audoubert, Galy, Leroy in Ricouard s tremi bivaki uspeli v steni, k enemu pa jih je prisilil še sestop. Ocena: Ena najlepših zimskih v les Ecrins. Imeli so sončno vreme, kri pa jim je pil silovit veter.

27. julija 1975 so Bourgrat, Chelle in Narcisa Candan prvi preplezali severozahodni steber v Les Bans.

V SONČNI SAMOTI

BORIS PURKART

»Hodil po zemlji sem naši in pil nje prelesti...« Na pot sem se odpravil nekega jutra, v poletju, sredi tedna, ko v avtobusu ni gneče.

Zdaj pa veselo skozi Begunje v dolino Drage — tam, kjer murke cveto, tam kjer... Na ozkem prehodu med cerkvijo in nekdanjimi begunjskimi zapori me za hip zbode v oči napis nad cerkvenim portalom o božjem miru in ljubezni med ljudmi. Ob misli, da se je pred tridesetimi leti le kakih pet — šest metrov proč dogajalo vse nekaj drugega, se mi zdi ta napis domala smešen. Tu pa tam pozdravim staro ženico, ki me radovedno ogleduje, kajti z vsem, kar spada h preprostem hribovcu, sem nemara res precej podobna strašilu.

Grad Kamen in že so tu prva znamenja nasilja iz zadnje vojne. Spomeniki ob cesti in potem majhno s kamni ograjeno pokopališče talcev. Hodim skozi bele sence in prebiram imena vklesana v kamnu. Tako mladi so bili, osemnajst, dvajset... Kaj res ni mogel ubežati, vsaj v zadnjem trenutku, preden je počil strel? Kam le po teh strminah, že po nekaj korakih bi ga pokosili! Pokošena mladost! Ta dolina zelena, s krvjo prepejena...

Cesta pred menoj je prazna. Pogled mi že išče gore, cilj. Greben Begunjščice se napol skriva v prosojnih meglicah, vrh Stola pa že tone v grozeč oblak. Pa menda ne bo dežja.

Za mostom se cesta začne vzpenjati; prav do planine Poljske je možno po njej priti z avtomobilom, a na moje veselje ta dan nobeden ne pripelje mimo.

Po mili volji si ogledujem svet okrog sebe in popade me neustavljiva želja po popolni sprostivti, ko pa je tako imenitno, če nisi od nikogar odvisen, brez vsakih opazk in komande pa tudi sam nisem nikomur odveč. V tem je neko posebno razkošje.

In kam se mi pravzaprav mudi — na vsem ljubem svetu nikamor! V gorah pač ne kanim pobirati rekordov in preštovati prehojene kilometre, samo samotnen popotnik sem, ki želi po svoje neobvezno zaživeti. Počasi se daleč pride in tako pridem do bajte na planini. Latvica kislega mleka, kaj bi bilo ta hip še boljšega na svetu. Stara mamca in oča sta mi prijetno doživetja. »Pa kar sami?« se čudijo oča. »Hm, hm, oča, zakaj pa ne, če mi je tako prav!« »Hudimana, ali smo svobodni ali ne?« »Tristo kanarčkov,« pravijo oča. No, štel jih ni nobeden, morda je bil tudi kakšen čez.

Že sem na kozji stezi. V serpentinah vedno višje skozi strme gozdove navzgor, drevje pa je ponekod tako gosto, da v redkih prazninah še sredi dne čepi mrak. Lišaj kar v zavesah visi z vej, vmes poskakujejo ptiči, nad vrhovi dreves se oglasi nevidni krokar. Kar deri se, ne mislim še umreti! Svetloba postaja prijaznejša, ptičji zbor pa bolj živahen; postanem in poslušam, vmes brenkanje vetra po vejah; pa spet krokar. »Prav neubrano basiraš!« si mislim, v tem pa mi skladovnica drv zastavi pot. »Nesi me na Robleki!« se oglasi kladfrsko poleno! No ja, pa bom! Ne, tale je premajhen, oskrbnik se mi utegne smejati, saj ga poznam, — uh, lahek pa tudi ni. »Dober dan, bo šlo, bo šlo!« Mlado dekle jo veselo ubira v dolino. Kakšen veder obraz! Še dve, tri si poveva za dobro voljo in že je ni. Pot je že bolj strma, za menoj pa je komaj ovinek in ena kratka bližnjica! Ti vražje poleno, marš na tla! No, le počakaj, kmečka peč na Robleku ti gotovo ne uide!

Vse manj je drevja, tudi veter je močnejši, bolj oster in tudi prijazen. Piha, piha veter čez planine... no, le pihaj, saj mi je kljub hladnejšemu ozračju še vedno vroče!

Roblekova kočica! Torej takale si od blizu? 1757 m piše na pročelju. Pozneje mi je nekdo rekel, da ta številka ni čisto točna. Prava reč, kaj še vse ni točnega na tem svetu. Begunjščica, 2083 m, toda za danes bo dovolj, saj je pred mano še nekaj prostih dni. Stol je skoraj pred menoj. Strm je ta svet, da čisto pozabim na poleno, nobene teže ni več. Samo stene so stene in pod njimi globeli, šum v narcisah in borovcih. »Tak, daj premakni se že, saj nisi spomenik!« se režita oskrbnik in njegova žena. Zvečer kramljamo ob svitu petrolejke in prisluškujemo. Koča zaškriplje, odneslo bi jo, če ne bi bila z žičnatimi vrvmi pritrjena na kamne. Potem se vsuje leden dež. Zbogom Zelenica in Stol, še z Dobročjo ne bo nič — pa drugič, saj imam dopust na zalogi!

Kljub slabemu vremenu in burji pa hribovce zanaša v bajto, na sobotni večer pa begunjske fante in potem je na moč veselo. Sami neznani obrazi in vendar kot že od nekdaj znani. Čez dan se ozračje umiri, rosne megle pa se še vedno pode nizko po pobočjih. Hribovci se odpravljamo po svojih poteh, begunjski fantje pa z glasnimi vriski v dolino. Naslednje jutro je umito. Skozí okno že na vsezgodaj gledam na Stol in na rajdo Julijcev, ki kot mrtva straža stoji ostro zarezani v nebo. Rahel svit že leze izza Storžiča in obeta jasen dan. Globoko v dolini se prebujajo Gorenjska, poslednja meglica pokriva zeleno Pokljuko.

»Danes pa bo, kaj?« pravi oskrbnik dobre volje, njegova žena pa mi že naliva čaja. In že srečam gamsa, na robu skale preži kot vojak na preži. Prijetni sopotniki so mi gamsi vso pot, čeprav mi kaj dosti ne zaupajo. Kot prividi se utrinjajo, in že jih ni več. Ruševja ni, le nizke trave, vmes pa drobno cvetje in skale. Hodim ob robu previsov, ki se skoraj navpično spuščajo proti Zelenici. Še malo plezanja, nič posebnega in tu je že vrh, je sonce, velika samota, široka prostranost...

Samota je sama, ker je v njej toliko sonca, in sonce ni samo, ker je v njem toliko lepote in tudi človek za vsem tem ne more biti sam! Nepremično obstanem, kot bi me prestare veličine stisnile vase. Onstran kamnitih gmot pred Stolom se belijo koroške vasi. Tudi tišina ni sama, v tišini je pesem, ki s tankim zvenom drobi čustva in jih spet lepi v celoto. Tam zemlja je naša zakipela, zahrepenela, v nebo je hotela, se mi utrne s pesnikom. Naša zemlja! Čez in čez, po dolinah in gorah, vse povsod je beseda — naše!

Naslednjega dne se vračam, z menoj lahkotnega srca drobe vedri spomini. Pri mamci in oču na planinci se seveda ustavim, to pot za tri latvice kislega mleka. »Tristo kanarčkov!« pravijo oča, nemara so sedaj že prepričani, da jih je sedaj natančno toliko. Pa srečno! Po cesti navzdol gre hitreje, kar nese me. In spet stojim sredi spomenikov pokošene mladosti. Oziram se nazaj v gorski svet. Vrh Stola je jasen in tudi na grebenu Begunjščice počiva širok nasmeh mogočnega sonca, Roblekova kočja je samo še drobna rjava pega. V spomin se mi vrača pesem sobotnega večera, s katero smo utišali burjo, ki je divje lasala borovce:

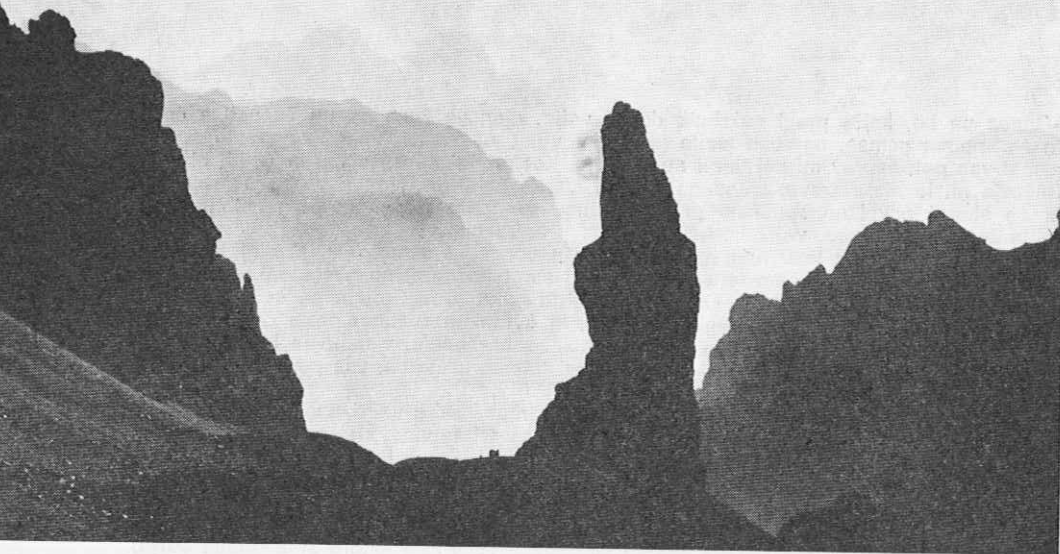
Zbogom, gore, naše dvore
čuvajte krvave zore,
zbogom Sava, hči Triglava,
naj te tujec ne preplaval!

ZVONEC, S KATERIM ZVONIJO DRZNI

ING. MARIČKA HORVAT

Pravzaprav ni bil naš zadnji izlet v Dolomite nič tako posebnega, da bi moralo o njem pisati v Planinskem Vestniku. Ni bilo upesnitve vrednih vzponov, ne osvajanja Slovincem neznanih krajev, ni bilo nobenih presunljivih dogodkov, ne razgleda na mogočne stene, še prelestnih jesenskih barv ne, s katerimi bi se dalo raznežiti mehkejša srca bralcev. Bil je čisto običajen AAO-jevski izlet, poln veselja nad življenjem, šal in domislic — kot bi bral Haška. »Bilo je bogato« smo rekli, ko smo se vračali, »splačalo se je.« Pri nas na društvu imamo namesto vodičev po Dolomitih Tineta Bohinjca. Zaželi si kdo zvedeti kaj npr. o Civetti in Tine mu pri priči opiše vse koče, steze, skednje, bivake, dostope, skrite koticke, že preplezane in še ne preplezane smeri (te zadnje samo svojim najožjim sodelavcem). Vse to razlaga s takim žarom in še podkrepi z dia, da se mu naši alpinisti ne morejo upreti. In tako gredo AAO-jevci vsako leto najmanj enkrat plezat v Dolomite. Letos so zlezli (1976) že par lepih smeri v Schiari in Pali — Hiebelerjev steber, Buhlovo poč, Soleder v Sas Maor, Fischovo; še več bi jih, da jim ni nagajalo vreme. Za jesen pa smo prihranili izlet v najbližje in najnižje Dolomite z jesensko kratkimi smermi. Pravzaprav so to Dolomiti le po videzu, po geografskem rodu pa še Furlansko-Beneške Alpe.

VAL MONTANAIA! Kako se to lepo sliši. To je eden najlepših koticov severne Italije, pravijo poznavalci. Travnat okrešelj na višini 2000 m, z bivakom na sredi, obdan z vencem dolomitskih špic. Malo pod okrešljem stoji sam sredi doline 200 m visok stolp Campanile di Val Montanaia. Ne vem, če je v podnožju kaj širši kot 50 m, njegove stene pa so postavljene hudo pokonci. Val Montanaia je bila torej naš cilj. Odpeljali smo se mu naproti nekega petkovega večera sredi oktobra. Bilo nas je samo šest v dveh avtomobilih. Ravno takrat so se cikloni valili prek Alp. Mrzlo, deževno vreme je oplašilo nekaj manj optimističnih članov, dva pa je zadržala majka armija. Peljali smo se prek Trbiža, mimo porušenihih naselij na potresnem območju, po kilometrskih mostovih čez peščene naplavine, mimo čudnih stavb, ki smo jih spoznali za pršutarne, skozi kanjon pri Andreisu, kjer je cesta par kilometrov dobesedno vsekana v steno... Vse to smo si bolje ogledali nazaj grede. Tja smo potovali v polsnu, medtem ko sta se šoferja Frene in Rudi vzdrževala v budnem stanju z injekcijami črne kave. Pri Cimolaisu, 15 km pred Longaronom, smo zavili na gorsko cesto po dolini Cimoliane Podobna je

Campanile di Val Montanaja

Foto Tine Mihelič

tisti v Tamar. Ura je bila že polnoč in nestrpno smo pričakovali obljubljeni stajo, kjer naj bi spali. A prvo smo zgrešili, druga pa ni bila »primerna«, kot je ugotovila izvidnica. Že smo bili blizu tretje staje, ko nam je ceste zmanjkalo, razsul jo je bil hudournik. Vožnja po razritem pesku nas je dodobra prebudila, posebno Freneta in Rudija. Ponudila se jima je namreč enkratna priložnost, da s pridom uporabita vozniške izkušnje, ki sta si jih pridobila pred tremi leti na odpravi AAO v Hoggar, kjer so prevozili več sto kilometrov s kombijem po saharškem pesku. Naplavina Cimoliane je bila tako prostrana, da je morala posebna odprava poiskati nadaljevanje ceste na drugi strani. Rahlo so se poznale kolesnice naših predhodnikov, ob njih pa so ležale zarjavele izpušne cevi in drugi avtomobilski deli — kot kosti kamel ob karavanski poti. Nekako smo pririnjili na sredo peščene reke, nato pa sklenili, da bomo že zjutraj bolje videli, kaj nam je storiti. Vsak si je poravnal svoje peščeno ležišče in sladko smo zaspali pod milim nebom, na njem pa so na naše veselje začele mežikati zvezde.

Jutro je bilo res jasno — nagrada za naš optimizem. Naplavina se nam sploh ni več zdela problematična, kar kmalu sta bili katra in škoda spet na trdnih tleh takoimenovane ceste. Za drugim ovinkom pa nas je že čakala nova hudourniška razjeda, sicer ne tako široka, a bistveno bolj razrita. »No prav, gremo pa peš,« smo sklenili. Komaj smo umaknili avtomobila s poti, je za nami pripeljal tovornjak. Pred hudournikom se je ustavil, vzal zalet in se divje poskakovaje pognal prek skal. Potem je naložil še nas, nas peljal do konca ceste, se obrnil in skrivnostno odpeljal nazaj po samotni dolini. Kot dobri duh iz pravljic, ki se po opravljeni nalogi zavleče nazaj v svojo svetilko.

Na koncu ceste je kočja, a mi je nismo šli pogledat, kajti bilo je jasno jutro in naša pot je držala navzgor, k bivaku. Tam smo res našli vse, kar nam je opisoval Tine, še več. Zaradi obilnega deževja je sredi trat izviral potoček, ki ga prej ni bilo. Fantje so se nemudoma zapodili v stene. Tine in Jože sta krenila v vabljivo zajedo v neki nepoznani špici. Frene, Rudi in Andrej, ki so bili tu prvič, pa seveda v Campanile, saj spada že nekako v bonton, da se v Val Montanaja najprej zleze nanj in pozvoni z zvoncem, ki je tam pripravljen za drzneže, ki se upajo na vrh. Najlažji pristop je kar štirica, na koncu sestopa proti bivaku pa je zanimiv spust čez 40 metrski previs.

Jaz sem raje sledila Kugyjevi modri misli »najlepši je počitek v gorah«. Udobno sem se namestila na kuclju nasproti tistega previsa. Takorekoč iz prve vrste balkona sem lahko gledala, kako se prijatelji otepajo s skalo in vrvmi in obžalovala, da nisem šla plezat z njimi — vsaj dokler se ni pooblačilo in začelo deževati. Pa kaj, razveseliti prijatelje s čajem in kosilom, ko se premraženi vrnejo iz stene, je tudi užitek. Na vrhu jim ni uspelo pozvoniti z zvoncem za drzne, kajti našli so samo prazno stojalo. Pač pa je kmalu po vsem okrešlju odmevalo bobneje valečih se »faperic«. »Faperica« ali na kratko »fapa« je med alpinisti udomačen izraz za skalo, veliko kot npr. FAP-ov tovornjak (če malo pretiravamo). Prava radost, če si včasih daš duška in jih mečeš v grape in prepade, poslušati, koliko časa brenče čez steno in gledati, kako se raztreščijo in bobnijo po šodru. Seveda pa mora biti popolnoma gotovo, da s tem nikogar ne ogrožaš, kajti isto dejanje gledati od spodaj navzgor je živa groza. Pravoverni planinci se bodo nedvomno zgražali nad tako zabavo, urednik pa bo ob tem proženju skal majal z glavo: Marička, Marička! A sorodne duše bodo že razumele.

Ko so se fantje po vrveh spustili (»priabzajlali«) z vrhov, se najedli in napojili, se je vreme dokončno pokvarilo. Z ogenjčkom in klobasami ni bilo nič, večer smo prebili kar v bivaku. V tak italijanski bivak bi bilo treba pripeljati na ekskurzijo prenekaterega našega arhitekta. V prostoru 2 m × 2,5 m × 2,5 m je devet postelj, miza, dve klopi in dva stola. In še to krasno lastnost imajo bivaki CAI, da so odprti vsakomur. Ni treba moledovati za ključke po raznih društvi in ustanovah kot pri nas. Ponoči je začelo snežiti, do jutra ga je nametalo 15 cm. Nadaljnjo plezarijo smo morali prestaviti v lepšo prihodnost. Pa smo se kljub temu veselili prvega snega — morda bo letos vendarle spet zima, kot se šika? Kar dobre volje smo se zapodili po pobeljenem bregu v dolino — oh, kje so bile takrat moje smučke! Spodaj je deževalo. Vsi premočeni smo v staji, pri kateri smo pustili katro in škodo, naredili še zadnji »time out«. Zakurili smo si na sirarskem ognjišču, skuhali, spekli in požrli vso še preostalo hrano in še celo pivo se je našlo za povrh. Potem smo šli pa kar domov.

Zvedeli smo spotoma, da je zvonec s Campanila že popravljen in bo spomladi na vrhu spet čakal alpiniste. Drzni, le gor!

SLEDI ZA SPOMINI V GORAH

ANDREJ VOVKO

Bile so sanje.

Hodil je po prazni, od dežja mokri cesti. Hiše so spale, bilo je tiho, zgodnje jutro. Nebo je bilo polno nizkih oblakov, iz njih je rosil droben, mrzel dež. Nenadoma so se raztrgali oblaki in skozi meglene tančice je zagledal mračne gore. Bilo je jutro, polno tesnobe.

Prebudil se je.

Zastrmel se je v temačne oblike vomaške spalnice, skozi odprta okna je prodiral jutranji hlad, tovariši so se nemirno premetavali na škripajočih posteljah in lovili zadnje, natanko odmerjene drobce spanja.

Zunaj se je rojeval tih, siv zimski dan, skozi ugašajočo temo je slutil mirno dihanje morja. Spomnil se je sanj in skupaj z bolečino so v njem vzniknile gore.

Kako vas pogrešam! Moje gore!

Kakor kamen sem, ki ga je noga odkrušila od vrha mogočne gore. V hipu je veličastno in grozeče odžvižgal skozi zrak in v naslednjem utripu nemočno obležal na melišču, daleč od svojih vrhov. Osušen jesenski cvet sem, ki ga je odtrgal veter, zajel od dežja kalen gorski hudournik in se je ujel ves strt na štrlečih vejah izruvanega drevesa. Vkllesane ste v meni kot stopinje plezalca v prepadni steni. Hočem požirek oživljajočih spominov, da ne zvemem, hočem se dotikati skal, pa čeprav vem, da je iluzija, hočem gorskega vetra, čeprav zamira predaleč na severu. Hočem dež, hočem se umiti v megli, da bi ohladil bolečino v sebi. Hočem spomin, polna pljuča spomina na vrhove, nežno božam njegove še tako zbledele sledi.

Ko se je poslednjič ozrl, je kri večerne zarje oblila vrhove, škrlatni curki so polzeli po bokih Skute, Štruce, Dolgega hrbta, nato so potemneli in izzveneli v mrak Velikih podov. Bilo je slovo, odhajal je, v tišini se je poslavljaj. Bil je sam. Ozrl se je, kot bi hotel s titanskim naporom ustaviti drobeče kolesje časa, vkleniti ta trenutek v večnost, obvarovati ga pred rjo minevanja. Prešinilo ga je, da je napor zaman. Bil je ves majhen, poln tesnobe, visoko gori so ugašale gore, iz razpok so vzhajale nočne sence. Trudno se je obrnil in ni se več ozrl, kot da bi hotel shraniti v sebi toploto tistega pogleda. Kadar je zagledal pred seboj goro, se je prestrašil njene gmote, v njem je vzvalovilo malodušje, misel, da ne bo nikoli premagal njenih sten. V njem je še kljuvala rana prvega srečanja z gorami, ko se je moral obrniti, pustiti tovariše, ki so odšli naprej, in se vrniti sam. Takrat se mu je zdelo, da so zanj prenehale obstajati gore. Potem je zmagal, potem so bili vrhovi, mnogo vrhov.

Bili so vrhovi, na katere je stopil sam. Žrtvoval je previdnost samotnemu srečanju z goro, ki ga je hotel ljubosumno imeti samo zase. Vsak njegov korak, vsak njegov pogled je bil tako poln trepetu, nemira; z vsakim korakom so mu gore postajale življenje.

Snežišča Planjave so bila zavita v meglo, tišina v Sukalniku je bila turobna kot marmorne plošče na steni. Bile so le stopinje v snegu. Nekdo je šel tu pred njim in nevede, a nič manj prijateljsko mu je napredel nevidno nit skozi blodnjak. Na vrhu je nemo, nežno spregovoril z goro, samota je bila mračna od megle. Potem je izza skal zazvenelo po smrti, nevidni prepadi so odprli žrela, nit stopinj pred njim se je pretrgala, za hip ga je prešinil mraz, tiha slika počasnega, vse mirnejšega spanja, snega, ki ga prekriva, omame razpadanja. Postal bi trava, postal bi veter, objel bi svet in zajel najvišje vrhove. Ostal bi počasi bledeč spomin. Spet je vzvalovilo toplo življenje. Vrnil se je, ni še stopil na svojo zadnjo goro.

Rad je imel vrhove, ki jih je umil sveži gorski dež, kosme oblakov, ki jih nosi veter. V svoji plapolajoči pelerini se je zdel drugim kot prikazen na osamljenem hrbtu Štruce. Hotel je občutiti vso brezčutnost gora, vse izbruhe besa, ki so se zaganjali vanj. V blodnjaku razpok v Dolgem hrbtu je doživljal neresničen, nadzemeljski svet, zateglo pesem vetra, utrinek pogledov na sivo nebo, na poživljajoče zelene doline. Hodil je sam, a vedno ga je ogrelo prijateljstvo neznanih tovarišev v gorah. Vsega utrujenega od norega spopada z Grintovcem ga je okreplilo prijateljstvo in prgišče suhih sliv mladega para. Bilo je takrat, ko so mu bili koraki en sam krč, ko je bilo grlo izsušeno, ko so izginita snežišča, žejno jih je popila kamnita puščava. V nekem toplemu dnevu, maja, ko je samoten prihajal z Ratitovca, mu je razigrana družba pod vrhom ponudila grozdja in vino. Prešeren trepet se je lovil z vrhovi dreves in zagomazel je po skalnatih poteh. Veselje ga je ogrelo.

Bili so vrhovi, kjer sta ga spremljala sonce in tiho brneče veselje življenja. Ko je pogled jasen, ko utrujeno brišeš pot, ko te ščemijo oči in začne peči koža, se koplješ v lepoti. Samota Kogla, pot brez poti, skalnate gmote tako čudovite v svoji neurejeni enkratnosti, zaplate travnate zelenine, nebo modro, lepota tako skeleča. Rad bi poletel. Ni dovolj velikih pljuč, dovolj močnega grla, da bi izkričal svoje veselje. Rad bi bil vihar, da bi ujel utrinek barv, rad bi bil pesnik, da bi shranil drobec tistega toplega bučanja sreče, radoživosti. Ko je sonce, so barve bolj žive, smeh glasnejši, koraki mehkejši, ko je sonce, za opoj ni treba ne mamila ne vina.

Spoznal je, da more deliti gore s prijatelji, da ni njegova sreča za to nič manjša. Zvok src, ki utripajo v isti želji za gorami, odmeva neizmerno močnejše, buči kot narasli spomladanski slapovi. Doživljal je gore ob drugih korakih, bile so druge roke, ki so se mu stegnile v pomoč, zvenenje drugih misli je bilo tudi njemu prijetno.

V njem je ostalo doživetje Rjavine, mogočni skladi, težko naloženi v nebo, poti skozi Kot so bile tako tihe, jagode ob stezi tako dišeče slastne, počitek ob hladni vodi in domači slaščici, ki jo je dala prijateljju na pot mati. Ostal je zven gamsjega žvižganja, pogledi na strme prepade, samotne vrhove, tako blizu vrvenje Triglava, spomini kot fotografije z Begunjskega vrha in Vrbanove špice, rojevanje dneva pod pobočji Rži, vrh Kepe iz nad oblačnega morja.

Hodili so s slo v srcu, z nevidnimi verigami, neločljivo pripeti na gore, z isto toploto v srcu, z istimi naporji, z jeklenimi prsti utrujenosti, ki stiskajo noge, s hropenjem in znojem. Bili so trenutki, ko so mislili vsak po svoje, ko je grmenje nevihte odmevalo po Lepem špičju, po valovanju skal in tihih preprogah nedotaknjenega cvetja. Prijatelj je pospešil korake, v obraz so se mu ujele trpke črte nemira. Minilo je in v planini pod Bogatinom je bilo kislo mleko tako polno dišav iz nepokvarjenega življenja. Pot jih je vodila na jutranji Bogatin, ob zaplatah sodre v kamnite puščave Krna in izšumela v slap doline Lepene.

Spominjal se je in bilo mu je toplo, kot da spet v sijoči vročini avgusta hodi ob obledeleli markacijah Rink, išče s prijateljem najlažji prehod proti Skuti, sedi udobno zleknjen na Kalškem grebenu, se bori z žgočo bolečino v hrbtu na pogradih Zoisove kočice, trudno išče sence za skalami pod Kalško goro in nemo vpije po požirku mrzle vode, poln obupa ob oddaljenem šumenju vode.

Iskala sta poti, preplašila svizce ob komaj vidnih stopinjah lovske steze, napila sta se vode z okusom po svezem lesu izdolbenega debela pri lovski koči. Bila je tesnobna misel na dolino, na vrvež življenja, ugibanje, kam gresta. Potem je oba obliko olajšanje kot oživljajoča kopel, zagledala sta gmoto Žagane pečice, zadnji koraki so bili težki, sreča je bila v njiju, bilo je vse čudovito, kot jutranji pogled na svežo rajdo gora.

Nad streliščem ob morju je bila stena, kamenje se je krušilo in nasipalo melišče. V njem so zazvenele neke daljne strune, postal je nemiren kot gams stražar, zagrizel se je v melišče. Bil je trenutek omame, iluzije, tako blizu je videl skale svojih gora, bilo je opojno kot mamilo. Prebudili so ga glasovi. Bil je pod previsno steno, tovariši so ga dražili, naj se povzpne. Prsti so se odpirali od želje, oči nemirno iskale stopenj. Bil je oster glas desetarja, ki mu je ukazoval nazaj. Trudno je spoznal, da so gore tako daleč, z naglo kretnjo je pregnal utvare in se počasi vrnil nazaj. V podnožju se je ustavil in dolgo, nemo meril steno. Ob nogah mu je šumelo morje.

Izziv prepadnih poti Prisojnika, Mojstrovke, Kalške gore, Rjavine, drzno posejani klini, lahko na pripete vrvi, ognjemet nevihte v skalah Kopsičarjeve poti, želja srečati se z goro v zaupnem, tesnem plezalskem objemu. Pot, ki mu je zaprta. Prepozno se je srečal z gorami, nekako zavistno bo gledal za onimi, ki se drzno spoprijemajo z gorami, se smejejo tako blizu ledenih belih pregrinj. Spremljal jih bo od daleč, bral kratke novice o vzponih, v nemočnem hrepenenju bo spremljal prijatelje, ki zanj ne bodo vedeli. Ko bo ugasnila neka bakla v prepadu, ko bodo naslovi v časopisih, ko bodo slike z vprašanji, bo napisal pesem.

Bile so gore, ki jih je delil z neznanimi prijatelji, ostali so zmečkani listki z naslovi nekje na dnu predala, na fotografijah so ostali nasmehi z vrhov. Spomini na one, ki jim je razkril vsaj delček sebe, ki jim je ob nasmehu večernih gora na vrhu Kalške gore govoril o strmih poteh, o trepetajočem gorskem zraku, o kristalnih studencih in bil je srečen, ko je drugemu podaril košček življenja gora.

Bili so trenutki, ko so bile kočje polne hripavega petja, tobačnega dima in prostaških besed, ko na skupnih ležiščih ni bilo spanja, ko ga je preplaval nemir. V njem so zadivjale nevihte, ki so jih zbudili prešerni pijani vriski, bili so grozeči oblaki, ki so skrili gore. Bili so ljudje, slepci, sužnji, tako smešno majhni, tako ubogi, ljudje, ki jih je v temnih trenutkih celo zasovražil, potem pa pomiloval.

Zaživel je pogled, zaživel nasmeh, na ustnice je dahnil prvi poljub, v svežem jutru pod Storžičem je roka prvič segla v roko kot v objem. Bile so gore, ki jih je razdelil z njo in zato jih je dobil v vsej polnosti. Bile so gore, ki so pile njuno ljubezen, ki so hudomušno kot prijatelji od daleč oprezale za poljubi in prisluškovale nežnim besedam. Stopinje niso bile več samotne, gore so zaživele v nevidni, prej neznanji zarji.

Ljubezen moja, pokrili te bom z lepoto mladih narcis, žar moje ljubezni bo pesem poletja, skupaj bova stopila na mnogo mnogo vrhov. Ljubezen moja, odkar si ob meni, so gore višje, modrina še bolj sijoča, voda bistrejša, odkar si ob meni, vidim cvetove, mnogo cvetov. Ti si ob meni in prepadi so manj globoki. Kar si ob meni, kipi v meni kot kameniti stolpi v Kotličih, snežišča so skopnela, sonce je toplejše, vrhovi so še bolj sijajni. Odkar si ob meni so barve življenja svetlejšje.

Bilo je popoldne, nemirno je hodil z rokami v žepih po hladnih hodnikih kasarne. Dvo-rišče je bilo prazno, bili so le koraki stražarjev in hreščeči glas galebov. V ladjedelnici je čakala ladja, da jo objamejo valovi daljnih morij. Zastrmel se je skozi okno, se vrnil do svoje klopi in začel pisati. Pisal je o svojih sanjah, o tesnobnem spominu na gore.

Vse je tako medlo, tako mlačno, vse drugače bi moral opisati to, kar hrumi v meni, vihar, ki se sprosti, ko misel zazveni ob skalah gore. Ko bi mogel zagoreti le delček bolečine, ki se pretaka v meni, bi srečnež, ki nekje visoko gazi sveži sneg, mogel videti daleč na sivini obzorja lučko, kako trepeče v večernem mraku! Ko bi mogel zarjuti, bi osamljeni gams vzdignil glavo ob daljnem, groze polnem zvoku iz doline. Da bi se mogel raztopiti v svoji strasti do gora in kot tenka plast megle obliti vrhove, spojiti se v življenje gorskih cvetov, v drzne skoke gamsov, v plahutanje peruti gorskih ptic, v zasople korake gornikov.

Ko bi vas mogel izruvat iz srca, moje gore, bi bil votel kot kip brez življenja, bil bi brez bolečine, brez tesnobe, bil bi gola brezčutnost, bil bi neizmerno siromašen.

Vod je trudnih korakov hitel proti gozdčku borovcev, skozi obnošeno delovno uniformo so bodli noži mraza. Bilo je kristalno hladno jutro, v daljavi je videl zasneženo Učko. Slutil je svoje gore.

V spomin Pepce Nadlišek spod Nanosa, je za tiskovni sklad Planinskega Vestnika njena sestra Francka namenila 50 din. Uprava PV se lepo zahvaljuje.

PRODAM — stare letnike PV po ugodni ceni.

283 ANTON VERBIČ — Ljubljana — Cankarjevo nabrežje 1

LEPOTICA JE BILA MILOSTNA

(Prvi Jugoslovani v vzhodni steni Monte Rosa)

ING. BOJAN POLLAK

»Katra« vztrajno grize klance, ozke, vijugaste, asfaltirane ceste v dolini Macugnage. Sončni žarki, ki se prebijajo skozi meglo niso in niso dovolj močni, da bi popili sivino okoli vrhov, tako da nam pogled poleg strmih pobočij zapirajo še oblaki. V meni gloda črv vprašanja: Bo vreme držalo?

V Peccettu skoraj zaidemo. Cesta se konča pred postajo žičnice, ki pa ni ta prava. Zato se vrnemo kakih 100 m in počakamo Toneta. Ta ima tisti del specialke, na katerem je vrisana tudi ta vas. Med tem ko ga čakamo, spaček je že precej star in klanci so kar malo prehudil zanj, si ogledujemo vasico. Značilne alpske hiše, pokrite s kamnitimi ploščami obkrožajo manjši trg, na katerem je vse polno ljudi. In to predvsem otrok in redovnic. Za lesenim plotom na eni strani se začneja ravnica, ki kmalu preide v travnata in skalnata pobočja vse do megle. Na drugi strani pa poleg hiš zapira macesnov gozdiček pogled in to v smer, kamor mi največkrat uhajajo oči. Tam nekje v megli bi morala biti gorska lepotica, ki smo ji namenili obisk.

Karta pove: Ja, čisto prav smo prišli, še dobrih 100 m je do žičnice, za katero upamo, da nas bo pripeljala do hotela Belvedere in nam prihranila dve uri pešačenja. Toda na postaji nas čaka razočaranje. Vse je »chiuso«.

Pripravljamo nahrbtnike. Skrbno. Ne smemo vzeti s seboj ne preveč, ne premalo. Do Täscha, kjer nas bosta počakali ženičici, je hudimano daleč. Pa še na kakšen bivak moramo računati. Vse skupaj pa spet ne sme biti pretežko, saj je tam okoli 4000 m zrak že precej tenak, pa še daleč je do tja. Peccetto ima okoli 1400 m višine, mi pa mislimo iti na 4600 m, torej celih 3200 m višje in nato še malo manj na drugi strani dol. Vreme je slabo, megla se noče in noče razkaditi. Pot, vsa prašna in pesknata, drži najprej skozi redek macesnov gozd, nato se vzpne na vršaj rečice, ki priteče iz ledenika Belvedere. Soparno je. Nenadoma zagrmí. Še tega se je manjkalo! Saj mora biti lepo vreme! Saj se mora izboljšati!

Zagrizemo se v strmino. Soparno je vedno bolj in nenadoma se vsuje dež. Prehitimo skupino nadobudnih turistov in že zagledamo planinsko kočo — Rifugio Zamboni e Zappa bo to.

Pri koči malo počijemo. Tone naju krmi z bonboni tropikana: »To je tropska izvedba visokega C.« So kar v redu, tudi njihova imena: mango, papaja itd. Pregledujemo zemljevid. Iz megle se prikazuje del vzhodne stene Monte Rose. Seveda na vso moč napenjamo oči, kje naj bi šli, kje je bivak Marinelli.

Napenjam oči in res se mi zazdi, da vidim kockasto stavbo na grebenu, vendar nisem povsem prepričan, če je to delo človeških rok ali pa matere narave.

Da ne bi bili preveč v dvomih, grem v kočo vprašat, če je bivak odprt. Da, odprt je, dobim odgovor. Torej nam to noč ne bo potrebno prespati pod milim nebom.

Po prijetni potki krenemo naprej, na rob morene. Pred nami se odpre pogled na zagrščen ledenik in nato na skalni greben, po katerem naj bi šli. Opazimo celo nekakšno potko, ki se vije po travnatem grebenčku.

Prehod čez ledenik ni težaven. Razpok je malo in še te so dobro vidne. Težji je edino prehod čez robno moreno, ker se vse podira in nobena stopinja ni varna. No, tudi to je za nami, še malo čez grušč in skalne gromade in že smo na potki. Ta je celo markirana z rdečo barvo. Manjka jim bela barva, ki naše markacije tako poživí.

Kmalu dospemo do višine 2000 m. Z ledenika nad nami hladno pihlja in tudi led z druge strani grape pošilja svoj hlad v naše območje. Majčken potoček se izgublja med gruščem in z Duletom se usedeva tako, da nama je voda pri rokah. Ta presneti dež! Potegnemo si vsak svojo bivak vrečo čez glavo in se ne pustimo dosti motiti pri kosilu. Pot se strmo vzdiguje. Prečkamo zgornji rob snežišča in že smo na grebenu. Še nekaj 100 m nas loči od zavetišča. Čez strmi del grebena pridemo na položno ramo, kamor izteza ledenik eno od svojih rok. In od tu opazimo ne predaleč nad nami bivak Marinelli. Zdi se nam, kot da bi bil pripet v steno.

Bivak je trdna stavba, zidana iz kamna in od znotraj obložena z lesom. Malo nagnjena streha je spojena s pobočjem, ves bivak je kar vraščen v skale: samo zunanja stena in polovica stranskih je zunaj skal, drugo je skrito. Nikogar ni v bivaku. Smo torej popolnoma sami v tej ogromni steni. Ne verjamemo, da bi še kdo v takem vremenu prišel za nami.

Dule gre po vodo, Tone pripravlja opremo, jaz se pa ukvarjam s kuho. Čaj pa juha pa čaj in fižol pa čaj in tako gre po naših grlih več kot 7 litrov tekočine. Nekaj za nazaj, nekaj za sedaj, malo pa še za zalogo, za jutri. Med tem ko nadomeščamo izgubljene kilokalorije in tekočino, si tudi ogledujemo napise na stenah. Odkrijemo celo spisek

vodniških tarif: 160 000 lir za via Marinelli. Naše smeri ni vpisane. Ne vemo, koliko bomo prihranili.

Ko je polnoč mimo, že vstajamo. Ta noč je bila resnično kratka. Zunaj ne dežuje, vidi se celo nekaj zvezd.

Silimo se s hrano, zavezujemo čevlje, pripravljamo nahrbtnike, se obiramo in sploh se nam ne mudi. Zdi se, kot da je težka gmota ogromne stene legla na nas. Mine kar debela ura, predno se zagrizemo v strmino nad zavetiščem. 1600 m pod nami migljajo redke luči Peccetta. Tu ni več poti, samo možici kažejo smer. Teh je pa preveč, tako da ne vemo, katerih bi se držali. Zato jo uberemo kar po svoje, saj piše v vodniku: »... po levi strani grebena navzgor.« Iščemo prehode, saj se tu in tam stena postavi navpik, plezamo čez stopnje. Noč ni povsem temna, tako da nekako gre, tudi čez zelo strme odstavke. Na vzhodu, tam daleč med oblaki se pokaže svetla črta, ki postaja vse širša in večja. Včasih najdemo tudi kak previs, preden pridemo na zgornjo ramo in nato na ozek snežni greben, ki ga omenja tudi opis. Čezenj pridemo na vedno bolj zasnežene in poledenele plati. Tu nam nekaj ne gre vkup z opisom, zato zavijemo na levo, kamor nas vodijo razčlembe. Hočemo priti v nekak snežni ozebnik, vendar ne na njegov začetek, kjer slutimo skalni skok, ampak nekam na sredino. Ozebnik je zaprt zgoraj z ogromnim serakom. Tam nekje naj bi šla smer Restelli ali pa tudi ne.

Po precej težkih skalah priplezamo na greben nad ozebnikom. Spust v ozebnik je zelo neroden in si ga ne želimo. Greben zapira visok žandar, ki ga bo treba obiti po desni strani. Nenadoma posije sonce v steno nad nami, v ozebnik, na serak. In ozebnik oživi. Ko ga osvetli sonce, se včerajšnji sneg proži v majhne plaziče. Ta fantastični prizor nam olajša odločitev: ne gremo noter, ampak se bomo raje držali skal. Bomo pač namesto Restellijeve smeri lezli direktno, ki gre bolj po skalah.

Prečnica v desno ni nič posebnega, spustiti se moramo sicer kak meter niže, to pa ni tako hudo. Nato se pa začne plezarija, malo po grebenu, malo zraven. Razčlemb je dovolj, vendar je zelo veliko naloženega kamenja in tudi svežega snega. Lažja mesta se menjavajo s težjimi, toda mi smo v zaletu, dobro nam gre in celo manjše previse plezamo brez težav. Nekatera mesta so izredno težka — prestop z nižje na višjo polico, gladka plat, mestoma poledenela, z drobčkanih oprimki. Ta nas privede na majčkeno ramo pod navpičnim delom raza. In tu se zavemo, da počenjamo pravzaprav neumnost, ko po takem terenu plezamo nenavezani.

Čez nekaj časa se opremljen s primerno ropotijo, navezan na dvojno vrv spoprime z navpično stopnjo. Neke vrste poč ali zajeda me hoče kar vreči raz sebe, pa ji to z veliko muko preprečim s tem, da se povzpnem na njen vrh, za odklano lusko. Ni bilo lahko! In nad lusko je vse tako brezupno pokonci in gladko, da moram slediti drobni polički do zajede in se nato po njej povzpeti do previsa. In nato še čezenj na majhno ramo.

Preden pride Tone do mene, imamo še nekaj vrvnih manevrov. Ena vrv se je nekje zataknila in zdaj imamo kar dosti dela, da se stvari uredijo tako, da gladko teko. Naprej je teren vsaj na pogled lažji in zato poskušam, med tem ko Tone varuje Duleta, pridobiti čim več višinskih metrov. Sveži sneg mi prl tem nagaja, vendar vseeno napredujem, tako da na grebenu lahko spet kolikor toliko udobno varujem.

Naslednji raztežaj ni nič posebnega, strm sneg in skalni odstavki vmes. Res pa je, da pobočje na levi pada popolnoma navpično v grapo, a desna stran je samo za spoznanje položnejša, zato pa bolj ledena. Tako je teh 60 m hitro za menoj. Nadaljevanje je pa problematično. Raz se strmo vzpne, najprej v gladkih plateg, nato se bočijo previsi. Menda ni to tista zajeda, ki je opisana v direktni smeri? Da nismo v Restellijevi, nam je dokončno jasno. Naravnost navzgor se mi zazdi vse tako brezupno gladko, zato zavijem proti desni.

Lepo počasi iščem kopne stope in oprimke, pa kaj posebno dobrih ne najdem. Po 10 m se mi odpre pogled v ozebnik: približno 60° strm led. To bi že še šlo, toda s sten nad njim vise ledene sveče, celi grozdi so jih in vanje tako lepo sije sonce, da počasi odpadajo. Ne, med take bombice me pa res ne mika iti, posebno zato ne, ker je kuloar zaprt s previsno steno. Nimam dosti izbire. Naravnost navzgor od tu, kjer sem, se mi zdi še najbolje. Preden grem naprej, moram zabiti še kak klin. Za boljše počutje in daljše življenje. Pa ne najdem in ne najdem primerne špranje. Sneg pokriva oprimke in stope. Končno mi le uspe zabiti klin PZS-ovec, ne bi se popeljal predaleč, če bi stopil na drsalnico. Vendar je tudi to kmalu za menoj in ko poteče vrv, sem že skoraj pod previsom, nad tistimi gladkimi platmi. Prostor je kar dober, tudi špranj za kline je dovolj in ko dobro zavarovan varujem Toneta, si ogledujem možnosti. Slabo kaže. Čez previs bo treba v vsakem primeru, nato kažejo razčlembe v desno. Kako bo potem, se še ne vidi.

Med tem časom pripleza Tone do mene. Soglasno skleneva, da je čas za malico. Med tem ko on varuje Duleta, jaz malicam in si tako nabiram novih moči. Je kar pametno takole počiti pred težkim mestom. Sicer ne preveč, da se človek popolnoma ne ohladi in otrdil! Sedaj je Tine na vrsti za malico, Dule me bo varoval. Tako se bomo zvrstili in čas bo izkoriščen.

Previs me precej zaposli in tudi za klin za »boljše počutje in daljše življenje« najdem razpoko. Tako se nekako potegnem čez in že sem na robu. Pogled, ki se mi odpira, sploh ni vzpodbuden: zasnežene in poledenele skale v skoraj navpični steni. Levo je stena previsna, praktično neprehodna, desno pa je mešanica ledu in skale, nič prida, če nimaš derez na nogah. Goljufam se nekako čez, rotim vsak oprimek in vsak stop posebej, naj me vzdržita. Centimeter za centimetrom se pomikam navzgor. Klina ne morem zabiti nobenega, ni nobene primerne razpoke. Pa bi ga moral, saj je zadnji klin že precej metrov pod menoj. Tu si padca res ne morem privoščiti. Naklonina neče in neče popustiti. Drobni oprimki in stopki na meji med previsom, gladko platjo in ledom na drugi strani me vodijo rahlo proti levi navzgor. Vse moje misli, vse moje bistvo je osredotočeno samo na to, kako priti naprej, kako premagati teh nekaj metrov. V teh trenutkih je popolna koncentracija vse: mraz, megla, lakota, žeja, skrbi, problemi, skratka vsega tega ni več. Obstaja samo ta strmina, ti borni oprimki, ta led in nad njim previs, pod katerim slutim polico. Moram priti tu čez, moram, moram. Vse celice mojega telesa drhte za tem ciljem, vsa vlakna se naprežajo s tem namenom. In res mi uspe po nekaj metrih čudne, utrujajoče in psihično ubijajoče plezarije priti v boljši svet, na polico. Napetost počasi popusti, vendar rabim vseeno nekaj časa, da varujem Toneta. Potem nadaljujem po polici okoli roba. Še nekaj metrov rahlo navzgor in polica se konča. Tu odkrijem v kotu tudi star klin. Prvo sled po človeku. Preizkusim ga in se vanj vpnem. Nadaljevanje je videti prav neumno; nagnjena polica v višini glave, spodaj previs, zgoraj previs. Poskusim priti na polico, pa me meče ven, s skrajnimi močmi se vseeno nekako potegnem nanjo, z nekakšno čudno oporno tehniko. Stegnem desno roko proti zgornjemu robu, kjer moram, moram najti oprimek. Roka se počasi bliža robu, se ga dotakne in išče za oprimkom. Kakšno razočaranje. Skala je popolnoma gladka, nobenega robička ni, nobene vzbokline, tudi za en sam prst ne. Držim se že z zadnjimi močmi, dolgo ne bom več vzdržal. Zato hitro nazaj, dokler lahko še grem — če bi se vzravnal, bi poletel.

Spet sem na polici. Iščem drugo možnost, pa je ne najdem. Prečnica ne pride v poštev, preveč je vse gladko in previsno. Edina možnost je torej polica. Odkrijem špranjo in zabijem klin za stop, ki ga na polici manjka. Vzdignem se na polico, se prestopim in stopim na klin. Malce manj me meče ven, previdno se pomikam v levo, telo je napeto kot struna. Ves sem zbran samo za pravilno prenašanje teže, točno obremenjevanje rok in nog. Milimeter za milimetrom se telo pomika proti levi. Z desno roko se držim za edini oprimek na polici nekje v višini čevljev, leva roka pa tipa, tipa in išče še za enim, enim samim oprimkom. Končno najde nekakšno razpoko, poč. Prsti se zagrižejo v skalo, hočejo se vanjo zavrtati. Preizkušam roko, trenje. Za enkrat drži, drži toliko, da ji zaupam in se spustim z desno roko. Še vedno drži. Še desna roka se vsesa v skalo in že si upam prestaviti tudi nogo, se prestopiti, pogledati navzgor. Naravnost ni mogoče, plat je preveč gladka, brez oprimkov, da bi zlezal čez previs. Torej še kak meter v levo. Drobni oprimki se pokažejo mojim očem in res so toliko solidni, da jim zaupam. Najtežje je za menoj.

Še malo v levo, nato pa desno nazaj in na greben, ki ga pa kmalu zapre strm odstavek. Kako dolg se mi zdi ta raztežaj, skoraj tako kot prejšnji, a polica drži v levo, grem po njej do vznožja zajede, ki je od daleč videti hujša, kot pa je v resnici. In ko na polovici zajede zabijem dober klin, mi Tone zavpije, da je poteklo 45 m vrvi. Nimam izbire, tu moram narediti stojišče. Malo se motovilim okoli, iščem razpoko še za en klin. Pri tem nekaj temnega zleti za menoj po zajedi. Sprva pomislim, da je kamen. Ko pa bolje pogledam, vidim, da je moj klobuk. In to klobuk, ki me je spremljal dvakrat v Himalaji, mi ničkolikokrat varoval glavo pred dežjem in vetrom, preživel že vrsto prigod in nezgod z menoj! Še en eleganten skok in že odleti klobuk v lepem loku in praznino. Ni mi ravno prijetno pri srcu. Pa kaj bi bil sentimentalen, glavno je, da nisem jaz odfrčal, da sem še cel in da visim na klinih in varujem Toneta, ki pleza nekje za robom za menoj.

Ko malo počiva, zlezem še tistih nekaj metrov do vrha zajede, v škrbinico. Od tu spet dobro vidim kuluar, v katerega sem silil spodaj. Je zelo strm in zaprt, tako da bi bil prehod na raz resnično zelo problematičen. Med tem je Tone že pri meni.

Spet sledi mešanica skal in ledu. Kar je stene obrnjene proti vzhodu, je kopno, kar je obrnjene proti severu, je pokrita s snegom in ledom! In ravno po meji moram plezati. Toda tu je že bolje. Steber je spočetka še navpičen, počasi se pa položi in ko je konec raztežaja, sem že na položnem, toda ostrem in krušljivem grebenu.

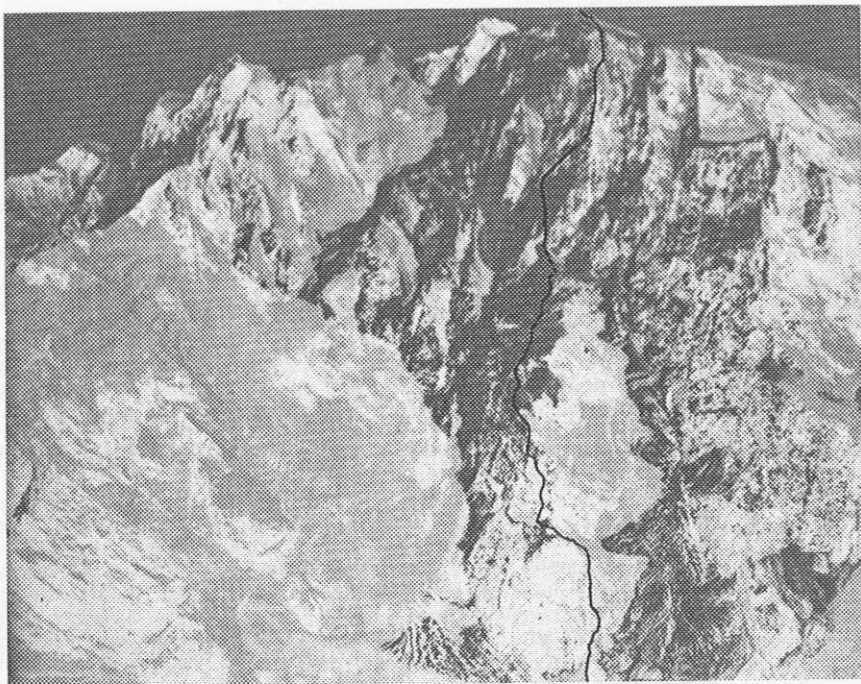
Vreme se kisa. Med tem ko počivam in varujem Toneta, se čez vrh pode megle in se spuščajo vedno niže. Toliko si še utegnem ogledati svet, da izberem nadaljnjo pot: po grebenu do skalne stopnje, čeznjo na ledišče, nato sledi skalni zid, za katerim slutim vrh.

Po snežnem grebenčku pridem pod skalno stopnjo in že poteče vrv. Vreme se res preobrača. Iz megle se vrtinčijo drobne snežinke. Vidljivost je vse slabša. Iščem prehod čez skalno stopnjo, pa me razčlemba silijo vse bolj v levo, v previse. Na skalah je že tanka plast snega, zato je potrebna velika pazljivost. Ko se mi odpre prva možnost,

Vzhodna stena Nordenda,
(Monte Rosa)
direktna smer;
prva jugoslovanska
ponovitev.

▲ Bivak Marinelli,
vrisana smer, direktna
(Ranzoni—Jacchini),
na vrh Nordend
(4609 m),

levo od vrha Dufour Spitze
(4634 m),
Zumsteinspitze (3563 m)
in Signalkuppe (4556 m)

splezam navzgor in nato malo proti desni in na rob. Toda tu ni police, začenja se ledišče in to precej strmo. Precej časa mine, preden mi uspe zabiti dva klina, pa oba sta bolj za moralo. Od tu naprej ne bo šlo več brez derez.

Medtem ko varujem Duleta, si Tone naveže dereze. Ko varujem Toneta, si jih naveže še Dule. Malo smo se zamenjali, prvi ledni raztežaj je plezal Tone, nato je pa prepustil vodstvo Duletu. Med tem si še sam uredim dereze. Do vrha jih verjetno ne bomo več sneli.

Ledišče je mnogo daljše, kot pa se je videlo s spodnjega roba, pa tudi zelo strmo je. Zato preči Dule cel raztežaj v desno. Za robom je ozebnik, mogoče bo tam lažje. Dule pravi, da ni. Zato gre še en raztežaj v desno in na greben. Dule nadaljuje nekaj metrov v desno, nato se pa obrne naravnost navzgor.

Ozebnik, po katerem pleza Dule, je pravzaprav zelo strma rampa, ki je na desni omejena s previsi, na levi pa z grebenčkom, ki izginja v megli. Spočetka je še ledena, nato pa strmina toliko naraste, da je namesto ledu samo požled. Ko nato kot zadnji plezam čez strme odstavke, se čudim Duletu, kako hitro in elegantno je prišel čez. Pa še nečemu se čudim. Dereze neverjetno dobro prijemljejo tudi v skali. Sicer je res, da mora biti vsaj nekaj kvadratnih milimetrov ravnega prostora, toda gre bolje od pričakovanja.

Dva naporna raztežaja nas peljeta na rob skalne bariere. Snežni odstavki se menjavajo s skalnimi in ledenimi. Sneg mede in zasipa borne oprimke. Veter divje vrtil snežinke, na robu stene tuli vihar. In tik pred koncem skal je še previs, pravzaprav izpodjedena stopnja, nato je nekakšno varovališče na meji med snegom in skalami. Še en raztežaj je po strmem snegu na greben. Veter neusmiljeno bije s snegom v oči. Dule je že čez, je že izginil za robom.

Hitro sem pri Duletu in skupaj varujeva Toneta. Veter neusmiljeno vleče, snežinke se kot drobne iglice zabadajo v kožo, v oči, za srajco. Razgled je omejen, vemo edino to, da še nismo na vrhu, ampak na robu stene.

Tone je kmalu pri naju dveh in prevzame vodstvo. Sneg se udara, ko gazimo vkreber. Ne varujemo več, vrvi se vlečejo za nami po snegu. Nekaj 10 m pod vrhom je pobočje presekan z razpoko. Avtomatično pogledam na uro. Osem bo. Čez kake pol ure bo noč.

Še nekaj strmih metrov in na vrhu smo. Z desne pride skalnat greben, na levi je praznina. Ne vidimo dalj kot 20 m. Zato se ne obiramo dosti, niti rok si ne stisnemo. Bitka še ni dobljena, varnost je še zelo daleč. Tone išče pot naprej, proti Srebrnemu sedlu. Greben je nekaj časa prav zoprni, zato se spusti po skalnem pobočju in po

kakih 20 m je spet v snegu. Megle se toliko pretegnejo, da zagledamo opasti na sedlu, nato pa je spet vse sivo-belo.

Hodim zadnji, da je vrv kolikor toliko napeta. Če so razpoke, je to kar koristno. In prva razpoka se kaj kmalu prikaže. Pravzaprav krajna poč. Naslednja razpoka je že večja, toda uspe nam najti most in problem je rešen. Še kakih 100 m nam je usojeno iti ta dan. Nadaljni spust zaustavi ogromna razpoka, ki sega po vsej širini pobočja. To je pravzaprav ogromen ledni odlom. Mračni se že: bivak. Poiščemo mesto, ki je po našem mnenju dovolj varno in začetno kopati v snegu. Pobočje je precej položno, zato ne bomo mogli skopati rova, ampak samo luknjo, ki jo bomo pokrili z bivak vrečo. Smo že precej utrujeni, zato nam gre delo počasi od rok. Nekaj gotovo vpliva tudi višina, saj smo še vedno več kot 4300 m visoko. Sneg je zelo sipek in suh, drugega orodja razen derez na nogah in cepinov v rokah nimamo.

Pa smo naredili račun brez krčmarja. Pravzaprav račun brez vetra. Komaj se dobro usedem in začnem odvezovati nahrbtnik, že dobim plaz snega za vrat, na kolena, v nahrbtnik. Razpeta bivak vreča kaj malo pomaga proti nadležnemu gostu. Zato se Tone pokrije z eno bivak vrečo, midva z Duletom pa zlezeva v drugo. Hočem pogreti sadni sok, da bi popilil kaj toplega. Hruškov sok se bo prav pošteno prilregel. Nekako najdem prostor za kuhalnik in že grejem sok. Kmalu je toliko gorak, da ga lahko spijem nekaj požirkov. Tedaj me obide slabost, hlastam za zrakom. V tesni in neprodušni vreči je kuhalnik porabil preveč kisika. Zlezem ven, v noč, slabost takoj mine. Sneg vedno bolj mede in zasipava našo kramo, bivak vrečo, našo luknjo. Začnem kopati novo, a mi jo sneg sproti zasipa. Tudi Tone in Dule se začenjata dušiti. Sneg ju je namreč popolnoma zasul, da se skoraj ne moreta premakniti. Zato jima pomagam, da se izkopljeta neprijetnega in hladnega objema. Pri tem nenadni sunek vetra iztrga Duletu bivak vrečo iz rok in jo odnese. V roki mu ostane samo vrvica. Peklensko vreme.

»Novo jamo morava skopati!« se derem skozi veter. Pa me ne poslušata dosti. Oba zlezeta v Tonetovo bivak vrečo in se pol čepe pol sede pripravljata preživeti ostanek noči. Ura je deset. Jaz se pa še vedno ukvarjam s kopanjem. Skopljem že čez meter globoko, pa se mi vse podira. Sneg skoraj sproti zasipa vse izkopano.

Sedem na nahrbtnik, bivak vrečo imam že čez glavo, po njej venomer šelesti sneg. Oblečem puhovko, čeznjo vetrovko. Tako me niti ne zebe. Celo v noge, ki jih imam zunaj, mi na hladno. Prav poseben občutek je to: opazujem čevlje, ki jih počasi zasipa sneg, mene pa nič ne zebe.

Sneg pa naletava. Vsake toliko časa ga moram odkriti, ga odriniti s strani, ker bi me drugače popolnoma zasulo. Prijateljsem se ne godi nič bolje. Razmišljam: mogoče bi bilo bolje, da bi šli približno 100 m nazaj do krajne poč in nato tam v led skopali luknjo, ki bi bila varnejša pred snegom in vetrom.

»Tone, imaš kakšno idejo, kako bomo preživeli vse to?«

»Ja, šli bomo do razpoke, do krajne poč in tam izkopali luknjo.«

Isto misli kot jaz. Vendar se ne premaknemo od tu. Nocoj bo šlo, nocojšnja noč kljub viharju ne bo problematična. Če pa neurja ne bo konec, bomo to storili. Misel, da je še vedno vsaj še en izhod, vsaj še ena rešitev, nas hrabri. Vem, da bi bilo lahko še slabše, vem, da nocoj ne gre za to da bi preživeli, ampak za to, da bi nekako prebili noč, to noč. Tako torej situacija ni tako slaba, pa čeprav je veter še tako silen, da skoraj stati ne moreš, ko pridejo nenadni sunki. Čeprav mede in mede, vse skupaj sploh ni nič posebnega, saj je samo nekaj stopinj pod ničlo. Še ena od noči, ki smo jih prebili pod milim nebom.

Iz snega izkopljem posodo s hruškovim sokom. Sok seveda ni več v tekočem stanju, zmešal se je s snegom. Tako imam sladoleđ, hruškov sladoleđ. Malo ga ližem, nato poskušam zadremati. Zaspim, pa ne sam, tudi noga, zdaj leva, zdaj desna od časa do časa zaspita z menoj in ju moram, medtem ko se otesam snega in si širim življenjski prostor, buditi.

Čas pa teče. Polnoč je že zdavnaj mimo, vendar neurje ne pojenjuje. In tako gre naprej vso noč: malo dremeža, malo kidanja snega, pa lizanja hruškovega sladoleđ, presedanja in zračenja.

Počasi se rojeva jutro. Vihar se počasi umirja. Mi pa nadaljujemo z dremežem toliko časa, da se popolnoma zdani.

Večkrat pokukam iz bivak vreče in kar ne morem se odločiti, da bi vstal. Veter pojenjava, ne sneži več. Tudi megla se je izgubila v dolino. Le najvišji vrhovi gledajo ven. Prepoznamo trikotnik Matterhorna pa še Weisshorn. Vse drugo pokriva megla, ki se od časa do časa pripodi tudi mimo nas.

Izkopljem se iz snega in se počasi pripravljamo za odhod. Nekje v zraku zaslišimo brnenje helikopterja, včasih ga celo zagledamo skozi meglo.

»To je pa švicarska carina. Bosta videla, da nam bodo prišli cariniki naproti,« se šalimo, medtem ko pospravljamo stvari. Nekaj dobimo, precej pa manjka. Je pod snegom. Ne preostane nam drugega, kot da praktično obnovimo reševanje izpod plazov, sicer res da v minimalnem obsegu. In res nam uspe odkopati cel kup reči: od posode do

rokavic in Duletovih derez, ki jih je enkrat zvečer snel, od vrvi do kuhalnika. Vse dobimo razen bivak vreče, ki jo je odnesel vihar.

Še malo potelovadimo v svežem snegu. Dobro, da mi ni potrebno zavezovati derez, saj so bile vso noč na nogah. Počasi premikamo otrple ude, otrple ne od mraza, temveč od mirovanja in se ogledujemo za sestopom. Ko gledamo proti dolini, imamo na levi strani strma pobočja Dufourspitze. Sprva menimo, da bi prečili tja, na »sedlo«, vendar ne vidimo nobenega pametnega prehoda. Zato se obrnemo na desno, proti zahodnim pobočjem Nordenda. Naravnost navzdol namreč ne moremo, razpoka se vleče čez vse pobočje. Na njenem levem robu ni nobenega upanja, desni se pa še skriva za seraki, oziroma za snežnim pobočjem, zato velja najprej tam poskusiti.

In res se Tone odpravi naprej, za njim Dule, zadnji jaz, vsi lepo navezani. Sneg se udira, vendar na srečo ni treba gaziti v breg. Tone išče med seraki prehod in ga tudi najde: navzdol na krhek snežni most in čezenj v strmo ledeno pobočje, nato pa naravnost navzdol čez zev na spodnje pobočje.

Ko smo tu vsi srečno čez, že mislimo, da je konec težav. Pa jih še ni, še ena razpoka se vleče čez vse pobočje. To uženemo na levi strani, po zelo strmem svetu. Nekaj metrov ima naklonino čez 60°. Tu se končno oddahnemo. Tam, kamor se spuščamo, vidimo ostanke serakov, plazov. Torej ni razpok. In še nižje spodaj opazimo skupino ljudi, ne, dve, tri skupine, ki se nam počasi bližajo. Zavijemo k njim.

»No, ali vidita, švicarski cariniki nam prihajajo naproti,« se spet norčujemo, ko hitimo navzdol. Preveč hitro ne gre, sneg se mestoma prav nesramno predira in včasih se uderem čez kolena, ko se mi predre kloža.

Kmalu smo skupaj. Seveda niso cariniki. Zermattski vodnik pelje svojo klientko na Nordend. Pozdravimo se, povprašamo kako in kaj. Takrat zremo, da helikopter ni letal okoli zaradi nas, ampak da je bila na Dufourspitze nesreča.

»In takrat, ko je pilot helikopterja videl vas, je mislil, da je vse v redu,« govori vodnik in nadaljuje: »Ponesrečenec je še vedno v škrbini pod vrhom.«

Res opazimo majhno rdečo piko pod vrhom. Tu pa mi ne bi mogli dosti pomagati. Zato se zmenimo, da bomo obvestili oskrbnika v Monte Rosa koči.

Med tem je prišel naproti še nek Japonec. In to kar sam. Vrgel se je na kolena in malical. Za njim je prišla še skupina nemško govorečih planincev. Med tem smo se tudi mi uredili, spravili robo v nahrbtnike, sneli dereze, slekli puhovke. Vreme se je namreč popravilo, sije sonce in postaja toplo. Poslovimo se od nadobudnih planincev in se napotimo navzdol po njihovih sledeh.

Spotoma srečamo še skupino slovenskih planincev, namenjenih na Dufourspitze, nato pa še dva Švicarja, ki sta nam svetovala, da se brezpogojno navežemo, ker sta še dve težki mesti na ledeniku do koč. Zahvalimo se za nasvet in gremo naprej. Vendar tako težkih mest ne najdemo in se ne navežemo.

Na gladkih, zlizanih plateh se potikamo za možici, a kože noče in noče biti nikjer. Končno jo le ugledamo, za robom. Kmalu smo pri njej. Malo se pokrepčamo, obvestimo oskrbnika o nesreči, rezerviramo prenočišča, prepakiramo nahrbtnike.

Pot od koč čez ledenik se vleče. Ko mislimo, da smo že čez, ugotovimo, da smo šele na polovici, na srednji groblji. Ledenik je prav zanimiv in prav nič težak. Je popolnoma gol, razpoke so ozke in jih lahko preskakujemo, so dobro vidne. Pa še pot je označena s koli in možici. Sonce pripeka, po ledu je vse polno luž, ledenomrzla voda, potočki žubore vsepovsod in izginjajo v globino. Pogovarjamo se o opravljeni turi.

»Kar v redu je bilo. Verjetno smo prvi Jugoslovani, ki so prišli čez vzhodno steno Monte Rose.«

»S tako turo smo zaslužili za vožnjo.«

»Seveda. V Zermatt se bomo peljali z vlakom!«

Na drugi strani ledenika nas sprejme steza, ki se počasi vzpenja na Rotibodnu. Tone skoraj teče vkreber, midva z Duletom pa malo počasneje hitiva za njim. Malo pod vrhom se steza prevesi in Tone modruje:

»Poglejta, kako so ti Švicarji pametno speljali stezo. Tu gre malo navzdol, tako da se turisti osušijo in ohladijo, da nato v vlaku ne smrdi preveč po potu. Če gredo pa v nasprotni smeri, se pa tudi malce ogrejejo, da ne morejo hladni preveč divjati in si zato ne polomijo nog. Res, pametno!«

No, pokaže se, da vse skupaj le ni tako pametno. Steza se samo izogne skalam in ko smo na sedlu, ugotovimo, da je postaja kakih 50 m višje. In pot do nje je prav nesramno strma. Ne gre nam v račun, zakaj so postavili postajo v to strmino, saj bi bila 100 m nižje lahko na skoraj ravnem svetu.

Kupimo vozovnice, ne dobimo nič popusta, ne na GV ne na GRS. Med tem ko čakamo na vlak, podoživljam minule tri dni: dež, slabo vreme, malo sonca, veliko vetra, megle, mraza. Monte Rosa nas je neprijetno sprejela. Grozila nam je z viharjem, z razpokami, mrazom, snegom, temo. Ta lepota je bila milostna. Iz njenega objema smo prišli živi in zdravi, le malo zaspani in utrujeni.

HUM

ERNA MEŠKO

Posvečeno spominu mojih staršev

Prebiram staro spominsko knjigo, katera je imela svoje mesto v naši zidanci na Humu. Od začetka do konca en sam slavospev temu ljubkemu hriščku, vinski kapljici in radodarnim gostiteljem. Vmes pa tudi podpisi otrok z zanimivimi, pristnimi pripombami, med katerimi mi je najbolj všeč podpis 7-letne sestrice Stanke s pripombo: moj užitek je na Humu! Tak otrok, pa se ovekoveči na prvi strani in prepričljivo izjavi, kar se na naslednjih straneh zvesto ponavlja izpod peresa dozorelih, modrih svetovljanov, ki so prišli na Hum daleč iz drugih dežel in kontinentov ter so črno na belem zapisali, »da ga čez Hum ni!«

Hum kot zadnji hrišček v Slovenskih goricah ima 302 m nadmorske višine, 4 km vzhodno od Ormoža. Južna pobočja so poraščena z vinsko trto, severna pa so opuščeni kamnolomi — litavski apnenec. Nad temi kamnolomi je držala drobna steza, kot bližnjica v gorice. 4-letna sestra Milica je nekoč tod sledila svoji sestrični. Pred njo je šla tudi lepa mala muca. Hotela jo je ujeti za rep in ko se je sklonila, je zdrknila in padla kakih 18 m globoko v kamnolom. Presekala si je čelo, sicer pa ni bila huje poškodovana. Otrok ima pač dostikrat srečo. Ker se ji je brazgotina močno videla, ji je mama lase spredaj zrezala na »fru-fru«, kar se ji je prav dobro podalo. Pozneje je šla v samostan in kot redovnica je imela čelo itak zakrito. Bila je zelo lepa in vesele narave, žal je s 26 leti umrla.

Kamen iz teh kamnolomov so še pred 30 leti žgali v apnenicah, ki so bile ob cesti. Danes je Hum lepa izletniška točka s prekrasnim razgledom na Kalnik, Ivanjščico, Ravno goro, Haloze, Donačko goro, Boč, Ojstrico, Pohorje, Slovenske gorice, Visoke ture, Murške alpe, daleč prek Medžimurskih ravnin. V jasnih nočeh pa se lesketata v neštetihi lučkah bližnji hrvaški mesti Čakovec in Varaždin.

V preteklosti je Hum z okolico bil porasel z gozdovi. Ob prihodu Rimljanov v naše kraje so gozdove izkrčili, naredili polja (današnje Krčevine), pobočja pa zasadili z vinsko trto. Na vrhu hriba je že l. 1611 bila zgrajena cerkev z obzidjem in pokopališčem (najbrž je bila taborska cerkvice). Danes okrog cerkve ni več pokopališča, preložili so ga pod Hum v prijeten gozdič in je zelo skrbno negovano. Pokopališču tu pravijo c i n t o r. V gozdu nad cesto, ki pelje mimo cintora, je še dobro viden ostanek rimske ceste. Ne daleč od tod v Spodnjih Šalovcih pa je še 100 m široke rimske ceste. Vaščani jo še vedno s pridom uporabljajo.

ALI JE NA TURI RES VSAK SAM ZASE ODGOVOREN?

Odgovor na to vprašanje tudi pojasnjuje, koliko je odgovoren vodnik oziroma, koliko se lahko njegova krivda zmanjša.

1. Gorski vodnik je s svojimi varovanci (neposredno ali po šoli ali drugi organizaciji) v pogodbenem razmerju. Zato je odgovoren za vsako malomarnost oz. premajhno skrbnost.
2. Popolna neodgovornost (to je v primeru ravnanja na lastno tveganje) ne pride v poštev (po nemškem pravu), razen če se to pred turo sklene s posebno klavzulo.
3. Če tudi vodništvo nič ne stane, odgovornost ne mine. Če vzameš sopotnika v avto, nosiš posledice v primeru nesreče tudi zanj. Zato naj se zahteva pismena izjava, da vodnik ne odgovarja za nesrečo (če gre za mladoletne udeležence na turi, mora podpisati mladoletnikov pravni zastopnik).
4. Želje in pripombe varovanca na turi vodnika ne opravičujejo, če pride do nesreče. Varovanec je »gospod« v dolini, na turi prevzame vso odgovornost vodnik zaradi svoje strokovne premoči. Vodnik odloča, ali je tura možna ali se nadaljuje ali ustavi. Če vodnik zapove umik, ima vseeno pravico do honorarja. Ni dolžan, da privede do vrha, dolžan je, da opravi svojo strokovno dolžnost. Če ga varovanec ne uboga, ga s silo ne more zadržati, ni pa dolžan iti z njim. Prav je, če mu varovanec podpiše, da je odšel na vrh proti vodnikovi volji. A tudi v tem primeru ima vodnik pravico, da izterja honorar.
5. Dolžnost, da pomaga v sili, pa vodniku ostane, četudi pride v zagato varovanec, ki se mu je uprl. Marsikakšen oskrbnik je moral zvečer na reševanje, čeprav je zjutraj gostom turo ostro odsvetoval.

Pod cerkvijo je počasi nastalo naselje, ki je dobilo prvo šolo že l. 1815 (l. 1965 je bila proslava 150-letnice šole na Humu). Sedanje šolsko poslopje je bilo zgrajeno l. 1885. Na pročelju je vzdana spominska plošča dolgoletnemu, zaslužnemu nadučitelju Antonu Porekarju, ki je učiteljeval na tej šoli od l. 1888—1925. Vaščani so ga nadvse spoštovali in ljubili. Bil jim je pravi oče in svetovalec. Tudi moj oče je hodil k njemu v šolo (še jaz eno leto) in ker je res lahko učil, si je Porekar zelo prizadeval, da bi ga domači dali v šole. A ostati je moral zaenkrat doma. Stari oče Peter Zdravec je namreč odšel v Ameriko, kjer je ostal deset let. Ko se je konec prejšnjega stoletja vrnil, je tudi humskih šolarjem prinesel vsakemu darilo, šolske potrebščine. Prijel se ga je vzdevek Amerikanec, kar je vklesano tudi na nagrobniku. Obenem je vklesano tudi, da je bil častni član Pariške akademije znanosti in umetnosti. (Uokvirjeno diplomo hrani moj brat Janko.) Po poklicu je bil mlinar in posestnik. Vozil je vino na prodaj v Graz. Nekoč se je zgodilo, da je pritekla za vozom psica, spotoma povrgla 3 psičke in jih v eni noči spravila vse tri domov. Spominjam se tudi, da je visel na steni njegove velike prednje sobe uokvirjen razglas z naslovom: ČUJ NAROD SLOVENSKI! Pod tem naslovom je bilo z velikimi, debelo tiskanimi črkami podrobno vse opisano, z navedbo datumov, kako je pred prvo svetovno vojno potoval na Hrvaško in ko je spotoma počival in spregel, mu je kobila Šimla padla v globok vaški studenec. Bila pa je že šest mesecev breja. Ves obupan se je zaobljubil Mariji Bistrički, da bo šel vsako leto na to božjo pot, če živinče reši. Z veliko težavo so kobilo potegnili iz studenca živo in nepoškodovano. Ob času je povrgla krepkega žrebička, ki je pozneje na kmetijski razstavi v Grazu dobil l. priznanje. Stari oče je svojo zaobljubo vestno izpolnjeval in vsako leto, vse do svoje smrti l. 1936, peš romal k Mariji Bistrički.

Med drugo svetovno vojno je okupator šolo zelo razrušil in tudi odstranil spominsko ploščo. Poslopje šole in cerkve, ki so ju šest tednov obstreljevale bolgarske čete, je bilo po osvoboditvi skoraj neuporabno. Požrtvovalni vaščani šolskega okoliša pod vodstvom tedanjih upraviteljic Julke Zdravec in Ivanuša Pavle so šolo in cerkev obnovili in ponovno vgradili spominsko ploščo.

Med drugo svetovno vojno je bilo na Humu požganih mnogo starih hiš iz protja ali lesenih brun, ki so bile ometane z blatom. Med njimi je zgorela tudi hiša, v kateri je bila prva šola (nedeljska šola). Simbolične viničarije bodo počasi izginile, čeprav so nekatere zaščitenе in vinorodna pokrajina bo izgubila svoj posebni čar.

Kakor vsi drugi kraji se tudi Hum modernizira. Leta 1952. je dobil električno razsvetljavo. Šola je dobila svoj lastni vodovod iz cisterne, zgrajene že pred II. svetovno vojno. Šolsko poslopje je bilo ponovno adaptirano. Učilnice so dobile nova okna in parket. Urejene so bile sanitarije na odplako. Vode je začelo primanjkovati. Pomanjkanje so trpeli tudi prebivalci Huma, ki so že leta in leta prinašali na hrbtu vodo iz oddaljenih studencev. S pomočjo občinske skupščine in lastnimi prispevki je bil l. 1974 zgrajen vodovodni stolp in l. 1975 je Hum dobil pitno vodo iz otoka pri Veliki Nedelji. Leta 1973. je bila

MERA SKRBNOSTI, ODGOVORNOSTI

Tudi o tem so se pravniki leta 1975 pogovarjali. Kakor pri vsakem športu določajo tudi posebna pravila pri smučanju in alpinizmu mero skrbnosti in odgovornosti. Težko pa je to formulirati za vse podrobnosti in situacije, preveč je pestrosti, preveč vprašanj. Pred očmi je treba imeti vsaj naslednje:

1. Izobrazba vodnika (ne glede ali je to gorski ali kak drug) mora ustrezati prevzeti nalogi, prav tako njegova kondicija (izurjenost) in zdravstveno stanje. Te stvari so v predpisih jasne, vsaj v strokovnih. (Naša zakonodaja glede izobrazbe in izpitov gorskih vodnikov, učiteljev, športnih učiteljev najbrž še ni popolna).

a) Opremljenost vodnika in varovancev mora ustrezati nalogi in morebitnim spremembam v okoliščinah (reševanje; vodilo: raje več kot premalo).

b) Sposobnost varovancev mora biti preskušena. Če en sam odpove, lahko ogrozi vso skupino. Glede tega mora imeti vodstvo trdo roko.

c) Na turi naj vodnik čimprej presodi, ali so okoliščine za turo ugodne. Če niso, zahteva umik na svojo odgovornost. Vsako glasovanje je nesmiselno.

č) Razpis ture naj ne prikriva nobene nevarnosti. Resna tura je vselej nevarna. Tečajniki varovanci menijo, da razpisano turo »kupujejo« kot doživetje gore brez tveganja. Treba je pošteno povedati, da nevarnost spada zraven in da je prav zaradi tega doživetje toliko močnejše.

Sicer pa: Kdor gre na tako turo kot odgovorni vodnik, pravi dr. Knoll, mora iti s pametjo. Če pozna svoje meje in se ozira na zmožnosti drugih, če ima odprte oči, potem se mu ni treba bati varuhov zakona.

speljana na Hum vinska cesta, tako da je ta točka še bolj dostopna izletnikom-prijateljem narave.

Na Humu od l. 1952 zelo dobro deluje eno najagilnejših prosvetnih društev »Janez Trstnjak« imenovano po narodno zavednem, junaškem domačinu, ki je bil med okupacijo obešen na Frankolovem. Vključuje 62 članov, med njimi največ mladine. Prireja dramske predstave, vesele večere, recitale in skrbi za kulturno razvedrilo svojih članov in okolice. Tu gre za priznanje predvsem učiteljici tov. Mimici Pišekovi, ki je s svojo požrtvovalnostjo in sposobnostjo pridobila mladino za kulturno dejavnost, poleg tega pa je z gospodinjstvi tečajji sodobno izobrazila ženski svet. Za ureditev Huma — šole in okolice imata največ zaslug Humčan tov. Franc Novak, sedanji predsednik IO obč. skupščine Ormož, in dolgoletni upravitelj Lovro Pišek, ki vodi šolo že od l. 1946.

Tako sem vas na grobo seznanila s Humom. Ker pa me veže nanj še toliko lepih spominov, naj vam jih vsaj delno v nadaljevanju razodenem. Planinci smo, a ne ljubimo samo tiste narave, ki jo zaznavamo z žejnim pogledom pač pa tudi tisto, ki nam jo odpira toplo človeško srce, ki jo je oblikovalo življenje, četudi dostikrat trdo.

Moj oče, Amerikančev Petrek, mi je pripovedoval, kako je spomladi l. 1910 prišel stari oče Grizold s hčerko Tončko iz Smolnika na Pohorju v Loperščice pod Humom, na razgledi. Šli so potem še gledat v gorice na Hum. Ko so sedeli pod brajdo, je zapela kukavica in moj oče je vprašal Tončko: »Kaj, gospodična — ali je mogoče to prva čestitka?« In bilo je res. 30. maja je bila poroka. Mati pa mi je, ko sem bila že nevesta, povedala, kako sta tiste jeseni ob trgatvi s teco Tilo, nepopisno dobro žensko, delali pogače. Ko sta raztegovali vlečeno testo, je stara mati, žena, ki jo je vse spoštovalo in imelo rado, hudomušno dejala: »... meni pa se zdi, da štiri delajo pogače«. Mladi ženi sta se spogledali in zardeli, drugi pa so se veselo nasmejali in na prvi pomladanski dan l. 1911 sta res privekali na svet dve puciki. Sama se spominjam, kako me je mama dvoletno vodila, pa spet nesla na obisk domov na Smolnik. Nad Lobnico pri Hankini bajti sva srečali staro beračico, ki jo je mama dobro poznala. Ustavili smo se in jaz sem stegnila ročici in na vsak način hotela k simpatični stari ženici. Beračico je to, da tak otročiček hoče k njej, ganilo, osrečilo. Takoj se je ponudila, da me bo pomagala nesti na Smolnik. L. 1914, ravno na Veliko noč, je bil pogreb babice v Loperščicah. Spominjam se, da je bilo veliko pogrebcev. Na veliki, obokani verandi je stala raven in jaz sem v sami »unterčki« hodila in jokala okoli nje, ker se nisem mogla ločiti od babice. Še sedaj se vidim, kakšna sem bila in kakšna je bila unterčka, to je belo spodnje krilce. Moja je bila močno nabrana, imela je naramnice, 5 naborkov in obrobljena je bila s krepinami. Narejena pa je bil iz »križmenka«, to je iz finega belega platna, ki ga daruje botra ob krstu in ga v primeru, če otrok umre, rabijo za mrtvaško srajčko. No, jaz nisem umrla pa so mi sešili iz križmenka unterčko. Ker je imelo to spodnje krilce toliko naborkov za podaljšanje, je mama vsako leto enega odparala in tako sem jo nosila še kot šolarca.

PRIMER ZINSLI

Kdor vodi v inozemstvu, v primeru nesreče odgovarja po pravnih predpisih dežele, kjer se je nesreča zgodila. Primer Walter Zinsli: Dolgoletni mladinski vodja akcije SAC, temeljito izučen, 12 let je vodil brez nesreče. 27. marca 1970 je začel z mladinskim smučarskim taborom. Štirje izkušeni možje, enako izobraženi so mu pomagali kot pomožni vodje in vodniki na turah. Po kratki uvodni turi se je 20 tečajnikov v hudem mrazu in vetru odpravilo 28. 3. ob 8. uri na Piz Plot. Zinsliju je bilo znano, kar je pisal »Lavinski bilten« 26. 3. [veljavno za 27. 3.]:

»26. marca 1970: Zdaj pri sorazmerno visokih temperaturah se snežna odeja vse bolj premika. V višinah okoli 2200 m, na močno prisojnih strminah pa celo pri 2400 m se bodo še naprej prožili številni plazovi mokrega snega. Na obsežnih vpadnih področjih, ki so polna snega, utegnejo nastati temeljni plazovi, ki bi prodrli v dno doline. V visokogorju nad okoli 2200 m obstoji za smučarja zmerena nevarnost klozastih plazov, predvsem na vzhodnih in severnih pobočjih. Ledeniki so letos tako zasneženi, da ledeniške razpoke štejem sorazmerno za manj nevarne.«

Lavinski bilten je 27. 3. pisal za 28. 3.:

»27. marca 1970. Ohladitev in sneženje vse do 1000 m sta bistveno spremenila lavinsko situacijo. Nevarnost, da bi se plazil mokri sneg in temeljni plazovi je mnogo manjša; če bo temperatura še naprej padala, takih plazov ne pričakujemo več. Kljub temu nevarnost plazov za smučarske turiste ni nič manjša. Obstoji še vedno možnost klozastih plazov nad 2000 m, paziti je treba zlasti na strminah, ki so obrnjene na vzhod in sever. Če bo danes v petek zjutraj močnejše snežilo pri močnem severozahodnem vetru, se bo ta nevarnost hitro povečala in prežala na turiste tudi v nižjih predelih.«

Drugega biltena Zinsli ni poznal, ko je odšel na turo, prav tako ne njegovih pomočniki.

Prišla je prva svetovna vojna. Oče je moral na fronto, mama pa se je preselila z nami otroci na Smolnik. O tem sem že pisala v PV 74/1.

Leta 1918 se je oče vrnil. Stari oče se je ponovno poročil s 30 let mlajšo, lepo žensko in moj oče se z mačeho, ki je bila 2 leti mlajša od njega, nikakor ni mogel razumeti. Ko pa tudi mačeha ni bila naklonjena snahi — moji mami in se nas je šest stiskalo v malem »štibelcu«, je oče nagovoril starega očeta, da mu je prodal gorice z viničarijo na Humu in preselili smo se tja. Tu smo živeli skromno, a bili smo srečni. — Mama mi je zatrjevala, da so potekali tu za nas najlepši časi. Čeprav je bila ona doma iz trdne pohorske kmetije, kjer so imeli po 20 govedih in še konje, se je vživela v gospodarstvo in skrbela za lep in topel dom. Oče nam je kupil veliko kozo neke priznane pasme. Imela je zelo velike roge in kar je bilo najvažnejše, bila je izvrstna mlekarica. Povrgla je dva kozlička. Ko sta bila godna, da smo ju lahko oddali, smo molzli petkrat na dan in pri hiši je bilo dovolj mleka. Bili smo štirje otroci: Cita, Milica, Olga in Erna, same punčke. Pa je prišel za naše starše tisti veseli dan 9. 2. 1919, ko se jim je rodil prvi sin in je dobil ime Ciril. Vse pri hiši je bilo srečno, le jaz sem bila silno nezadovoljna, da smo dobili fantka. Niso mogli utešiti mojega joča, dokler me niso zanorili, da ni fantek. Bila je huda zima in naša koza je imela premalo mleka. Kupovali smo ga pri stari mežnarici, ki je stanovala na vrhu Huma. Ponj sem morala hoditi jaz. Stara mežnarica je bila tudi babica in je mami pomagala pri Cirilovem rojstvu. Ko pridem po mleko, je bila tam sosedica, nadučiteljeva žena in mi je naročila, naj doma povem, da lepo pozdravlja in čestita, da smo dobili fantka. Tako torej! Spoznala sem, da so me doma nalagali in sklenila sem, da grem z doma. Staršem sem povedala »kaj so mi tista gospa naročili«. Mama je ležala v mali sobi, jaz pa sem se v veliki sobi nemoteno pripravila za pobeg. Poiskala sem velik damastnat prt, zavezala vanj nekaj obleke in par visokih, lepo se bleščečih črnih čevljičkov, si obesila culo na roko in izginila. Ko sem šla po vrhu navzdol, srečam pri Zidaričevi preši sosedo, Polakovo Bariko, ki je bila tudi šolska sluginja. Vpraša me, kam grem, in jaz ji odločno odgovorim, da na Pohorje. Čez eno uro bom v Ormožu in na postaji, bodo že vedeli, kje se pelje na Pohorje. Toda, ni šlo tako gladko, kot si je moja otroška glavica (sedem let mi je bilo) zamislila. Barika me je prepričala, da to na noben način ne bo šlo in spravila me je domov. Spoznala sem, da se moram s položajem sprizniti in s Cirilom sva postala vse življenje dobra prijateljca. Vseeno pa ni bil zastoj moj joč ob njegovem rojstvu. Kot mlad arhitekt je sodeloval v NOB, aretirali so ga in aprila 1945 je bil umorjen v Jasenovcu. Bil je sijajen dečko. Z neizmerno bolečino a obenem s ponosom se ga spominjamo. Enaka usoda bi doletela tudi brata Janka, a so ga malo prej premestili iz Jasenovca v Linz. Ker se je oče v Ormožu zaposlil, smo se tudi mi preselili tja. Ob Dravi smo si postavili hišo in imeli smo mlin in žago. Pri nas so običajno čez noč pristajali splavarji. Jaz sem se jih vedno razveselila, ker so tako pristno pohorsko govorili in sveže našagane deske so dišale po pohorskih gozdovih... Iz tega vzroka sem se tudi na žagi posebno rada

---

Zinsli se tudi ni informiral na noben drug način o splošni lavinski ali konkretni nevarnosti za plaz. Pri razdelitvi tečajnikov na skupine se o lavinski nevarnosti ni nič govorilo. Zinsli je imel s seboj priročnik-vodič, ki nakazuje tudi nevarnost plazov, vendar pri mestu, kjer se je kasneje zgodila nesreča, vodič nič ne omenja nevarnosti.

Pri vračanju s ture je skupina štirih tečajnikov pod vodstvom Zinslijevega pomočnika na svojo roko krenila proti Wengenhornu. Šli so 2 m vsakebi. Ko so prišli na neko severovzhodno strmino, se je premaknila vsa snežna gmota in jih pokopala. Enega so odkopali še živega. Strokovno poročilo je ugotavljalo, da je na tisti strmini zlahka ugotoviti klozasto nevarnost. Zinsli je bil »sodno preganjan«, obsodili so ga na 500 šfr. globe, ker je iz malomarnosti povzročil smrt. Sodba mu je očitala, da ture ni dovolj pripravil in je ni dovolj nadziral. Sodba je utemeljevala: Če bi bil Zinsli poslušal lavinski bilten za tisti dan, s pomočniki obravnaval lavinsko situacijo, vsako stranpot pa prepo-vedal, bi do nesreče ne bilo prišlo.

Aprila 1975 so primer Zinsli obravnavali na skupni seji pravniki, policijski gorski vodniki in lavinski strokovnjaki. Zedinili so se v štirih točkah.

1. Vodja ture si mora preskrbeti splošno lavinsko poročilo, če je to glede na čas in kraj možno.
  2. To poročilo se izdaja za širše območje, zato ne more biti edino vodilo. Vodnik mora vselej imeti pred očmi tudi krajevne razmere in posebne situacije.
  3. Odločilen pomen ima mnenje in svarilo krajevnih poznavalcev, ki so opazovali sestav snežne odeje med zimo in poznajo krajevno nevarna mesta. Važna vloga se pripisuje pogovoru z oskrbnikom.
  4. Čim bolj je neugodno splošno poročilo o položaju, tem važnejše so krajevne informacije.
- Nemški in avstrijski juristi so bili soglasni v tem, da so te štiri točke le groba smer-

zadrževala. Ah to Pohorje! Mislím, da ga nikdo ne more bolj ljubiti. Desetletna sem bila operirana in uspavali so me z narkozo. Do 79 sem preštelá, preden sem zaspala. Ko sem se prebudila, me vpraša dr. Hrovat: »Ja, Ernica, kaj se ti je pa sanjalo?« Jaz pa se blaženo nasmejím in pravím: »Od Pohorja.« Ampak danes ne nameravam opisovati Pohorja. A vrnimo se na Hum.

Ko smo se preselili iz Huma, smo prodali tudi kozo. Z očetom sva jo gnala do Ormoža, tam pa sva ravno srečala cel sprevod šolarjev, ki so kar na glas izražali začudenje na račun te izredno sreznimive živali. Mene je bilo malo sram, da spadam k njej, in komaj sem čakala, da je sprevod odšel mimo. Kozo sva gnala še do železniške postaje, tam pa jo je oče spravil v ogromen zaboj in jo odposlal svojemu nekdanjemu »kriegskolegu«, ki pa je takrat imel v Mariboru tovarno kandidov in čokolade. Žena mu je namreč rodila sinka, žal pa ni imela mleka, da bi dete dojila. Zdravnik je svetoval kozje mleko in dobili so dojiljo iz Huma.

V naši hišici na Humu so stanovali drugi ljudje. Skoraj vsak dan pa je nekdo od nas moral iti na Hum. Tako kot jaz v Pohorje, je bil oče zaverovan v Hum. Zlato pomoč je imel v moji mlajši sestri Citi, ki je bila naš ekonom in še humski organist. Vesela in živahna, kot je po naravi bila, si je vsak dan našla delo (ali zabavo) na Humu. Pri tem ji je zvesto služil njen neločljivi bicikelj, ki se je utrdil v vsem dobrem in slabem. Cito je nasledila marljiva Martina, če je bila sila, sta ji priskočila na pomoč, posebno v počitnicah, Olga in Stanka. Uboga Olga! Umrla je v izgnanstvu. Bila je sicer krepkega duha a nežne narave. Ni bila kos prevelikemu trpljenju.

Kdor ima goríce, ve, da je v njih vedno delo in tudi ljubezen jih mora stalno božati... Vseeno gre tu po načelu: daj, dam. Zgodi se, da si žalosten, nesrečen, da si ne moreš najti mesta, pa se spomniš na gorice in jo mahneš med trsje po tolažbo. Zgodi se, da ti lepo sončno jutro prinese zvrhano mero dobre volje in če se za tem še primeri, da te obiščejo dobri prijatelji, zopet imaš vzrok, da »moraš« v goríce kar s celo družbo. In ko se z velikanskim ključem odpro vrata pivnice in zadiši po kipečem moštu, se družba kmalu preseli v klet in posede po gantarih (tramovje, na katerem leže sodi). Na sredi kleti pa je za mizo pokonci postavljen sod in že se zvrste na njem razne dobrote, ki jih je pripravila skrbna mati. Dober grizljaj se seveda mora zaliti z dobro kapljico. V kleti postaja čedalje glasnejše, navadno začno vseprek ugotavljati sorodstvo, vrstiti se začno zdravljuje in ker so dobri pivci tudi dobri pevci, ne zmanjka lepega petja. Kar težko je začeti misliti na odhod. A vendar! Za slovo je treba spiti še »šentjanževca«. Medtem je oče s svojim lepim tenorjem navadno zapel »En starček je živel...«, vsak je moral izprazniti kupico, potem pa veselo domov. Dostikrat je prišlo tako, da smo šli zraven tudi otroci, to se pravi tisti že malo večji, ki smo bili za kak hasek in smo za družbo pospraviti in pogledali, da ni ostala odprta kaka pipa ali voha. Pa tudi zato, da smo očeta opominjali, da moramo iti domov. Včasih se nam je že po poti dremalo in tedaj nas je oče nagovarjal, naj vriskamo, in nas tega tudi učil. Tudi peti smo morali in če nismo

---

nica, po kateri se mora presojeti o tem, ali je vodnik kazensko in civilno pravno kriv ali ne. Navzoči so ponovno prišli do soglasja glede lavinologije: Kljub velikemu napredku je še mnogo vprašajev.

Nedvomno pa je resno pravno obravnavanje takih primerov ena od poti, da se odgovorni vodje na turah, gorski in mladinski vodniki pogloblje v svojo odgovornost in ne opuščajo nobene od svojih dolžnosti.

T. O.

PRAVNA ODGOVORNOST GORSKIH VODNIKOV

O tem smo že nekajkrat pisali ob raznih dogodkih v zvezi z nesrečami, pri katerih so bili navzoči vodniki. V Alpah se o teh stvareh vedno več govori in razpravlja, čeprav gre redkokomu v račun, da dogajanja v gorah prihajajo pred sodišče. Toda množice v gorah so to nujno prinesle s seboj.

Konec oktobra 1975 je imel referat o tem dr. Erich Knoll. Poslušali so ga vodniki na 6. nemškem vodniškem dnevu.

Klasični alpinizem še ni prinesel pravnih vprašanj. Lord Whymper ali G. W. Young o pravnih vprašanjih v gorah nista razmišljala: Vodnik je bil njun tovariš. Če bi bilo ali če je bilo kaj narobe, se je poravnalo brez ozira na pravno stališče. Nobeden ga tudi ni oblikoval, gore so bile prostor zunaj prava. Sprva je bilo tako tudi s smučanjem. Kdo bi si bil pred 50, 40 leti mogel zamisliti, da bodo na smučarskih progah veljali prometni predpisi, znamenja, prepovedi! Danes se nam to zdi potrebno in zato razumljivo, zato se nam pri nesrečah zde tudi razumljiva in utemeljena vprašanja, kdo jo je zakrivil in kdo bo zaradi nje klican na odgovornost. To vprašanje zastavlja javno mnenje tudi pri vodniški dejavnosti, javno mnenje še bolj kot pravniki. Zazdaj je kazensko

dobro peli, smo imeli ob prihodu domov takoj vajo. Oče je igral na citre, mi pa smo morali tako dolgo peti, da smo se naučili. Seveda tega nismo delali več z veseljem, ko smo pa bili že tako zaspani Toda pri nas se je reklo ubogati. Jój, kaj vse bi vam lahko pripovedovala v zvezi s Humom! A moram se brzdati, da ne bo vsega preveč. Toda o trgatvi pa bo vseeno treba nekaj reči. To je vendar najveselejše opravilo za goriškega človeka. Kake priprave! Ne samo, da je vse to leto treba in težko delati, poleg tega še vedno trepetati pred tem, da bo vse uničila peronospora in podobno ali potolkla toča; misliti je treba tudi na to, da bodo brači zadovoljni s postrežbo. Sredi poletja je že treba odbrati gujdeka in ga posebej krmiti, da bo ob trgatvi lep »prolenk«, če je lepa bratva, tudi dva. In naš oče je ob taki priložnosti povabil manjše šolarje iz celega Ormoža, take, ki doma niso imeli vinograda, da so šli na Hum v trgatev, da so se lahko do sitega nazobali. Enkrat nas je bilo z brači vred kar 72. Oče je rekel, če je narava nam dala, moramo mi dati tistim, ki nimajo. Pa smo imeli vsi zadosti. Kakšno veselje! Sedaj so pa otroci bili tisti, ki se niso mogli ločiti od goric. Ker sem bila med njimi najstarejša, so mi tokrat starši zaupali nalogo, da jih varno spravim domov. Bil je topel jesenski večer. Dan se je naglo poslavljal in mrak nas je priganjal. Pesem klopotcev nas je spremljala in tudi mi smo zapeli: »En hribček bom kupil, bom trsek vsadil...« in ko smo se ozrli, je za obzorjem žarelo, kot da gori naša zidanca. Prestrašili smo se, a kmalu se je izza strehe vzdignila mogočna žareča kroglja — polna luna in nam razsvetlila pot.

Na Humu ni nobenega gostišča. A ob nedeljah so na marsikateri pivnici odprta vrata in kar brez vabila lahko vstopite. Lepa beseda lepo mesto najde. S kakšnim veseljem vam bodo natočili kupico humčana! In ko se boste tako okrepčani potem ustavili še na vrhu in se naužili prelepega razgleda, boste trdno sklenili, da se še vrnete. Pokazala sem vam pot nanj in vedno znova vas vabim.

Ko pošiljam moj »Hum« v svet, se moram zahvaliti sestri Zofiji, ki me je dobrovoljno zapeljala na ta prelepi griček, da sem v neposrednem stiku z njim lahko preverila moje spomine in se prepričala o stvarnosti sedanjega trenutka. Naš nekdanji vinograd je lepo negovan, kar me zelo veseli. Saj je vseeno komu rodi, samo da rodi. V štirih palmah (topolih), ki stoje med cerkvijo in zidanco, pa poje še ista pesem kot nekoč o toplih, dobrih in veselih srcih, ki bijejo tod okrog v Humčanih, Loperščanih, Frankovčanih, Pušenčanih, Šalovčanih in na plodnih Krčéh, kateri se dan za dnem ljubeče ozirajo na Hum. Naše prleške vasi imajo svoje grbe. V prastarih časih so jim jih določili veseli ljudje in dobro so pogodili, da »na Humu donijo gosli«. Težko bi našli grb, ki bi nazorneje izražal priscrčno melodijo teh src.

Iskreno se zahvalim tudi tov. Mimici Pišekovi, ki mi je pomagala zbrati zgodovinske podatke. Opravičujem se, ker me je včasih zavejalo na stranpot, toda takšno je življenje. Rada bi, da bi se ob »Humu« spomnili modrosti, da sreče ni v bogastvu. Če imamo ljubezen v srcu, imamo vedno nekaj, kar lahko damo. Sreča je v osrečevanju!

---

pravna odgovornost bolj v ozadju, nekakšna predigra, za katero ni pravil, kazeni je bila doslej le simbolična. Težja od kazenskega postopka pa je civilnopravna odgovornost, na primer zahteve svojcev. Vodniki se za to stran odgovornosti lahko zavarujejo. Knoll jim javno, tudi v »Der Bergsteiger« 1976/6, svetuje, naj to čimprej store.

T. O.

PRIMER PIZ BADILE

Primer je obravnavalo švicarsko kasacijsko sodišče in 9. sept. 1974 obsodila »krivca«. Šest alpinistov je vstopilo v severni raz Piz Badile 6. avg. 1972. Nobeden od njih ni imel vodniškega izpita. Šli so v treh navezah. 100 do 200 m pod vrhom so naleteli na poledenelo ploskev, ki je niso zmogli. Zato so se odločili sestopiti po isti poti. Brez posebnega dogovora je vodstvo sestopa prevzel Italo Vismara, ker je bil najbolj izkušen in je znal ravnati z vrvmi. Pripravljali je mesta za spuščanje ob vrvi, drugi so se ravnali po njem brez vprašanja. Po treh urah spuščanja je Vismara zagrešil napako, ko je pritrjeval glavno vrv: Spreglodal je eno pomožno vrvico in tovariši so se začeli spuščati z enakim zaupanjem, saj je spuščanje v redu potekalo že tri ure. Giorgio Zucchetti se je seveda tudi zanesel, da je z njegovo vrvico vse v redu, in padel 400 m globoko. Vismaro so obsodili na 300 šfr. globe zaradi uboja iz malomarnosti. Nič mu ni pomagal zagovor, da ni poklicni vodnik niti to, da tudi te ture ni vodil. Sodišče je bilo drugega mnenja. De facto je turo vodil, drugi so se nanj zanesli, zato si je praktično naložil dolžnosti in skrbi vodnika. Seja pravnikov aprila 1975 je to obsodbo močno kritizirala, češ vsak je dolžan pomagati po svojih močeh, vsak pa je tudi odgovoren zase — za svojo varnost.

T. O.

DVA ZAPISA O IZLETIH

ING. BOŽO JORDAN

1. SNJEŽNIK

Vsako leto za dan slovenskih planincev priredimo avtobusni izlet. Tako smo se tudi letos določili za Snježnik, za sosedo osrednje planinske prireditve leta 1975. Na Snežniku smo bili lani, ko se je že pripravljala »VAJA 74« in tudi letos ob zimskem vzponu 100 žensk na Snežnik.

Z avtobusom smo se odpeljali čez Trojane. Tu prečkamo evropsko peš pot E 6, ki gre dalje nad Črnim grabnom na Limbarsko goro (neobvezna točka slovenske razširjene poti). V Postojni je bil prvi postanek. Nova cesta pušča v pozabo planinske ride, po katerih smo se še vozili na Učko in staro mejno furmansko vas Planino, na prastari poti med Kranjsko in Jadranskim morjem. S postajališča na hitri cesti je razgled na Postojno. O njej vemo, da ima slovito podzemsko jamo, v kateri so naši diverzanti zažgali 50 vagonov nemškega letalskega bencina (v noči med 22. in 23. aprilom 1944), morda pa ne vemo, da je tu Napoleon ustanovil leta 1810 gimnazijo, leta 1851 pa Blasnik tiskarno (delala je do 1947), da so leta 1906 odprli prvo in edino meščansko slovensko šolo v Avstriji. Tri leta za tem je Postojna postala mesto. Med prvo svetovno vojno je bil tu sedež vrhovnega štaba soške fronte (generala Borojevič). Med vojnama je bila tu močna italijanska kolonizacija. Za planince je zanimivo še to, da je tu nekaj let služboval planinski pisatelj in humorist Janko Mlakar (»Iz mojega nahrbtnika«).

Odpeljali smo se dalje čez Pivko. Tu so še sledi starih italijanskih kasarn, ki nas spominja na pravo trdnjavo pred drugo vojno. Pivka je ime za nekdanji Št. Peter na Krasu, pomenila pa naj bi svet, ki vpija vodo (ime se je najprej uporabljalo za reko, potem za vso kotlino in nazadnje za kraj). Omenim naj še Zagorje, kjer je grad Kalc znan po Vilharju in Levstiku. Baje je tu nastal Levstikov Martin Krpan. Na Kalcu je bil 9. maja 1869 tabor in septembra 1941 prvi sestanek OF za pivško in ilirskobistriško območje. V gručasti slemenski vasi Prem, zelo zanimivo, se je rodil slovenski pesnik Dragotin Kette (1876—1899), lirik izrednih moči.

Že smo v Ilirski Bistrici, kamor je v Trnovo hodil na počitnice k stricu Kette. Danes so se tu zbrali planinci in delegati, ki so hiteli dalje na Snežnik, na osrednjo proslavo dneva planincev. Mi smo nadaljevali pot po znani srednjeveški tovorni poti s Kranjskega proti Reki. Če naj verjamemo štetju sodobnega prometa, smemo zaupati tudi podatku, da je šlo tiste čase skozi Ilirsko Bistrico do 57 000 tovornih konj letno, ki so največje tovorili železno rudo, pa še Krpanova kobila s soljo in kresilno gobo. Kot dvanajsti po vrsti so poleti 1864 ustanovili čitalnico. Od tu so doma Franc Pavlovec, slikar, Rado Pehaček, general in narodni heroj in drugi. Predno zapustimo naselje, se spomnimo, da je bila tu okoli še ena zadnjih bitk druge svetovne vojne med enotami 97. nemškega korpusa in naše IV. armade (3. prekomorska brigada domačinov; marsikateri je na pragu doma in svobode padel).

Že smo na Hrvaškem. V Matuljah smo nekoč krenili na Učko, danes gremo naprej do morja. Tu smo si ogledali kar med vožnjo Reko kot pristanišče in ladjedelnico. Z obale smo se dvignili na Čavle mimo Grobniškega polja, kjer je letališka steza, do Kamenjaka (570 m). Kamenjak je impozanten greben, na katerega drži več steza. Na vrhu je rezervat gozdne vegetacije (crni grab). Tu smo s te ceste, ki je že del zgrajene kot avtocesta, krenili na Platak (1111 m). Poiskali smo si veliki planinski dom PD Platak z Reke. Sedaj ga obnavljajo in bo prešel v novi »zimsko-športni rekreacijski center Reke na Platu«. In ne bo več planinski.

S Prebeništa, kjer stoji ta dom, in do njega je z Reke asfaltirana cesta. Odšli smo po stezi na vrh Snježnika (1506 m). Pot je zelo dobro markirana. V dobri uri hoje po megli in gozdu smo prišli do doma oziroma na vrh Snježnika. Dom je lep, urejen in tak je bil tudi sprejem, čeprav nimajo oskrbnika. Vsako soboto in nedeljo sta po dva člana »dežurna«. Tudi tu imajo enake probleme kot pri nas, težave so z oskrbniki. Dobili smo obvezni planinski čaj, razglednice in žige. Žal razgleda ni bilo, kakšna škoda, po tako dolgi vožnji! Lahko bi si od tu ogledali Snežnik, Učko, Risnjak, Gorski Kotor, Kvarner, Hrvaško primorje pa naše Julijce in Kamniške. Saj je Snježnik eden izmed redkih razglednih vrhov v tem delu. Snježnik je po višini drugi vrh v Gorskm Kotarju in je znan tudi po edinstveni flori ne samo na Hrvaškem, temveč po vsej jugovzhodni Evropi.

Od kočice »Moša Albahari«, 1940 m, do Risnjaka (1528 m) oziroma Šloserovega doma, 1410 m, je dobre tri ure hoda. Stoji med Velikim in Malim Risnjakom v nacionalnem parku Risnjak. Park se razprostira vzhodno od ceste Gerovo—Jelenje in obsega okoli 3600 ha gozdnih površin. (Imajo tiskan vodnik po parku!) To so lepi pokrajinski predeli, ne daleč od morja. Platak ima precej padavin, tudi snega, le da ta kmalu zgine. Tako bo lahko tu nastal zimsko rekreacijski center Reke, saj ima zaledje in urejen dostop.

Na Snježniku je tudi ena izmed točk Poti prijateljstva Snežnik—Snježnik, ki je bila odprta 6. 7. 1975, začeta pa ob 100-letnici hrvaškega planinstva. V domu je tudi žig Reške transverzale (sicer s jih lahko odtisnete kar ducat, nekaj spominskih, s sosednjih vrhov, ker jih tudi tam zmikajo).

Vračali smo se čez Gorski Kotar, kjer je megla počasi izginjala. Pot nas je vodila čez Gornje Jelenje (882 m), pod Spičunakom (1006 m) na desni, na levo je bil pogled na jezero Lokvarko (770 m) dalje mimo Lokev. Vzhodno od njih je gozdni park Golubinjak ob avtocesti. Tu je nekaj gozdnih združb, izraziti so kraški pojavi. Vsem so znane Delnice, ki so zimsko smučarsko središče. Nad njimi je gozdni park Japleniški vrh (846 m). Z njega je lep razgled na sever proti Velikemu Drgomalju (1153 m), Skradu (700 m) in Srpskim Moravicam. Pri Severinu smo zagledali Kolpo. Še malo pa smo bili onstran nje v rojstnem kraju Otona Župančiča na Vinici. Njegov dom je bil zaprt zaradi adaptacijskih del. Prišli smo v Belo krajino in se peljali proti njenem središču, ki leži na pomolu v tesnem okljuku Lahinje in Dobljčice, v Črnomelj (mesto od leta 1407). V letu 1943 je postal središče vojaškega, političnega, gospodarskega in kulturnega življenja NOB. V prosvetnem domu je bilo 19. 2. 1944 prvo zasedanje SNOS. Kmalu smo bili v Metliki (mesto od leta 1365, pogorelo 1705), ki je bilo v srednjem veku sedež Slovenske ali Metliške marke. V gradu nad dolino Obrha je belokranjski in slovenski gasilski muzej. Tako kot na Polzeli imajo tudi tu Komendo, nekdanjo postojanko nemškega viteškega reda iz leta 1726.

Zadnji postanek je bil v gospodarskem in kulturnem središču Dolenjske v Novem mestu, katerega najstarejši del je zrasel na skalnem okljuku Krke (mesto od leta 1365). Na trgu je Kettejev vodnjak, spomenik Trdini in Ketteju. V Novem mestu je tudi začetek Trdinove poti, njen opis se dobi v novem Vodniku (1975). Po hitri cesti smo odbrzeli mimo Otočca (grad iz 13. stol.), Krškega (mesto od leta 1477), kjer se Posavsko hribovje spusti v krško-brežiško ravnino. Tu sta umrla zgodovinar J. V. Valvasor (1641—1693) in pisatelj Janez Mencinger (1838—1912). In ne pozabimo, da tu grade prvo jedrsko elektrarno v Jugoslaviji. Tu okrog gre tudi Pot kmečkih uporov. Onstran Save v brestaniškem gradu je muzej izgnancev, v Sevnici »lutrovska klet« in grad s štirimi vogelnimi stolpi iz 16. stol. Mimo Zidanega mosta nato pod Kopitnikom, Rimskih toplic, Laškega in Celja smo kar hitro doma v Dobrteši vasi.

Izlet je bil posvečen dnevu slovenskih planincev in spoznavanju planin in gora, ki jih vse pre malo pozamo. Spoznali smo tako trikotnik Učka, Snežnik, Snježnik, žal le z razgledom s prvih dveh. Mladina je spoznala del naše domovine in se obogatena s spoznanji srečno vrnila domov.

2. NA KAMNIK

KAMNIK (861 m) je bil do nedavnega malo obiskan vrh, saj nanj ni držala markirana planinska pot. Lovska steza se zvija nanj drugje. Letos mineva pet let, odkar je dobil markacije. Je ena izmed obveznih točk Savinjske poti odprta 15. okt. 1972, na Homu). Samo lanskega januarja se je nanj povzpelo nad dvajset obiskovalcev. Toliko se jih je vpisalo v vpisno knjigo.

Verjetno je bil eden prvih planinskih obiskovalcev tega vrha Fran Kocbek (1863—1930), ki je sedem let (1882—1889) služboval kot podučitelj v Žalcu. Iz Žalca je lazil na razne vrhé. Sam piše: na Kotečnika, na Mrzlico, Radegundo. V svojem delu »Savinjske Alpe« (1926) je zapisal: »Da bi se odvadil omotice, sva šla s prijateljem Fr. Roblekom v Žalcu večkrat v cerkveni stolp in sva dolgo gledala iz lin navzdol. Še boljša vaja je bila na gori Kamnik pri Grižah. Šla sva po strmim grebenu ob prepadu navzgor, potem sva legla tako, da sta moleli glavi v prepad.« Vendar naša pot ne gre tod. Je pa to menda ena najlepših poti v našem predgorju. Ne išči je sam, če tega nisi vajen! Prav ta Kocbek je postal jeseni 1893 prvi načelnik Savinjske podružnice SPD, ki jo je vodil 34 let, do leta 1927, ko so sedež prenesli v Celje. Prav letos mineva petdeset let, kar se je to zgodilo. Bil je tudi nadržatelj v Gornjem gradu. Sedanja šola nosi njegovo ime. Pokopan je na gornjegrajskem pokopališču na desni strani cerkve sv. Magdalene. Prof. Janko Orožen v knjigi »Celje z zaledjem« (1948) piše: »Planinskega značaja je izlet na Kamnik, ki tvori z bolj oddaljenim Gozdnikom učinkovito ozadje vsemu kraju. V Kamniku je več nepristopnih podzemeljskih jam. Po njegovih grebenih se podi družina divjih koz. Pot iz Griž traja podlugo uro in nas vodi proti jugu do Britnih sel, kjer se moramo obrniti na desno, kajti leva pot drži na Mrzlico.« Skušajmo na kratko opisati današnje pot. Prijeten nedeljski izlet.

Zapeljimo se z lokalnim avtobusom v Prebold. Napotimo se po cesti proti Trbovljam. Lahko samo do Marije Reke (kažipoti) in gremo levo mimo Druškovičevega mlina na lovsko kočo na Golavi in dalje po poti za Mrzlico do Kočeta (kažipoti). Pojdimo raje še malo naprej po cesti (2,5 km) in čez mostič po poti za Mrzlico do Huša. Tu križamo Savinjsko pot na Golavo. Če smo ta odcep ob cesti zgrešili, ker je napis na drugi

strani potočka slab, poglejmo, kje gre visokonapetostni vod z enega na drugo pobočje: Pod njim je iskani mostič. Morda smo šli predaleč. Pojdimo do opuščenege Stergarjevega kamnoloma na desni strani, tega ne bomo zgrešili. Tu pri prvi hiši čez potok in po trasi Savinjske poti do Huša. Tu je razpotje: Savinjska pot na Golavo, spodnja na Mrzlico.

Od Huša gremo po spodnji strani gospodarskega poslopja po prisojnem kolovozu (brajde, vinogradi), mimo Mrkula (leseno gospodarsko poslopje, pod napuščem vise kose, ki so menda edine v tej strmali!) in dalje do križa. S te poti si lahko dobro ogledamo dolino Reke, po kateri drži cesta na 728 m visok prelaz. Pri dobro vidnem transformatorju ob cesti se od nje odcepi cesta za planinski dom pod Reško planino. Pri križu krenemo levo, pred Spodnjim Dolinarjem pa s kolovoza na stezo. Pri naslednji domačijci smo že v Matkah. Še skok pa smo na sedlu pri Kočetu. Tu se za nekaj časa poslovimo od markirane poti. Poiščimo na kozolcu markacijo za Mrzlico, naslednja je pri mali smreki (na deski). Ne za njo, ta drži na Mrzlico! Malo pod njo je kolovoz, ki drži v dolino Kolje (vzhod). Po njem pridemo v dolino do potočka, kjer se kot najbolj zaje v Mrzlico. Če gremo tu po kolovozu po levi strani potočka, pridemo v Matke. Gremo dalje proti vzhodu po rahlo vzpetem kolovozu nad osamelimi domačijami (nekatero so že opuščene) do sedla med Kamnikom in Mrzlico. S te poti si lahko ogledamo strma pobočja Kamnika. Proti dnu vidimo vinograde. Nad Kočetom se boči Golava. Na sedlu so kažipoti.

Poiščimo tistega, na katerem piše: Kamnik 1 ura. Potolaži se, do vrha je počasne hoje precej manj. Povzpni mo se nanj s te strani. Dobro markiran začetni kolovoz se rahlo vzpenja. Kmalu nas napis Kamnik z njega obrne strmo navzgor. Pridemo po peči in nad nje. Še malo pa smo na vrhu. Prišli smo do bivaka, ki so ga postavili planinci s prostovoljnimi delom pred praznikom Dneva vstaje leta 1974. Usedi se vanj in se odpočij na večernem soncu. Ugotovil boš, da si prišel prej ko v eni uri. S sedla je le 1838 korakov, dvignil si se za manj kot 300 m.

Razglejmo se! Na jugovzhodu je Gozdnik, simbol Savinjske poti (1092 m), nato si slede proti vzhodu Kotečnik (771 m), Tovst s Celjsko kočjo, ki je sedaj hotel (na golem pobočju Tovsta so bile leta 1926 prve alpske tekme v slalomu), pred njim razgledna Grmada (722 m). Na severovzhodu je Bukovica (584 m), Griže, Gradišče — Lurd, Žalec. Za njim je Šentjungerta (574 m) in Kjumberg (630 m), med njima je Aleksandrov vrh (607 m), za njim v dolini Dobrna, nad njo Stenica (1092 m) in Paški Kozjak (Basališče, Špik). V ozadju je Pohorje (Črni vrh 1535 m). Na sever je Šempeter z rimsko nekropolo (272 m), nekoliko zahodnejše je Polzela, Vinski vrh in značilna Gora Oljka (734 m), za njo šoštanjka para, zahodno od te Uršlja gora (1696 m) s TV stolpom. Severozahodno so Mozirske planine — Golte (Medvedjak, 1566 m, z razglednim stolpom, Boskovec, 1590 m), Raduha, Savinjske Alpe, Menina in Dobrovlje.

Spustimo se z vrha proti Homu. Pot gre po grebenu. V pol ure smo pri Balohu, še malo in že smo na sedlu med Kamnikom in Homom. Ker bivač ni oskrbovan, je pa za konec tedna odprt planinski dom na Homu (608 m). Povzpni mo se še nanj po odcepu Savinjske poti. Od doma imamo več poti v dolino.

Pojdimo v smeri proti Šempetru do kapele sv. Magdalene (oglej si skalo!). Tu gre bližnjica za Bezovnik in dalje v Griže. Gozdna cesta nas pripelje do hiš, kjer zavijemo levo za Šešče, čez Savinjo (tu je bil po vojni še brod!) in po asfaltni cesti mimo znanih rimskih izkopenin na avtobusno postajo v Šempetru. Končali smo našo pot, ki je bila naporna samo pri vzponu na vrh. Vso pot smo ugnali v 6 urah zmerne hoje. Če je komu to preveč, naj se z avtom zapelje do Matk ali kar do sedla, nato pa po našem sestopu na vrh. Seveda mora po isti poti nazaj ali pa na drugo stran, kjer smo prišli mi gor. Tudi to sedlo je dostopno z avtom iz Zabukovice. Z njega gremo lahko po prisojnem pobočju, v njegovem vznožju, po markirani poti, nazaj na sedlo ali kar v Matke. Pot je za pol krajša, ima pa manj priprave in segreganja za naskok na vrh. Tudi zimski vzpon po snegu peš z rimske nekropole ni težak. Naj si moto za vzpon sposodim »Vzpon« Janeza Menarta (Menjave in druge pesmi):

Vrh gôre snežnobel kipi v nebo.
Meglica tik pod njim je diadem.
Za mano, pod višavjem, koder grem,
vse bolj se manjša vse, kar zre oko.

Tak je bil tudi to zimo. Kot da bi vedel, da praznuje peto obletnico. Za šalo sem rekel Dušanu, da bomo novo leto pričakali na Kamniku. Na to sem čisto pozabil. On pa ni. Malo pred koncem leta pride vprašat, če res gremo. Pa gremo, kaj hočem, obljubo sem moral držati, dva prati nemu! Odpravili smo se zvečer v pršiču in luninem svitu od doma. Toda še preden smo prišli čez Savinjo v njegovo vznožje, je postalo precej južno in tudi luna se je skrila. Pihati je začelo in težke megle so se jele zbirati. Od

Baloša dalje je bil vzpon težak (v svitu čelne svetilke). Malce pred polnočjo smo prišli na vrh. Zavijalo je. Dušan je v bivaku prižgal svečo, da nas je vpisal. Dvakrat mu je ugasnila. Stisnili smo si roke za srečno novo leto in to zaželeli tudi vsem prijateljem, ki so v gorah in dolinah, prav tako sosedom v toplim planinskem domu na Homu. Nazaj grede smo po dolini že srečevali »srečneže« novoletne noči. Uboge ograje! Po dolini je bil sneg že gnil. In za konec naj zapišem raje še zadnjo kitico iste Menartove pesmi:

Vrh gore je bel kažipot očem
in jasen dan žari od vsepovsod
in sreča je, da je pred mano pot,
in to, da vem, da slast je v tem, da grem.

Zapisano v spomin na Kocbeka in peto obletnico Savinjske poti.

SEDEMDESETLETNICA FRANCA LOZEJA

ALFRED HVALA

Čopov Joža je veselo razpoložen imenoval sedemdesetletnike Jakobe za razliko od Abrahamov ob 50-letnici in Izakov ob 60-letnici. Zakaj, ne vem. In Franc Lozej-Marko je pred kratkim postal Jakob, saj se je rodil 17. decembra 1906 v vinorodni Podragi v Vipavski dolini pod Nanosom. V mladosti je od doma gledal, kako je sonce vzhajalo izza Nanosa in obsevalo rodno Vipavsko in kako je zvečer zahajala zarja za goriškimi Brdi in beneškimi hribi. Nanos mu je pomenil simbol vsega lepega.

Markov stari oče Frenck je bil zidar in se je zabljudil, da bo sezidal kapelico ob poti na Nanos na čast sv. Jeronimu, zavetniku Gornje Vipavske doline. Sveti Jeronim je bil, po pripovedovanju, puščavnik-samotar, ki je ljudi opozarjal na bližajoče se slabo vreme s tem, da je izobešal »zastavo«, megleno zaveso, ki oznanja burjo in slabo vreme.

Frenck je zidal kapelico več let, potem ko je zbral nekaj prispevkov po Krasu in po Vipavskem. Zidal je le po dežju, ko se je nateklo nekaj vode. Ko je končno dozidal, pa ni imel svetnika, da bi ga postavil v oltarček. Zato je staknil nekje podobo

sv. Valentina, ga prebarval, da je bil podoben zavetniku, in ga slovesno ustoličil. Zato ga je sicer župnik pošteno grajal, da ljudi goljufa, vendar sta kapelica in prebarvani Valentin preživela Frencka in župnika. Še vedno stojita v pobočju Nanosa.

Tudi današnji sedemdesetletnik je po dedovem zgledu postal zidar. Vendar ljudi ni goljufal.

Izza mladosti je zidal po Vipavskem in gojil trte, ob sveti Marjeti pa je s podraškimi fanti in dekletji odhajal v košnjo k podraški bajti na Nanos. Tam so ostajali po več dni, dokler niso opravili s košnjo in seno spravili v dolino. Prenočevali so v senenih utah, ki so jih postavili prvi dan. Ob utah so ob večerih kurili ognje, se ob njih zbirali, tu vasovali, prepevali, se šalili in veselili dolgo v noč.

Ko je mladi Franc dopolnil leta za vojaško suknjo, je odšel h kanonirjem v Modeno in »dal cesarju, kar je cesarjevega«. Za to je prejemal nekaj pašte dnevno in štirideset čentežimov. Po vojaščini je nekaj let doma preganjal »mizerijo«. Ko ni več šlo, je šel v Jugoslavijo iskat srečo in kruh, našel pa je hudo gospodarsko krizo in grenko težaško delo, da je komaj preživel. Sit pomanjkanja in lačen domačih krajev se je vrnil domov. Tu je spet zidaril po Vipavskem, vinogradaril in si ustvaril družino.

Tako je preživel čas do druge svetovne vojne, ko ga je domovinski čut in klic Nanosa pritegnil v partizanske vrste. Pustil je družino in s partizani prehodil nanoško in trnovsko planoto, trebuške grape in Cerkljansko, se udeležil borb na Rdečem robu, kjer so bili od Nemcev obkoljeni in so v skalah preživeli več dni lačni in žejni, trpeli vročino in mraz, utrpeli težke izgube, dokler se niso prebili iz obroča in se bojevali

do konca vojne, ko se je Franc vrnil domov k družini s partizanskim imenom Marko, kot ga poznamo še danes.

Po vojni se je zaposlil v Postojni pri Oblastnem ljudskem odboru. Tu je prišel v stike s planinci.

Že pred vojno je vipavsko SPD mislilo na zidavo koče na Nanosu. Predsednik PD je bil Zvanut iz Podrage, po domače Žgur. Parcelo so izbrali in kupili na Pleši, na vipavski strani. Po drugi vojni se je PD Postojna zavzelo za gradnjo koče na tej parceli.

Elo Garzarolli, Frane Boštjančič, Franc Lozej in drugi so opravili ogled v trdi zimi in izbrali lokacijo na stari parceli po domače »Na strelci«. Brž so se lotili dela in »Vojkovo kočo« dokončali v sto dneh. Gradbeni mojster in glavni zidarski delavec je bil Marko, ki je vztrajal do otvoritve. Še danes je zaljubljen v Nanos in kočo. Vojkova koča gleda na Goriško po vsej Vipavski dolini, na Kras in na morje do Benetk.

Ko je Marko pustil službo v Postojni, je prišel leta 1952 jeseni ali spomladi 1953 v Novo Gorico, kjer se je zaposlil kot upravnik Goriških vodovodov. V planinsko društvo v Gorici ga je pripeljal Frane Boštjančič, ki je prišel v Novo Gorico kot predsednik gospodarskega sodišča. Marko je prišel v Gorico z »zidarsko žlico« v roki in je brž začel sodelovati z nasvetom in delom pri pionirski planinski koči »Kekec« na Katarini nad Gorico. Po izbiri prostora je kočo zakoličil in položil temelje. 29. 4. 1953 je bila prva koča končana in odprta ob množični udeležbi mladine in odraslih.

Ker pa je postala ta koča pretesna, smo že leta 1956 začeli misliti na novi pionirski dom. Že isto leto smo pripravljali material za veliko klet, ki je nato do decembra bila končana. Gradbeni nadzornik je bil spet Marko. Ker na Katarini ni vode, zgradi Marko vodovod izpod Škabrijela do koče v dolžini okoli 800 m (50 m padca). Delovno silo preskrbi spet Marko. Dovažamo material za novo stavbo, za katero izdeluje načrt Niko Kraigher, »dvorni arhitekt«. Upravni odbor in Marko, ki je član tega odbora, se ves čas o tem posvetujejo in sklepajo, Marko je gradbeni nadzornik. Pogodi se z delavci iz Ozeljana, ki zravnao teren in pripravljajo kamenje. Lozej zakoliči stavbo po načrtu in položi temelje. S Tonetom Sajevcem se pogodita z zidarji iz Grgarja za zidanje. In 12. maja 1958 zjutraj začno zidati. Na vsak vogal vzdajajo, po običaju, nekaj kovancev in položijo po liter vina.

30. 9. sedi odbor zadnjih v stari koči. Ko se odbor poslavlja, se zaobljubi, da bo dom končan do 1. maja naslednjega leta.

29. novembra 1959 popolna dograditev in oprema doma. Udeležijo se predstavniki PZS pok. Fedor Košir, Tone Bučer in Rado Lavrič, zastopnik okrajnega komiteta ZKS Tine Remškar, ki je v govoru poudaril, da ne vemo in ne bomo vpraševali, odkod denar za dom, saj je zgrajen z ljubeznjivo in prostovoljnimi delom. Bili so navzoči še številni drugi, da je bil ta dan velik praznik za vso Goriško. Razvili smo tudi društveni prapor in vzdali spominsko ploščo s posvetilom in imeni gradbenega odbora, med njimi je Lozej Marko. Veliko delo je bilo končano. Gospodarjenje nad domom je prevzel Marko, ki je bil nekaj časa tudi predsednik društva in član odbora za gradnjo doma pri Krnskem jezeru. Pripravil je nekaj lesa, z zidavo pa žal še nismo pričeli.

Sedaj se je Lozej malo umiril, počiva pa ne, ker mu žilica ne da. V Grčni nad Gorico si je postavil hišo, toplo gnezdo za družino šestih otrok, ki jih je pošteno vzgojil in spravil do kruha. Ima tudi že devet vnukov.

Okrog hiše je nasadil vrtnice, breskve in trte, da ima v kleti vedno kozarec vina za prijatelje, ki pa jih je, žal, vedno manj. Od hiše občuduje Nanos in Kekca. Ob lepem vremenu pa pase srne in zajce po Škabrijelu, strelja pa malo, ker je dobra duša.

Te vrstice sem napisal po pripovedih in po spominih Marku v zahvalo za opravljeno delo in v spomin. Rad bi videl, da bi bilo v planinskih vrstah še dosti takih članov in postrtovalnih delavcev.

Opomba uredništva: Alfred Hvala nam je ta članek poslal nekaj tednov pred svojo smrtjo. V pismu uredništvu je tedaj sporočil, kako mu je hudo, da ne more več delati. »Solze točim, ko se spominjam nekdanjih dni,« je zapisal. Bil je imenitna osebnost primorskega planinstva v desetletjih po osvoboditvi. Vsak se je rad srečal z njim. (Gl. str. 311.)

SKI-BOX

Poročali smo že, da je na močno obiskovanih pistah čedalje več tatvin, govore že o specialistih, ki kradejo smučiči. Nič čudnega, to blago se razvija, draži, za marsikakšen žep je tekma s cenami nemogoča. V ZDA so zato že vrgli na trg »ski-box« iz najboljše umetne snovi, ki ga je lahko montirati na vsak strešni nosilec. Box se med vožnjo zračni, smučič se posuše, kondenzne vode ni. V box se lahko spravijo tudi rokavice. Solidna ključavnica »box« zapre tako, da še tako dolgi prsti odpovedo. Box je z nosilcem tako trdno in na tak način privit, da se ne trese in ga je dolgoprstnežu zelo težko odviti.

KRANJSKI VRHOVI – NOVA PLANINSKA TRANSVERZALA

PETER LEBAN

Od leta 1953, ko je bila dokončana Slovenska planinska transverzala do 1976, (ko je bila odprta Jugoslovanska in Kranjski vrhovi) so pri nas številna društva pripravila različne transverzale (Zasavsko, Loško, Gorenjsko partizansko, Kurirsko itd.) In odprla nove postojanke. Očitno se je človek osvobodil bojzani pred gorami. Mit o nedosegljivem se je v dolgih stoletjih popolnoma zabrisal. Danes praktično ni nobena stena tako zahtevna, da se je ne da preplezati, noben vrh previsok, nobena pot predolga. Množice planincev vodijo in usmerjajo prav transverzalne poti — iz mestnega vrveža, živčne prenapetosti, iz dima v svež zrak, v gorski svet.

Nastanek poti Kranjski vrhovi in motiv

Želja PD Kranj in Temeljne kulturne skupnosti Kranj po neki krajši transverzali od slovenske in partizanske v neposredni bližini ni bila nova. Porajala se je pri članih društva že pred leti. V organizaciji društva in pod pokroviteljstvom TKS Kranj, z geslom »vsi občani Kranja hodijo v gore«, je želja postajala vedno bolj določna. Politika TKS je sledila tem tokovom, sledila življenjski potrebi sodobnega časa — potrebi delovnega človeka. Zaradi sredstev je želja dolga leta ostala le želja. Volje pač ni manjkalo. Motiv: zdravo rekreacijo delovnemu človeku in iskanje novih oblik športne rekreacije. Izkazala se je moč v slogi. Začetek resnega in načrtnega dela je leto 1974.

Po ideji predsednika PD Kranj tov. Franca Ekarja, člana odbora za športno rekreacijo TKS Kranj, je bil ustanovljen ožji odbor v okviru upravnega odbora Planinskega društva Kranj. Sestavljali so ga: Baldo Bizjak, Marija Brudar, Roža Zabret, Lojzka Trebušak, Emil Herlec, Tone Perčič, Karel Bajd, sodelavci TKS Kranj in kot koordinator in operativec Franc Ekar. Na novo nadelati ali v celoti obnoviti je bilo treba poti na Bašelski vrh, Mali Grintovec, Srednji vrh, Stegovnik, Virnikov Grintovec, Goll vrh, Veliko Babo in Kokrsko Kočno. Obnovljena je bila v celoti pot na Križ (Koroško Rinko), Kranjsko Rinko in povezava s potjo z Okrešlja na Skuto. Večina vrhov je bila brez skrinjic za vpisne knjige in žige, zato je bilo treba tudi te izdelati in zabetonirati. Pri tem delu so se izkazali člani alpinističnega odseka, ki so po brezpotjih in krušljivih policah iskali najprimernejše dostope, skupaj z markacisti, ki so opravili požrtvovalno delo, še posebej Baldo Bizjak in Jože Zaplotnik. V vseh treh letih je bilo za to približno 1600 ur udarniškega dela.

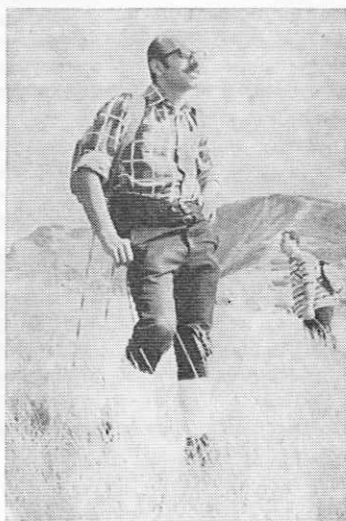
Poleg tega je tudi priprava in izdelava dnevnika vzponov zahtevala svoj čas. Pripravljali so ga: tekst člani ožjega odbora in upravnega odbora društva, ovitek akademski slikar Jože Treboec, grafike z znakom akademski kipar Tone Logonder, pomoč pri založbi pa Papirnica Vevče in tiskarna Inštituta Golnik. Dnevnik je posebnost: kažipot, vodnik, dokaz za prehojeno pot. V njem je tudi zapisano:

»Spoštovani planince! Ko se boš odločil za vzpon na ta ali oni vrh, vzemi prej v roke ustrezní vodnik, izberi izhodišče, ugotovi potrebni čas za vzpon in oceni svojo telesno pripravljenost. Ko si izbral svoj cilj, ne pozabi na dobro in pravilno obutev in opremo. Preberi ali poslušaj vremensko napoved. Nevihte v gorah govorijo drugače kot one v dolini.

Na poti ne trgaj cvetja in ne plaši divjadi z vpitjem! Ne proži kamenja sebi v zadovoljstvo, drugim v nevarnost in nesrečo. Hodí po nadelanih poteh! Brezpotja in stene prepusti alpinistom! Okoli Virnikovega Grintovca, Golega vrha in Bab boš hodil ob državni meji. Spoštuj red, ki velja na vseh mejah, in ne delaj težav čuvarjem meja, našim in sosedovim. Ne uničuj mejnih znamenj in kamnov, saj so skupna last naše države in republike Avstrije. Na teh mejnih vrhovih boš našel v vpisnih knjigah verze iz Prešernove Zdravljice. Ravnaj se po njih vsebini. Nosí te ideje v srcu na gorah in v dolini! Svet potrebuje take ljudi tudi zaradi jutrišnjega dne in če boš na teh vrhah naletel na tujce, bodi vljuden in ponosen. Poskusi, ni tako težko, vsekakor pa laže, kakor hlapčevati. Vpiši v knjigo svoje ime, opusti pa neumestne in žaljive pripombe. Ne posnemaj tistih, ki to počno, vseeno v katerem jeziku!

Ob poteh na vrhove boš šel mimo mnogih obeležij in grobov iz dni osvobodilnega boja in revolucije. Postoj tam za trenutek in snemi pokrivalo, čeprav ti bo veter mršil lase. Samo za trenutek se spomni na čas, ko je tam nekdo stiskal pest k prisegi ali pa prelił kri za tvoj in naš dobri danes, za tvoj in naš lepši jutri.

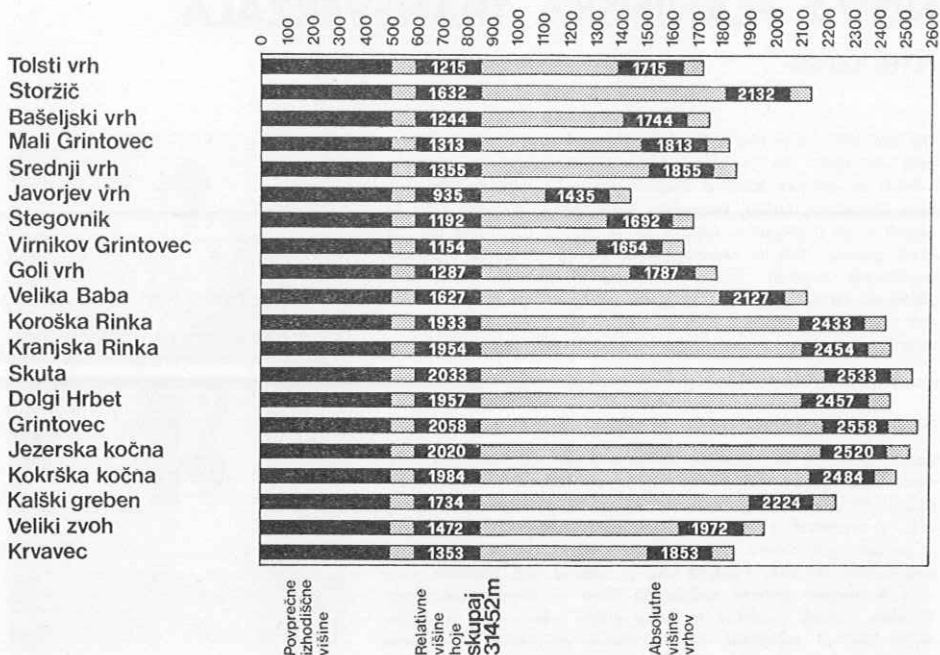
In še to. Začni z lažjimi vrhovi, dostopnimi zgodaj spomladi. Naužij se tam lepote gozdov in zelenih trat. Z nabranimi močmi se napoti v Grintovce od Rink do Kočne. Tam boš užival v divji lepoti prepadnih sten, razkanih grebenov in večnih snegov.

Peter Leban

višine kranjskih vrhov z relativno hojo

v metrih

In ko boš na zadnjem dvatisočaku odtisnil zadnji žig, te čaka nagrada. To ne bo le značka, temveč osrečujoči občutek, da si prehodil in spoznal nove lepote naše domovine, čeprav samo majhno prgišče. Spoznal boš tudi, mogoče ne prvič, da so gore lahko prijateljice. In prijateljci se večkrat obiščejo, mar ne?»

Osnovni podatki o transverzali, novi motivi in še kaj

Nova planinska transverzala »Kranjski vrhovi« ni klasična, kar pove tudi že naslov. Zajema 25 kontrolnih točk (20 vrhov in 5 koč). Od lahko dostopnega Tolstega vrha preko Storžiča po vrhovih tja do in okoli Jezerskega ter dalje po Grintovcih do Krvavca je speljana. Na meji ali znotraj meja kranjske občine, ne glede na to, katero planinsko društvo skrbi tam za postojanko, pota ali opremo vrhov, drže poti do ciljev. Pot torej ni povezana. Možno pa jo je prehoditi tudi zaporedno, kot npr. Slovensko. Po treh vrhovih: Velika Baba, Goli vrh in Virnikov Grintovec poteka državna meja. Zato je dostop nanje dovoljen le s posebnim dovoljenjem organov za notranje zadeve občinskih skupščin. PD Kranj pa je že sprožilo postopek za sprostitev gibanja. Čas, potreben za obisk vrhov s kontrolnimi točkami: štirinajst dni do tri tedne.

Dolžina vseh poti skupaj je približno 200 km. Imena vrhov z višinami in relativno hojo prikazuje grafikon. Stroški oziroma Izdatki skupaj za pot so bili približno 1200 din. Cena dnevnika, v katero je vključen tudi znak, je 50 din. Znak je v premeru 35 cm eden najlepših transverzalnih do sedaj. Simbolizira 9 vrhov. Pot je bila odprta 4. julija 1976.

Planinci se precej zanimajo zanjo, saj se jih je že okoli tisoč oskrbelo z dnevnikom. Na Ledinah raste nova planinska postojanka — Kranjski planinski dom. Njegova lokacija je od Jezerskega oddaljena 2 uri hoda in je tik pod Skutnim ledenikom, ki je že letos celo poletje privabljal smučarje. Vse to je verjetno nov val. Odprta so nova, posebno mlajšemu rodu planincev malo znana področja. S tem so razbremenjena doslej obstoječa.

Začetek, zaključek, doživetja in nekateri osebni vtisi s prehojene poti

Dnevnik vzponov sem nabavil po naključju v Domu Kokrskega odreda na Kališču. Začel sem na Storžiču — kranjskem Triglavu. Pa ne zares! Mislil sem si, življenjske obveznosti mi takih ciljev pač ne dopuščajo, dnevnik mi bo le osnova, da se bom v družbi vsaj nekoliko vključil v pogovor, če bo beseda nanesla na Kranjske vrhove. Toda zgodilo se je drugače. Mikali so me vrhovi, na katerih še nisem bil. Zato sem najprej spoznal lepote Stegovnika, Virnikovega Grintovca in Golega vrha. Sklenil sem, da bom pot v celoti prehodil. Ni se mi mudilo, ker sem v glavnem že poznal vse točke. Vse priprave za vzpon na Monte Rosa oziroma na Matterhon pa so se zame končale v postelji z močno naraslo temperaturo in angino. Smola pa takal Kolegi so odšli in tako sem imel dovolj časa, da jih v mislih spremljam na goro gorá. Nisem bil izjema ob hudomušnem pravilu, češ da »angino pozdraviš z zdravnikovo pomočjo v sedmih dneh, brez njega

pa v enem tednu«. Na morje gremo z družino šele 1. avgusta. Naj kar poležavam, naj obiščem kak vrh poti prijateljstva treh dežel ali pa v Julijcih? Krvavec bo pravšen. Nanj se skoraj na vrh vzpnem z žičnico. V nahrbtniku se je poleg običajne vsebine znašel še »ospen«. Kar odleglo mi je, ko se je kabina zaprla in me skrila pred planinci, ki so ta dan imeli isto pot. Menda sem bil edini brez kravate. Zato sem tudi v planinskem zavetišču »Pri Rozki« na hitro popil čaj in pohitel više gori v planino, kjer sem bil sam, kjer se je moja obleka ujela z okolico. Malo saplce, a šlo je dobro in dovolj hitro sem prišel na Veliki Zvoh. Od Zvoha do Cozove kože razen številnih gamsov nisem srečal nikogar... Ko sem za tem listal dnevnik in ugotovil, da manjka le še polovico žigov, sem pripravil mrežni plan. Tako sem načel načrtno vrh za vrhom in uspel. Po vrnitvi z morja so mi povedali, da sem prvi uradno prehodil vrhove in da so večino mojih pripomb in predlogov upoštevali.

Lahko se dogodi planincu pa tudi gobarju

Ko sem neko jutro otroka odpeljal v vrtec, ženo v službo, nato volan zapustil v dolini Kokre in pešačil na Javorjev vrh, sem tam pod Čemšenikom srečal delavca, ki je povedal, da delajo cesto... Vračal sem se po isti poti z žigom več in nič hudega sluteč. Na vsej poti nisem slišal človeškega glasu, le neko nerazločno vpitje, ki je prihajalo iz doline. Vse je bilo tiho in mirno. Šele v bližini z jutranjega srečanja z delavcem sem postal pozoren na povsem majhen dim in vonj po smodniku. Postal sem, pomislil, da ni morda mina in že je počilo. K sreči precej niže od tistega dimčka. Kamenje pa je kljub temu frčalo še daleč navzgor nad menoj. Skočil sem k bližnjemu drevesu v kritje, ne da bi pomislil, in že se ponovno oglašil: tresk, tresk. Tesno prižet k zemlji v varstvu krošenj in z nahrbtnikom na glavi sem ves preplašen čakal, kdaj me bo vrglo v zrak. Preteklo je kakih deset minut, odkar je počila zadnja mina, ko sem še vedno tiščal nahrbtnik na glavo. Kje so ljudje? So mine še tu, je katera zatajila? Z vso previdnostjo sem skočil v dva metra oddaljeni gozd nad mano. Preplašen sem prišel iz goščave na cesto, naravnost do skupine petih delavcev: med njimi je bil moj jutranji znanec. Zmotil sem jih pri malici. In prepričani so bili, da so s tistim opozorilom »MINE«, ki sem ga zaznal le kot vpitje, storili vse za varnost državljanov.

Sklep

»Transverzala je čudovita. Kot nalašč za planinca, ki del rednega dopusta izkoristi v gorah. Za tem se morje prileže.«

Tako sem bil zapisal na rob dnevnika na poslednjem vrhu, prav tako mislim še sedaj. Ta dopust je bil moj najprijetnejši dopust vse doslej.

»Vrhovi« ne pomenijo le nove transverzale, urejeni so novi vzponi na malo znane vrhove, na mejne vrhove, pomenijo iskanje novih oblik športne rekreacije, kjer je potrebo premagati preko 30 000 višinskih relativnih metrov. Če vrhove osvajamo posamič ali če jih prečimo od začetka do kraja, je potrebno ca. 10 dni čez 15 000 relativnih višinskih metrov. Kadarkoli, oboje zadovoljji človeka na cenen in dostopen način. To je res dopust, duševno in telesno te res prerodi.

PO NEZNANEM SVETU

FRANCI VRANKAR

Prve neznanke ob naši poti so se zvrstile, ko smo se vozili čez mogočne kazahstanske stepe, tiste zlatorumene ravnice, ki jim vidiš konec v valovitem obzorju. Kolhozi, mešanica ljudstev, stroji.

V Termezu, obmejnem mestu ob Amu-Darji nas sprejmejo graničarji v bojni opremi in zahtevajo dokumente. V Termezu se potem brez njih nismo upali na ulice. Opazili smo dovršene namakalne kanale, občutili izredno vročino in slabe prhe v hotelu. Pristanišče na Amu-Darji je zelo veliko, polno dvigal, industrijskih tirov, premikalk, viličarjev in vojakov. Nam vsa tehnika pristanišča ni nič pomagala, vse smo morali prenesti na rokah. Ob izhodu nam niso delali težav. Bili smo najbrž prvi Jugoslovani, ki smo šli skozi ta mejni prehod. Mornarji so nas velikodušno postregli s čajem. Ko smo pristali na afganistanski strani, razen dveh luči nismo videli ničesar. Mornarji so nam povedali, da do jutra ne smemo zapustiti ladje.

Sončni vzhod na Amu-Darji je bil izredno lep. Dva kilometra široka, počasi tekoča reka, ob bregu nekaj loča, sredi tega se počasi vzdiguje rdeča krogla sonca, muslimanska molitev vojakov — stražarjev. Prvič vidimo Afganistan. Na bregu ni nobenih pomolov, ni urejenega brega, le trda steptana zemlja. Zarjavelo dvigalo in še razpadajoča lupina nekdanje ladje, to je vse. Kaj vse smo videli daleč stran na sovjetskem bregu! Z dnem se zapodijo na našo ladjo pristaniški delavci. Dvigalo seveda ne dela, zato morajo vse znositi na hrbtih. Oblečeni so v dolge ohlapne tunike in ohlapne

hlače. Skoraj vsi so obuti v gumijaste galoše ali so bosí. Vsi nosijo turbane. Ta obleka je v dokaj obupnem stanju. Mi moramo svoj tovor znositi sami na breg. Tam nas pričakujejo vojaki, pa tudi ti niso nič kaj urejeni. Naš vodja se vrne z oficirjem in še nekim moškim v civilu. Z zadnjim se vodja v angleščini kar lepo pomeni. Nato si izbere neki sod in ga veli odpreti. Ko opazi sveče, se zanimanje očitno poveča. Sveči so potem sledile še cigarete in čokolada — in carinske formalnosti so bile pri kraju. Naslednja presenetljiva stvar je bil tovornjak, na katerega smo naložili našo kramo. Prenarejen bedford in to zelo dobro. Nad kabino se je bohotal velik balkon, na katerem je lahko sedelo šest oseb. Tovornjak je okrašen z nešteto risbicami, raznimi ornamentami iz plastike ali verižic. Tovornjak kmalu zapelje iz neurejenega obrežja na asfaltno cesto, darilo Američanov in SZ. Ob reki se razprostira le kakšnih sto metrov širok pas zelenja, ločja in borne trave, potem je v deželi samo še pesek in rumena trava. Po 60 km smo bili od puščavskega peska vsi beli, imeli smo ga med zobmi in v očeh.

Proti večeru, ko vročina popusti, se odpravimo po mestu Mazaru. Ugotovimo, da imajo sokove na ledu, zakopanem v zemlji. Mesto ima bazar, ki je za Evropeca zelo zanimiv. Vse dobiš, tudi rezervne dele za japonske in sovjetske avtomobile.

V Afganistanu je veliko revščine. To smo spoznavali kasneje na vsej poti, tudi višje gori že v Wakhanski dolini, le da je tam življenje še revnejše. V gorah ljudje težko čakajo na odprave, da potem tri dni nosijo 30 kg tovore, bosí in slabo oblečeni.

8000 km DALJAVE ZA 7492 m VIŠINE

JANEZ VOLKAR

Ko danes sedim doma v mehkem naslonjaču, kar verjeti ne morem, da smo bili poleti natanko 89 dni zdoma. Toda drobne sličice, projicirane na steno, me o tem zgovorno prepričujejo: nasmejani obrazi na Rdečem trgu v Moskvi, zakrite ženske v vaseh Badakšana, razmajan poslikan kamion v vodi, strme snežne vesine visoko na gori, mehke zelenice riževih polj, zaraščeni in upadli obrazi ob vrnitvi v domovino.

Kar preveč je vtisov in spominov s te nekaj tisoč kilometrov dolge rajže. Nismo šli na goro z letalom kot večina odprav, ki se jim tako zanimiva dogodivščina izniči v nekaj ur prijetnega zibanja nad oblaki. Prišli smo po trdi zemlji, hoteli smo doživeti tudi ta del gore. A vse to je danes pozabljeno.

8. junija so nam prijatelji na ljubljanski železniški postaji pomahali v slovo. Bilo nas je šest: dva Francija, Slavc, Miro, Marjan in Jane.

Termez! Mejno mesto na Amu-Darji. Kako smo veseli, ko se že drugi dan čez Amu-Darjo z ladjo prepeljemo v afganistanski Hairatan! Nič več ne bo drdranja koles in jedilnega voza. Tu so na voljo le makadam, prah in vročina.

Po štirih dneh razburljive vožnje pridemo v Fajsabad, mesto z letališčem, hotelom, elektriko in dvema telefonskima žicama. Kdaj bo do sem prišla asfaltna cesta, kdaj bodo dobili bolnišnico! Preložimo opremo in se odpravimo. Pričakujemo slabo cesto, a nas tokrat Afganistan preseneti. Težje je le na mestih, kjer jo je zalila voda.

Vas Zebak na naši poti je prava lepota. Zelene pašnike v dolini namaka kristalno čista voda, polna rib. Visoki zeleni topoli se priklanjajo v vetru. Neskončna melišča pod fantastičnimi, od vetra izbrušenimi peščenjakovimi vrhovi kažejo veliko erozijo. Trava je temno zelena, voda prosojna, melišča siva od nanesenega prahu, vrhovi opečnato rdeči, nebo sinje modro. Pozno ponoči 9. avgusta pridemo na cilj v vas Kazi-Deh. Nastanimo se kar v saraju čajanke, ki je hkrati policijska postaja. Na oni strani reke Abe Pandž je že Pamir, a naša pot ne drži v Sovjetsko zvezo. Že naslednji dan smo siti prašnega dvorišča in s težkimi nahrbtniki se odpravimo proti sotočju rek Kazi-Deh in Mandavar. Denarja za nosače imamo premalo in najamemo jih le 32, zato moramo sami nositi opremo in hrano.

Zvečer sva s Slavcem le ugedala bazo. Mislil sem, da pota držijo le še navzgor. Naslednji dan sva s Francijem res tekla pol ure v breg do tretjega Japonca. Dva sta prišla v našo bazo s hudo višinsko boleznijo in povedala za tretjega. Dirka se je zvečer ponovila: takrat sva prinesla jeklenko s kisikom iz višje ležečega tabora varšavske odprave. Japončka, udeleženca odprave na Jannu, sta se vso noč borila za življenje. Naše modro vodstvo je isti dan ugotovilo, da je sladkor pomotoma ostal v bazi. Brez njega pa ne moremo biti. Vlekli smo vžigalice in s Francijem sva potegnili najkrajše. Takoj naslednje jutro sva se z dvema Poljakoma zagnala navzdol. Devet

ur sva tekla do naših zalog. Prijateljta sta prišla šele, ko sva popila vsak po deset čajev. Naložili smo si hrano in prespali na travi nad vasjo. Naslednja dva dni sva tolkla že znano stezo v bazo, klela sebe, odpravo, sladkor, hribe in počitnice, ki so nam jih nekateri prerokovali. A nič ni pomagalo: vso pot je bilo treba prehoditi z lastnimi nogami.

Dan počitka v bazi mi je vrnil moči in voljo za naskok na dvojko. Francija je dajal kašelj in je še en dan ostal »doma«. Zato sem se priključil Francisu in doktorju Geneku. Že po štirih urah smo bili v enki in prespali. Naslednji dan sva se z Genekom navezala in zakoračila v utrudljivo gaz. Vodila naju je čez strma snežišča, ledene odstavke in mimo taborov drugih odprav. Francis nama je pobegnil naprej in šele pozno popoldne smo se srečali v taboru. Navzgor smo porabili dva dni, navzdol pa komaj kaj več kot dve uri!

Prišel je odločilni dan. Opremiti je bilo treba trojko in se vrniti. Toda kdo bi se vračal v lepem vremenu! S Francisom sva sklenila poskusiti. V dvojki so nas zjutraj prehiteli Bolgari. Sedem jih je bilo navezanih na eno vrvo, po lahkem skalnem grebenu so hodili z derezami. Zato smo jih hitro dohiteli. Nekaj časa smo hodili skupaj in se ocenjevali. Pod skalno zaporo so nas spustili naprej. V steni so visele pritrdjene vrvi in označevale pot navzgor. Okoliški vrhovi so bili že pod nami in čeznje smo gledali v množice vrhov Hindukuša. Na obzorju so se risali v nebo osemtisočaki Karakoruma. Pogled v globino je bil silovit. Pod nogami se je lesketal ledenik, ki ga snežni greben deli v dve strmini. Roke so trdo držale vrvi, noge so iskale varno stopinjo. Prečnica v gladkem granitu je bila divja. Vrvi so vodile v škrbino na robu stene. Nismo bili navezani. Napake si nismo smeli privoščiti. Neopazno nas je zagrnila megla. Bolgari so ostali nekje spodaj. Prikrajšani smo bili za razgled na drugo stran nad dolino Mandaras.

Težko breme se odvali od srca, ko vsi trije stojimo na snegu. Po planoti gremo dalje do šotorov. Našega sta dan prej postavila Miro in Marjan. Dobro je obložen s kamenjem, zdaj ga opremimo še znotraj: ležišča, spalne vreče, zdravila, kuhalniki, plin, hrana, osebna oprema, vse to najde prostor na dveh kvadratnih metrih. Posloviva se od Cjernka, ki ga je redek zrak načel in se vrača v dolino. Pridejo Bolgari. Sploh naju ne skrbi, da nekaj metrov za šotorom snežna planjava strmo pada dva tisoč metrov niže na ledenik. Ko bi vedela, da bo veter vrgel sosednji šotor čez rob! Na srečo prazen ...

Najin šotor je kmalu ves v ivju. Vzamem tableto za spanje, pa ne pomaga. Skrbi jutrišnjega dneva so se že začele. Vso noč se premetavava. Zanaša naju, ko stopiva iz šotoru. Bolgar Boris sprašuje, kdaj greva dol. Neumno ga pogledam in mu povem, da misliva gor. Zmaje z glavo in odide za svojimi, ki že nabirajo prve metre proti vrhu.

Pri vsaki zastavici dihava. Gaz se počasi vije proti ozebniku med zahodnim vrhom in sovrhom. Mraz je. Udira se, gledava v dolino, iz daljave naju gleda mogočni Kišmikan. Noge postajajo vse bolj mrzle. Sva blizu Bolgarov, ko sezujeva enojne čevlje »Alpina« in si drgneva otrple prste. Eno ur izgubiva in mnogo volje. Pred nama je ozebnik, bolj strm, kot sva mislila. Sneg je vse slabši, megla vre navzgor, veter pritiska. Ne gre nama po načrtu.

V misli si priključem tragedijo izpred let, ko je plaz tu nekje pokopal alpinista Potockega. Na snežni poljani so v snegu zasuti trije Bolgari. Že pet let. Videl sem Japonce, izdelane od višine, onemoglega Nemca, Avstrijca, ki je padel pod vrhom in si poškodoval koleno. Lahko bi bil omahnil v dolino kot dva Bolgara pred leti. Celu uro že kolneva ozebnik. Nazadnje ga le zmanjka. Zagledam Tirič Mir in Bolgare, ki se že vračajo. Sprašujejo, kako bova prišla brez vrvi po ozebniku navzdol. Skrbijo za naju!

Spustiva se v sedlo in nato v zadnjo strmino, na vrh. Lahko reči, težko storiti! Na vrhu si nimava kaj reči. Slikava, nato zbeživa navzdol. Pošteno se trudiva, da v vetru ohraniva ravnotežje. Po ozebniku gre nato kar dobro. Prideva blizu šotorov. Grdo se zatakнем v derezo in se prekucnem v sneg. Franci se vzdigne, da bi mi pomagal, a tudi on je takoj v snegu. Slavc greje jagodov kompot, darilo Bolgarov. Popijeva in se posloviva. Jutri bosta onadva na vrsti.

Še za dne preplezava steno. Noč. Izza Tirič Mira se bliska, prišla sva pod meglo, se-stopava, zaslišiva klice iz temne noči: Trije Bolgari so zašli s poti. Najdemo se in skupaj sestopamo proti dvojki. Brez baterij so. Ostanejo kar v našem šotoru. Ponoči začne skozi šotor siliti sneg. Veter neusmiljeno razsaja. Vremenska sprememba! Zjutraj težko odpreva šotor. Mraza za — 15 stopinj. Le kaj delata naša dva zgoraj? Morava dol. Vsakih nekaj deset metrov se sesedeva v sveži sneg. Drug drugemu dopovedujeva, da je bolje tako, kot pa da bi se po hitrem postopku pridričala na ledenik. V enki udari! Franci je pomrznil. Niti misliti ne moreva, da bi šla nazaj gor. Sneg je počasi ponehal, odpraviva se v bazo. Na poti srečava Mirota in Marjana, gresta na pomoč. Popoldne prideva do zasneženih šotorov. S proslavo ni nič, skrbi so hujše kot veselje. Ponoči pridejo z gore. Franci nam pripoveduje čudno zgodbo o tem, kako je staknil ozeblino. Samo da se je tako končalo!

Čez teden sta se s Slavcem podala ponovno proti vrhu in uspela. Dan preje sta se veselila Miro in Marjan.

Medtem sva s Francijem dežurala v bazi. Naj tudi drugi pridejo na vrh! Čakali smo tako dolgo, da smo se vsi zvrstili na vrhu. Nato smo v enem dnevu podrli vse tabore. Bili smo srečni, ko smo se tistega lepega jutra poslavljali od našega grebena. Sneli smo zastavo in se s solzami v očeh še zadnjič ozrli na bleščeče višine.

Film se je zavrtel nazaj. Soteske, težak prehod čez zelo narasli Mandaras, vas. V vasi smo naredili proslavo. Kupili smo kozlička in ga spekli na ražnju. Divjih cest smo se že privadili in kar brez skrbi smo se vozili do Kabula. Na naši ambasadi so nas prisrčno sprejeli in nam pomagali z vsemi močmi. V treh dneh je bila izstopna viza v naših rokah.

Naslednje jutro se z avtobusom odpeljemo čez visoki prelaz Salang proti Sovjetski zvezi. Čez dva dni se poslovimo od Afganistana. Pričakujemo teževe na carini. Brade so pri nekaterih le preveč košate. Carinik v Termezu se zadovolji z opazko, da sem le »približen«. Po 21 dneh smo prišli spet na naša tla. Deževalo je o kljub temu smo srečni. Spet gledamo najlepšo deželo na svetu. Lepo je po svetu, a doma je najlepše.

NOŠAK 76

FRANCI BAUMANN

Pred mano je ena najtežjih, če ne celo najtežja naloga, bolj kot vse drugo na odpravi. Napisati članek, če nisi za to, za množico ljudi, ki ocenjujejo uspešnost odprave, strokovno ali nestrokovno, je zame trd oreh.

Za večino ljudi odprava traja od odhoda do vrnitve. Pa ni tako. Za udeležence se še razteguje: pred odhodom in po vrnitvi. Že takrat, ko je objavljen razpis za ekspedicijo, pravzaprav že takrat, ko začne alpinist sanjati o tujih gorah. Vsak bi rad nekaj dosegel, čim več, čim boljše. Taki smo tudi alpinisti. Okusiš slast gora, potem te zamikajo stene, sprva lahke, zatem težje, za domačimi gorami pridejo na vrsto tuje in za njimi misel na odpravo. Seveda misel sama ni dovolj. Treba je plezati, delati. Za nas se je torej odprava praktično začela že lansko jesen 1975.

Od prijateljev alpinistov iz Kluba Wisokogorskega iz Katovic je prišel dopis, da pripravljajo odpravo v Hindukuš v pogorje Boland — Qazi deh, katerega najvišji vrh je 7492 m visoki Nošak, obenem tudi drugi najvišji vrh v Hindukušu. Vabijo skupino slovenskih alpinistov, da se udeležijo te odprave.

Z alpinisti iz prijateljske socialistične republike Poljske imamo Kamničani že pet let tesne prijateljske stike. Bili smo tudi njihovi gostje v Tatrah, Poljaki pa so bili ljubi gostje pri nas.

Za Nošak se je prijaviło šest kandidatov iz Kamnika, Mengša in Domžal. Pravzaprav je bil to že izbor. Pred nami je bil kup prijetnega in neprijetnega dela. Premagali smo vse težave in 8. junija smo se odpeljali z vlakom iz Ljubljane, mimo Dunaja v Katovice na Poljskem. 9. VI. zjutraj smo bili že tam. Tu smo naleteli na prve težave. Ker poljski alpinisti še niso mogli urediti vseh obveznosti pri afganistanskih oblasteh, smo bili prisiljeni na desetdnevno čakanje. Ko so bile urejene vse formalnosti glede vstopnih in turističnih viz za Afganistan, smo 19. junija zjutraj štartali iz Katowic. Ves čas smo potovali z vlakom. Po dveh dneh smo se znašli v Moskvi. Tu je bilo najprej treba na železniški urad zaradi prevoza opreme. Želeli smo namreč, da bi potovala prtljaga z vlakom čim dlje, da ne bi bilo nepotrebnega prekladanja 80 sodov oziroma 2700 kg prtljage. Čeprav smo morali čakati na tak vlak dva dni, se nam je izplačalo. Dobili smo poštni vagon za Dušanbe. Vanj smo zložili prtljago in se odpeljali iz Moskve naravnost v Termez, po 76 ur vožnje. Tu smo postajali en dan, potem pa smo se odpeljali z ladjo čez Amu-dar do afganistanskega pristanišča Hairatan. Ker tam na carini očitno delajo samo dopoldne, naš niso pustili z ladje zvečer, ampak šele zjutraj. Še isti dan smo prispeli v Mazara-šerif, mesto v severnem Afganistanu. Seveda ne več z vlakom, ker ga tu ni, pač pa s kamionom skozi Hanabad, Tolokan in Kešem v Fajzabad, trije iz moštva pa smo se šli papirnato vojsko po ministrstvih v Kabulu, glavnem mestu Afganistana. Le posredovanju naših in poljskih diplomatov v ambasadah se imamo zahvaliti, da smo dobili dovoljenje za vstop v Nošak in bivanje v Afganistanu že v petih dneh. Sicer pa imajo najraje besedo »farda« — jutri. Normalno! Če si več dni v Kabulu, več denarja tam pustiš. Farda! Krasno, jasno, jedrnato, samo verjeti ne

smeš. Končno smo zapustili Kabul, mesto, ki je ena sama trgovina, saj vsi nekaj prodajajo in vsi nekaj kupujejo.

Odpeljali smo se za prijatelji v Fajzabad. Mesto stoji ob podivjani reki Kahči. Tja smo prispeli tri dni za prijatelji. Takoj naslednji dan smo prtljago zopet naložili na kamion in se odpeljali na Vzhod do naselja Qazi-deh. Tja smo prišli 7. julija zvečer. Za borih 150 km težavnega terena, ki mu pravijo cesta, smo potrebovali 21 ur vožnje. Tu pa se civilizacija neha, naprej je treba iti peš po strmi ledeniški dolini Qazi-deh ob reki istega imena, 20 km daleč in v breg za več kot 2000 m. Po poltretjem dnevu smo končno prispeli na prostor, kjer smo postavili bazo. Ker pa v bazi še ni bilo celotnega moštva, je delo napredovalo počasi. Vendar je 14. julija stala baza na višini 4800 m. Ostala so še specialna dela: pregled, priprava opreme za na goro in seveda ureditev kuhinje, delitev hrane. Žal je nastala pri ekonomu »majhna« napaka in štirje smo morali iz baze nazaj v Qazi-deh po sladkor.

Ko smo se po treh dneh vrnili, je na gori že stal tabor ena (T 1). Vsi so že bili v enki, zato je bila tam vsa oprema in hrana. Naveze pa so dva ali trije pa so se že pripravljale za vzpon v T 2. Tabor 2 je bil postavljen 24. julija. Na gori sta kar dve navezi, popoldne pa se odpravi iz baze še tretja, naslednji dan odrine na goro še zadnja. Noč prespita na gori samo po dve navezi, dve pa se vrneta v dolino. Potem se takšno in podobno kolobarjenje ponavlja vsak dan. Naveze gredo na goro in sestopajo. Vsi so utrujeni, eni so tovor že odložili v taborih, drugi pa jih tja še nosijo. To traja vse do časa, ko je pripravljen tudi T 3 s hrano in opremo potrebno za nekaj nočitev in vzponov proti vrhu. Trojka je stala in bila delno opremljena 29. julija. Postavila sta jo naša mlajša udeleženca, Marjan in Miro. Še isti dan sta se vrnili v bazo. Jane in Franci, ki sta bila v T 2, sta se povzpela v T 3, midva s Slavcem pa iz T 1 v T 2. Z gore sta se zaradi slabega počutja vrnili Januš in Viešek. Z vremenom smo imeli srečo. Bilo je sicer mrzlo, vendar jasno, le malo vetrovno. Popoldne 31. julija prideva s Slavcem v T 3, vendar tam nisva našla Janeta in Francita. Vedel sem, zakaj gre. Poskusila sta in uspelo jima je. Povedala sta pozneje, da sta se po noči v T 3 počutila dobro. Ker je vreme držalo, sta šla proti vrhu. Po šest in pol urah hoje sta si 31. julija ob 15,30 stisnila roki. Stala sta na 7492 m visokem Nošaku. V T 3 sta se vrnili okrog 18. ure in še isti dan sestopila v T 2. S Slavcem sva prebila najtežjo noč na višini 7050 m. Ponoči se je vreme podrlo in le s težavo sva se prebila nazaj v dolino. Snežilo je vse do baze. Goro smo spraznili. Naslednji dan pa je zopet oživila. Iz T 1 v T 2 so se podali Jozef, Jašu in Zigo, v T 1 iz baze pa Jurek, Januš, Genes, Viešek, Marjan in Miro. S seboj so vzeli tudi pomožne šotore. Naslednji dan so prvi trije zaradi slabega počutja obrnili in se vrnili v bazo, drugi pa so nadaljevali. 4. julija so prespali v T 3, 5. julija pa so stali na vrhu Marjan in Miro, Jurek, Januš in Genek. Viešek pa je na višini okrog 7300 m odnehal in se vrnil v T 3. Ker so bili pozno na vrhu, so sestopili le do T 3 in tam prespali še eno noč. 6. julija smo se srečali pod T 3, ko so eni manj drugi bolj utrujeni sestopali.

Nas pa je čakala še ena, tokrat mirna noč v T 3 in naslednji dan ob 13,20 smo stali na vrhu Slavc, Stašek in jaz. Še isti dan smo sestopili v T 2, naslednji dan pa v bazo.

Že naslednji dan 8. julija so na vrh stopili še Jozef, Jašu in Zigo.

Vrh je bil torej ponovno obiskan. Od 14 udeležencev jih je bilo na glavnem vrhu 13, eden pa je stopil na nekaj nižji sovrh.

Nekaj podatkov:

Baza: višina 4800 m

T 1 višina 5640 m — višinska razlika od baze ca. 840 m

T 2 višina 6430 m — višinska razlika od T 1 ca. 800 m

T 3 višina 7050 m — višinska razlika od T 2 ca. 600 m

Vrh je visok 7492 m — višinska razlika od T 3 ca. 450 m

Na vrh so stopili: Jane Volkar — Franci Vrankar 31. 7. 1976 ob 15,40; Jurek Dudala — Januš Majer, Marjan Kregar — Miro Šušteršič, Evgen Kotodziečuk, vsi 5. 8. 1976 ob 16,30; Franc Baumann — Slavc Šikonja 7. 8. 1976 ob 13,20; Stašek Rudzinski, Jozef Kubil — Jan Vosen in Žiga Krzechki; 8. 8. 1976 ob 17,30; na vrh je 5. 8. 1976 ob 16. uri stopil Viešek Lipinski.

Naša osebna oprema na gori je bila izdelana v Jugoslaviji, predvsem tehnični plezalni pripomočki so bili uvoženi. Šotore, zelo solidne, smo imeli poljske, v glavnem tudi vrvi in vso prehrano. Žal pa smo ugotovili, da je bila prehrana premalo pestra.

Pri realizaciji odprave so nam materialno in finančno pomagala domača planinska društva, PZS, razna slovenska podjetja in obrtniki. Vsem se v imenu udeležencev odprave lepo zahvaljujem. Vsa oprema nam je prišla prav v bazi in na gori do vrha, prav tako tudi denar za nakupe in razne datjate.

Odprava je uspela, ni dvoma. Za smer na gori smo si izbrali zahodni greben, prvi so preplezali Avstrijci. Težavnost grebena, snežnih in skalnih strmin je tu II in III stopnje. Na vrh smo razmeroma hitro prišli. Od dneva, ko je bila urejena baza, do vzpona prve naveze na vrh je preteklo vsega 16 dni. Zadnja naveza je bila na vrhu po 25 dneh. Kot vodja jugoslovanskega dela odprave štejem vzpon šestih članov odprave za lep uspeh.

V odpravi so sodelovali: Stašek Rudzinski — vodja odprave, Evgen Kotodzieczyk — zdravnik Jožef Kubik, Jan Loson, Viešek Lipinski, Ziga Krzechki, Januš Majer, Jurek Dudawa in Slovenci: Janez Volkar, Franci Vrankar, Marjan Kregar, Miro Šušteršič, Slavc Šikonja, Franc Baumann.

VRH

Uspelo nam je. Šest alpinistov je bilo v osmih dneh na vrhu sedemtisočaka. Počasi tonejo v pozabo podrobnosti, počasi nam iz spomina polzi podoba Gore. Vsak je vložil največ, kar je zmogel. Zase in za prijatelje. V slogi je moč. Vsi smo prehodili isto pot, a vsak po svoje. Ovire so bile za vse podobne. Vsi smo dosegli isti cilj, a smo ga različno doživeli. V naslednjem vam vsak po svoje to sporoča.

— — —

Na predvrhu sva oba že precej zdelana. Ura je dve. Vrh se že vidi. Toda daleč je še do njega: treba se je najprej spustiti v sedlo in premagati še zadnji vzpon. Veter piha v sunkih iz doline lezejo megle. Srečava Bolgare, ki se vračajo. V naju se porajajo dvomi. Ali bova prišla srečno nazaj, če greva na vrh? Priložnost je enkratna. Le dobro uro je do vrha. Mogoče ne bom nikoli več tako blizu sedemtisočaka. Noge le niso tako težke, ali ne bi poskusila vsaj v sedlo? Končno pa je tudi predvrh samostojen vrh. Spominim se le na pol živih Japoncev, ki so prišli v bazo pred tremi tedni. Ali smeva tvegati?

Zmaga preudarnost. Greva naprej. Toda ob najmanjšem znamenju krize se obrneva. Vzameva vsak eno tableto glukoze in odloživa nahrbtnike. Pa spet desna, dva vdih, leva, dva vdih, desna...

Ko hodiva, sploh ne pomisliva več, da bi obrnila. Mraz je strupen, veter še bolj. Sneg je zanič: sam napihan pršič. Tako kar v derezah ovinkarim po šodru. Vsakih nekaj minut počivava. Včasih se de megle pokaže Tirič Mir. Lepa gora je to, vsa rdeča. Veličastna stena se grezi vse do ledenika, spominja naju na Kočno. Na drugi strani kipita Črni Konj in prelepi Kišmikan.

V srce se vseli nemir. Blizu vrha sva. Ali je res že konec? Vsa opravila delava počasi, tudi misliva počasi. Zdaj že vem, da sva uspela. Vzamem zastavico in jo privežem na cepin. Skupaj greva še nekaj korakov. In potem se prevesi greben navzdol na vzhodni vrh. Ni več poti navzgor. Je to vrh dolgoletnih življenjskih in planinskih sanj? Ne, ni. Še so drugi vrhovi v življenju, na katere bi se rad povzpел. Ne, to ni tisto, kar sem pričakoval. Razočaran sem, hkrati pa srečen, da ni več negotovosti. Sem srečen. In razočaran hkrati.

Volkar

Počasi, korak za korakom rinem v strmo kložasti sneg po ozebniku navzgor. Noče ga biti konec. Imam občutek, da je tu snežni tobogan na višini 7300 m zadnja preizkušnja.

Kot riba na suhem hlastam za zrakom, ko se primajem na rob. Ne čakam dolgo. Divjl veter. Stojim na srednjem vrhu. Ko vidim glavni vrh tako blizu, korak pospešim, a človek je le samo človek, ne more iztisniti iz sebe več, kot je možno. V naših višinah le 15 minut hoje, tu pa še uro garanja. Opotekam se kot pijanec. Noge se mi zapletajo, roke so mrtve, oči pa so uprte v vrh. Stekel bi, pa ne morem. Zdaj vem, da se bodo sanje izpolnile.

Svet se odpre. Le Tirič Mir na jugu je višji, nikjer drugje ni višje točke, ob katero se bi oko uprlo. Ne mislim nič, samo gledam na širna gorovja okoli sebe. Zato je vredno živeti.

Šušteršič

308

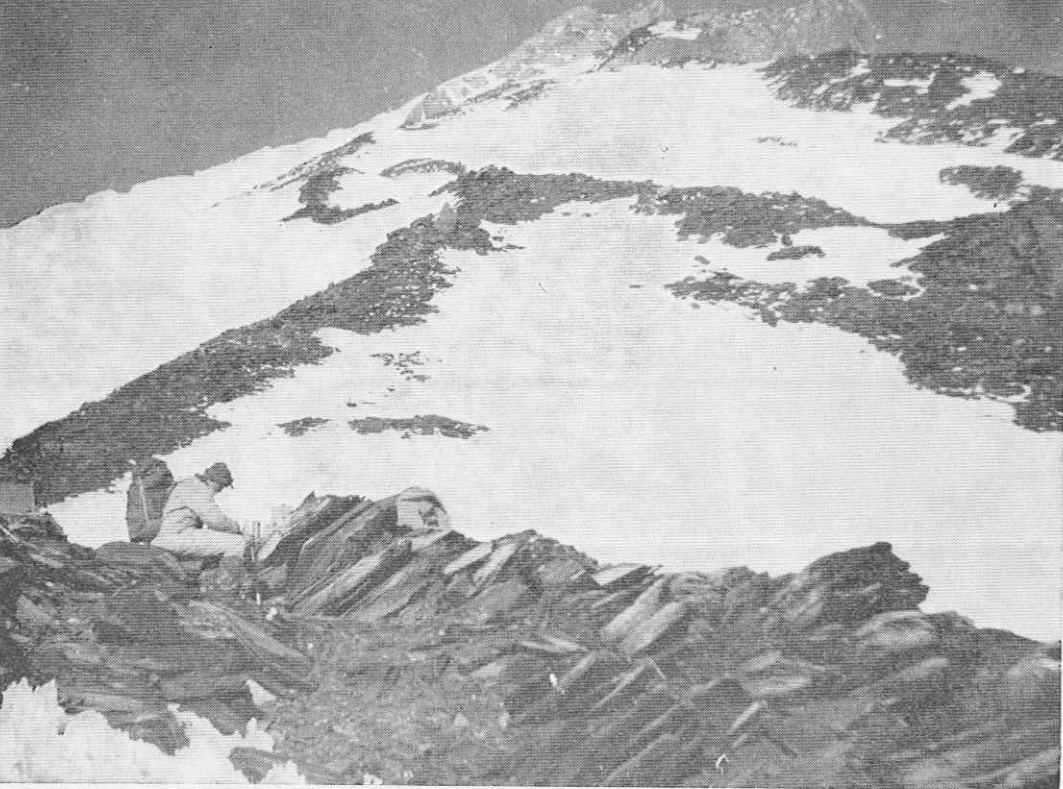
Na skalni rami pod taborom 1 (5200 m) ledenik Kvazi-Deh

Foto Kregar

Gumbaze Safed

Foto Kregar

Miro počiva na začetku »Y« (okoli 6200 m)

Foto Kregar

Vrh je nagrada za vse te mesece garanja na odpravi, nagrada za vse dneve, prebite v stenah, gorah. Nagrada tudi za moje starše. Srečen sem ob misli, da sem to zmoget. Zdaj grem lahko na delo za druge cilje, da me spet drugod prevzame vzvišeni občutek radosti in sreče.

Vrankar

Uresničile so se mi vse nade in plaha želje zadnjih mesecev. Srečen sem. Ne manjka mi zraka, prav dobro se počutim, ko strmim v širna gorska prostranstva Hindukuša in Pamira. Trije Poljaki, dva Jugoslovana in trije bolgarski predmeti, ki so jih Bolgari pustili tu pred nekaj dnevi, ko so bili na vrhu. Kar dovolj za to veličastno osamljenost.

Kregar

Sneži, počitek, veter pojema, jaz pa nekaj sanjam o Krvavcu. Pred menoj je še zadnjih 200 m vzpona. Vsak korak je garanje, je pravo premagovanje slabosti. Vrh? Nekaj kvadratnih metrov na višini 7492. Mislim na vseh 12 let življenja, ki sem ga preživel v gorah: 12 let nedelj, sobot in praznikov. Temu pravimo nagrada. Nagrada, s katero je treba stopiti na trdna tla v vsakdanji dan.

Oči pa niso vlažne samo od vetra in snega, ki mi bije v obraz. Ne, bile so solze.

Bauman

Trije gremo 6. 8. spet na trojko. Tokrat je noč mirna in jutro čudovito. Že ob 8. uri smo pripravljeni za naskok. Pot nas vodi čez strmo snežno pobočje, ki pa se kaj kmalu zoži v strm ozebnik z naklonino tudi nad 45°. Pol ure pod osrednjim vrhom se mi že v tretje sname dereza.

Štašek slika. Padem v sneg, počivam. Najraje bi kar obležal. Vstanem, že to mi vzame toliko moči, da moram stoje počiti. Pogledam proti vrhu. Ali bo šlo? Ko se spomnim na svojo hčer, pridem k sebi.

Nekaj me žene naprej in spet samo naprej. Ali me res čaka Mojca na vrhu?

Nekaj korakov pod vrhom počakam in objeti stopimo na 7492 m visok vrh: Štašek, Bauman in jaz.

Šikonja

DRUŠTVENE NOVICE

SODNIK ALFRED HVALA SE JE POSLOVIL

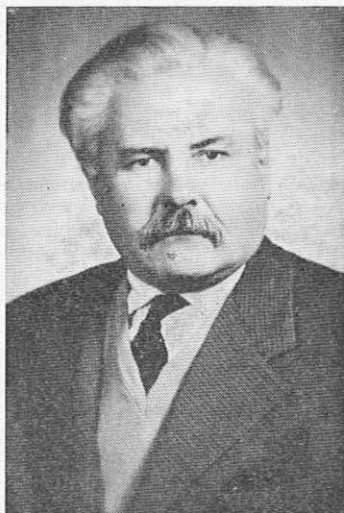
Pripravljali smo se na skromno slovesnost za njegovo 70-letnico, ki bi jo praznoval 16. marca letos. Več let je bil bolan, da pa je tako hudo, nismo vedeli in tudi nismo hoteli vedeti. 5. marca 1977 dopoldne se mu je ustavilo plemenito srce, ko se je še zadnjič zatekel po pomoč v splošno bolnišnico dr. Franca Derganca v Novi Gorici.

Čeprav je bil rojen v Šempasu pri Gorici, je bolj malo vipavskega v njem. Ves je bil gorjanski. Prva svetovna vojna mu je preusmerila detinstvo in mladost. S starši se je zatekel v Javnik pri Ožbaltu ob Dravi. Tam so tedaj imeli svoje posestvo, ki pa ga je oče kasneje prodal. Imel je namreč še drugo posestvo v Gorenji Trebuši in je računal, da bo po vojni družina ostala in živela. Ob koncu leta 1918 je bilo že jasno, da bo Primorska prišla pod italijansko oblast. Hvalovi so se vrnili v Gorenjo Trebušo na svoje imetje, kjer sta delala oče, mati in hči, sinova Jože in Alfred pa sta ostala na šolanju v Mariboru. Tu je Alfred maturiral leta 1926 in tisto leto mu je v Gorenji Trebuši umrl oče.

Alfred se je vrnil v Gorenjo Trebušo. Kot maturant je upal, da bo dobil v bližini kako primerno delo, sicer sta ga pa mati in sestra zelo rabili tudi doma, saj je bilo na žagi in še drugje pri domačiji dovolj dela. Leta 1928 je bil vpoklican k vojakom. Služil je v mestecu Bra v Piemontu v šoli za rez. oficirje. Leta 1929 je bil po tri mesece na vojaškem stažu v Trbižu in Ravenni in dobil čin rezervnega pehotnega podporočnika ital. vojske. Doma v Gorenji Trebuši ga je čakalo delo na žagi. Oprjel se ga je, ker druge možnosti za zaposlitev ni bilo, vendar z mislijo, da tu ne bo stalno ostal.

Fašizem je iz leta v leto bolj osorno kazal zobe. Slovenskih učiteljev tudi v Trebuši ni bilo več. Prihajali so Italijani, ki so dobivali vse javne službe, od cestarja do župana. Karabinjerji in fašisti so bili vsomogočni. Alfred bi bil lahko dobil kako službo, če bi bil vpisan v fašistično stranko. Tudi odpor se je jel porajati. Če domača beseda in pesem nista bili dovoljeni v javnem lokalu, sta dobili toliko večjo vrednost in pomen doma, na mladinskih srečanjih ob nedeljah, čez poletje na košenicah v Gorenji Trebuši in Gačniku, na Vojskarški planoti, čez zimo po domovih, na preji, kolinah, praznovanjih... Kot najbolj izobražena med vaško mladino sta brata Alfred in Jože leta 1930 v Gorenji Trebuši že imela organizirano »klapco«. Alfred mi je še tri dni pred smrtjo tudi o tej klapi

Alfred
Hvala

govoril. Spomnil se je naslednjih mladink in mladincev, ki so bili v njej: Milena Hvala, Slavica Eržen, Marica Bratuž, Veronika Krapež, Julka Šuligoj, Filip Bratuž, Franc Šuligoj, Dorče in Evstahij Šuligoj (Kovačeva), Dorče in Urban Gruden, Vlado Krapež in Filip Vončina. Po Alfredovem spominu so se že kar organizirano zbirali. Večkrat so šli v kak bližnji kraj na krajsi izlet, veliko prepevali, dobivali slovenske časopise in se v nemali za odpor proti okupatorju. Bazoviški strelji, ki so 6. septembra 1930 odjeknili po vsej Primorski, so tudi to trebuško klapo do dna pretresli. Zavedeli so se, kaj je okupacija in kakšne so težave v boju za osvoboditev. Tedaj je bila nad Primorsko še črna noč in žarkov upanja na kako rešitev ni bilo videti.

Da bi sinovoma omogočila primernejše življenje, se je mati odločila, da se preseli v Javnik k Dravi. Imetje v Gorenji Trebuši je prevzela hčerka, mati pa se je z Alfredom in Jožetom preselila v Jugoslavijo. Odšli so leta 1931. Štiri leta je potem Alfred delal na žagi v Javniku pri Ožbaltu ob Dravi, obenem pa je bil domači učitelj časovim otrokom. V letih 1934—1939 je študiral na pravni fakulteti v Ljubljani. Vzdrževal se je sam na ta način, da je čez poletje na Dravi splavaril. Zdrav, tršat in močan, pri tem pa poln volje in optimizma, je to zmožgel. Sploh je njegova izrazita življenjska črta optimizem, ki ga je spremljal skozi vse težave in mu pomagal, da je bil v svojih prizadevanjih uspešen. Kot diplomiran pravnik je dobil službo pri železnici in se zaposlil v Črnomlju.

Avgusta 1940 se je poročil z Anko Veljak, ki je bila tedaj učiteljica v Polju ob Sotli.

Ker tedanjemu klerikalnemu režimu ni bila povšeči, niso ugodili njeni prošnji, da bi bila premeščena v Črnomelj ali v bližino. Ob napadu na Jugoslavijo v začetku aprila 1941 je bil Alfred v Javniku. Tu so bili Hvalovi med prvimi aretirani. Za izselitev jih je prijavil kulturbundovec Pototschnig. Alfred, brat Jože in mama so bili med prvimi zaprti v Meljski vojašnici v Mariboru in od tu izgnani v Srbijo. Tudi učiteljico Anko, ki je prišla intervenirat za moža, so zaprli in izgnali v Srbijo. Bridka je bila tista vožnja v neznano na začetku vojne, ko je bila usoda vsakogar in vseh skupaj tako negotova. Skupina, kjer so bili tudi Hvalovi, je prišla v Davidoviče v Šumadijo. Alfred in Anka se spominjata, da sta prišla med zelo dobre ljudi, ki jih bosta za vedno ohranila v najlepšem spominu. Brata Alfred in Jože sta se tudi tu ukvarjala z lesom. Sodarila sta. Za kmete v Davidovičih in bližnji okolici je bilo treba narediti veliko kadi za slive. Poleg tega rednega dela pa je bilo treba sčasoma kaj narediti tudi ilegalno za narodnoosvobodilno gibanje. Hvalovi so se v to zavestno vključili in postali zelo uporabni ilegalci. Kraj je bil sicer dokaj dolgo pod četniško kontrolo, tudi koljači so se tu pojavljali, kot npr. bratje Filipoviči, vendar se je le marsikaj dalo ilegalno narediti. Alfredu in Anki se je leta 1943 tu rodil sin Borut.

Ob osvoboditvi so Hvalovi pohiteli, da so se čimpreje vrnili v Maribor in v Javnik k Dravi. Alfred je dobil delo na Mestnem odboru Maribor, kjer je delal do februarja 1947. Poleg rednega dela je bil tudi poverjenik za izgnance iz Štajerske. Veliko je bilo dela, da so vse popisali in ugotovili, kje je kdo med vojno bil v izgnanstvu. Od spomladi 1947 do julija 1949 je Alfred delal na javnem tožilstvu v Mariboru. Vsa naslednja leta je delal in živel v Novi Gorici. Sodnik okrožnega sodišča je bil do aprila 1952, zatem na okrajnem sodišču do aprila 1954 in slednjič spet na okrožnem sodišču do julija 1974, ko je bil upokojen. Poleg rednega dela na sodišču je večji del svojega prostega časa žrtvoval javnemu družbenemu delu. Bil je ustanovni član Turistično-olepševalnega društva Gorica, ki je bilo ustanovljeno 24. avgusta 1952 v kinodvorani v Solkanu. Ob ustanovitvi je imelo okrajni značaj, saj so bili v tem okviru ustanovljeni krajevni turistično-olepševalni odseki, eden tudi za Solkan — Novo Gorico.

Bil je tudi aktiven sodelavec DPD Svoboda v Solkanu oziroma v Novi Gorici. Kot član tega društva je v sodelovanju z vodstvi otroških vrtcev oziroma z Društvom prijateljev mladine bil nekajkrat tudi Dedek Mraz. Več let je bil tudi član šolskega sveta kot predstavnik staršev na osnovni šoli Milojke Štrukelj Nova Gorica.

V okviru družbene aktivnosti je vsekakor največ naredil za naše planinstvo. Kot mladenič je živel sredi narave in z njo.

Pri delu na žagi v Gorenji Trebuši je spoznal koristno moč in divjo čud hudourniške Trebušice. Ostenje Trnovske gozda, iznad katerega mogočno kipi Poldanovec južno od Gorenje Trebuše, ga je mamilo in vabilo. Mogočna Drava mu je pela drugačno pesem, pesem žuljev in lesa in nevarnih globin. Gozdovi in vzpetine Kozjaka in Pohorja so mu odkrivali nov svet, ki je vabil na svoj način. Tako se je Alfred seznanjal z naravo, z delom in z žilavo voljo za obstanek se je z njo boril in jo doživljal. Vzljubil jo je za vse življenje in postal planinec po krvi in duši. V PV 1971/8 na straneh 390—391 sem o njem že nekaj zapisal. Tedaj smo v Posočju praznovali 75-letnico planinstva. Veliko je naredil za odpiranje našega planinskega in gorskega sveta po vojni.

Od jeseni 1951 do spomladi 1966 je bil predsednik PD Nova Gorica. Ta čas so pri tem društvu nastale naslednje nove planinske postojanke: Kekčeva koča nad Gorico, iz katere je kasneje, tudi še pod Hvalovim vodstvom, nastal lep planinski dom nad Novo Gorico; dom dr. Klementa Juga v Lepeni in zavetišče Ervina Gomiščka na Krnu. Vmes pa je bilo še nekaj let, ko je društvo upravljalo hotel Poldanovec na Lokvah.

Ko smo leta 1965 na Trstelju praznovali 20-letnico društva, je Alfred Hvala v zanosnem slovesnem govoru povedal tudi tole:

»Pred leti sem v nekem svojem poročilu povedal, da je Primorska kot kraljična, ki se je prebudila iz dolgega spanja. Z ustanovitvijo društva pred 20 leti smo to spečo kraljično prebudili in s tem obnovili tradicijo, ki jo je s silo pretrgala italijanska okupacija... Po veličastni zmagi narodnoosvobodilne vojske, v kateri so tudi planinci prispevali svoj delež, se je znašlo naše ljudstvo brez naravnega središča, vendar v polnem zagonu in pogumni volji, da si zgradi vse znova in da si ustvari pogoje, potrebne za življenje, vredno ponosnega človeka.

Rastla je Nova Gorica, rastle so nove organizacije in zrastle je novo planinsko društvo...»

In kako je zaključil ta zanosni govor? Z naročilom za izpolnitev davne želje: »Naš prvi sen, dom pri Krnskem jezeru, še ni uresničen. Kdaj bo, kdo bo to opravil, ne vem. Pozabiti ne smemo!«

In nismo pozabili. PD Nova Gorica ima prav sedaj nov gradbeni odbor za postavitve koč pri Krnskem jezeru, ki je v svojih prizadevanjih že precej daleč.

28. februarja letos je društvo imelo redni občni zbor. Na njem je imenovalo Alfreda Hvalo za častnega člana društva.

Zadnja leta ni mogel prihajati na seje, bil pa je še član nadzornega odbora in se je do zadnjega dne živo zanimal za delo in napredek društva.

Poslovil se je torej naš Alfred, ki nam je s svojim delom in nalezljivim optimizmom zapustil lep zgled in dal vzpodbude za naprej. Tako nas je zavezal planinstvu.

Ciril Zupanc

Iz nagrobnega govora 7. 3. 1977:

Kako na široko se je pokojni Alfred razdajal, naj pove še en podatek. Ko smo leta 1955 v Novi Gorici ustanovljali Goriško gledališče (danes Primorsko dramsko gledališče), ga najdemo med prvimi igralci — amaterji. Ob tem pa je sodeloval tudi pri DPD »Svoboda« kot tajnik in kot predsednik.

V času, ko se je naše mlado mesto izvijalo iz nebogljenosti, ko nas je na tem koščku lepe deželice, ob stari Gorici onkraj meje, stanovalo nekaj več kot tisoč prebivalcev in je vsak dan pomenil novo veliko zmago pri napredku in gradnji, smo srečevali vsako jutro, ob soncu in dežju, v vseh letnih časih, pokojnega Alfreda, kako s palico hiti na Kekec. Ves prežet od jutranje hoje, je poln moči in poln snovanja. Ob uradnem času pa je že na mestu v pisarni ali v razpravni dvorani. Te podobe v Novi Gorici, ki je danes že lepo mesto, ni več. Tudi Alfreda Hvale ni več.

Pokojni predsednik je nekoč napisal: »... To so naši ljudje — naš svet. Človek stoji na Trstelju in na Triglavu, na Krnu in na Čavnu, na Javorniku in na Nanosu in gleda morje, od katerega je odrezan. Počasi tone sonce krvavordeče za Dobrodojem v Furlanske nižine, za blatne lagune. Ni še umrla naša pesem ob izlivu Timava, še stoji tam Lepa Vida in hrepeni...«

Rudi Hönn

ZVONETU AŽMANU OB SLOVESU

Sredi mračnih deževnih dni je šinilo svetlo sonce, razprle in odkrile so se gorenjske gore, kot na novo rojena so se lesketala bela pobočja.

Do tal postrgane plazine na Dobriču so oznanjale, da je odjuga zbudila belo uničujočo silo, ki je na Stolu, Vajnežu in drugih visokih sosedih še potuhneno prežala, da pride njen čas.

Kakšen dan za slovo vodnika lavinskega psa in gorskega reševalca!

Poslavljal se je športnik, ki je z urnimi refleksi, prožnimi mišicami in bistro presojo doživljal velike trenutke v boksarskem ringu, poslavljal se je prijatelj, s katerim smo v težkih dneh delali za Osvobodilno fronto in se po slovenskih gozdovih borili za narodno osvoboditev in osvoboditev človeka. Poslušala sva tiste, ki so se poslavljali od Zvoneta in se bežno

Zvone
Ažman

spomnila, kako ga opisuje Tone Svetina v svojem romanu o jurišnem bataljonu XXXI. divizije NOV kot neustrašnega borca in pogumnega komandirja. Zanj ni bilo zaprek, četudi je bilo treba v smrt, v ogenj.

Kod vse je deloval član VOS in VDV Zvone! Pretaknil je vse kotičke in v njih s pogumnimi tovariši snoval drzne napade. Bil je strah za mračne zavojevalce in klečeplazno drhal, ki se jim je vdinjala. V teh gorah se je kasneje, a med prvimi pri nas, Zvone spet spoprijemal z zahrbtnim sovražnikom vsega živega — s snežnimi plazovi. Bil je med soustanovitelji službe za boj s plazovi leta 1948 v Kamniški Bistrici, ki sta jo tiste čase organizirala LM in Kinološka zveza. Namenili so se, da v boj vprežeta tudi pse, ki so se tisti čas uveljavili v Evropi.

Hodil je v akcije, hodil na tečaje v Tamar, pod Golico, na Valvazorjev dom, pod Storič ... Bil je dober in pošten tovariš, predvsem je želel imeti disciplino in red med vodniki in za vodnike. Bil je dober organizator, pa mu ni ušla dolžnost načelnika odseka, ki jo je dolga leta opravljal v splošno zadovoljstvo, da bi jo — utrjeno in izboljšano oddal v mlajše roke svojih sodelavcev. Vedno je rad pomagal, imel je posluš za poštenost in pravičnost in je budno pazil, da bi se ne razmetavala ljudska imovina. Mnogo si je prizadeval, ko je GRS gradila zavetišče na Španovem vrhu, priljubljen, znan in cenjen je bil tudi med vodniki zunaj naših meja. To se je pokazalo tudi ob slovesu.

Oči so se odtrgale od gora in višav, spet so obstale pri žari s posmrtnimi ostanki prijatelja, nad katerimi so se klanje zastave borcev, gorskih reševalcev, planin-

cev, XXXI. divizije. Bili smo žalostni, da se je tako zgodaj utrnilo življenje, ki bi družini in nam lahko dalo še mnogo lepega, koristnega, spodbudnega.

Slovo je pokazalo, da je Zvone imel veliko, zelo veliko prijateljev, ki so ga cenili, četudi je bil z besedami sila skop in skromen. Večina njegovih tovarišev iz vrst GRS in vodnikov lavinskih psov ni vedela, kako cenjen delavec in spoštovan borec je bil.

Življenje se mu je prekmalu izteklo, ni pa ostalo jalovo. Dal je svoj delež osvobodilnemu boju, v Jugoslaviji, kakršna je danes, so tudi kaplje njegove krvi, njegovi juriši, napori, zaupanje in žrtve.

V znanju naših borcev s snežnimi plazovi je tudi njegovo delo, njegova šola, njegovo izročilo in pouk. In v tem Zvone ostaja s preživelim, ki smo poklicani, da v času, ki nam je še odmerjen, vestno čuvamo in dopolnjujemo njegov delež.

Počivaj mirno, Zvone, v svoji slovenski zemlji, na gričih nad Blejsko Dobravo, med gorami in skrivnostnimi silami narave.

Cveto in Pavle
za prijatelje iz GRS

TONE ŠKRAJNAR — NAMESTO VOŠČILA OB 75 LETNICI

Naš jubilar Tone Škrajnar je eden izmed treh še živečih šestnajstih udeležencev ustanovnega občnega zbora TK Skale, ki se je vršil 2. 2. 1921 v Prešernovi sobi tedanje restavracije Novi svet na Gosposvetski c. v Ljubljani. Ko je pristopil kot 19-letni mladenič k Skali, je bil že znan vrhunski športnik na kolesarskih dirkah po Sloveniji. Ta zahtevni šport mu je prinesel težave z zdravjem, zato ga je opustil in se popolnoma posvetil planinam. Prehobil in presmučal je vso Slovenijo po dolgem in počez in v tedanjem času skoraj ni bilo v Ljubljani planinca, ki ne bi poznal dobrodušnega in humorističnega »ta lepega Tonija«, kot so mu nadeli ime tovariši iz Skale zaradi zalega obraza in postavnosti. Spominjam se, da je bil Tone pred 55 leti eden prvih, ki si je nabavil moderne dvodelne dereze znamke »Eckenstein«, ki so mu postale usodne za vse življenje, ko je šel o božiču 1925 na Triglav. Usodne pa niso bile samo dereze, ampak tudi tedanje razmere, ko člani TK Skala, v javnosti imenovani »samomorilci«, niso pod nobenim pogojem dobili ključev od plan. postojank. Tako je naš Toni pred zaklenjeno Staničevo kočjo prebil noč v hudem mrazu. Ker si ni odvezal derez, mu je zastala kri in vseh deset prstov na obeh nogah mu je zmrznilo. Po enoletnem zdravljenju, ko so mu amputirali vse prste, je bil vesel in zadovoljen, da mu niso odrezali še noge. Z njemu lastno voljo in humorjem se je zopet »postavil na noge«

in pričel smučati in obiskovati svoje planine, ki jim je ostal zvest vse do današnjih »mladeniških« 75 let.

Kakšen planinski tovariš je naš Tone, nam pove sočutje, ki ga je pokazal ob vrnitvi naših alpinistov z Makaluja v Ljubljano. Pohitel je takoj na kliniko k tovarišem, ki so ozeblili kot nekda on, jih bodril in jim želel hitro ozdravljenje.

Želimo našemu Toniju ob njegovem visokem jubileju, da bi še naprej ostal zdrav in zvest svojim goram, Planinski zvezi Slovenije, kjer je član nadzornega odbora, in Planinskemu društvu Ljubljana matica, katerega član je že 58 let. Saj kljub visokim letom v družbi svoje družice Vere ne zamudi nobenega izleta, ki jih prireja PD Ljubljana-matica.

»Ta lepemu Toniju« in večnemu mladeniču kličemo: Na mnoga leta!

Stane Hudnik

ŽIVLJENJSKI JUBILEJ PETRA VOVKA

»Jubilej me je skoraj primoral pregledovati lastno življenje in s tem seči globlje v preteklost. Za mano je strašni svet druge svetovne vojne. (Gonars, Bergamo, Buzeto, Sardenja — Cagliari, Stalag XI. B. Falongbostel). Ko sem postal član PD Kočevje in odbornik (25 let), se je moje osebno življenje zloilo v nerazdružno celoto spominov in sanj, opisanih v zbirki spisov s skupnim naslovom »Svetnik v templju narave«. To je zgodba, posvečena naravi: Jelenovemu studentcu, koči PD Kočevje, njeni bližnji in daljni okolici. V enem samem letu sem preživel v koči PD Kočevje pri Jelenovem studentcu sedemindeset dni,« mi je pripovedoval Peter Vovk.

»Hribovski svet je del mojega življenja,« je nadaljeval. »Z gozdom se ukvarjam že od svojih otroških let. Z njim so se ukvarjali moj oče, stari oče in praded. Z gozdom živim in on živi z mano. Gozd je kakor človek, ima svojo usodo, se pogovarja z nami in mi z njim.«

Nad petindvajset let se njegova pisana beseda in fotografski posnetki niso ločili od vselej mu dragih kočevskih hribov. Njegovo pero je povezano s štiridesetletnim gozdarskim in planinskim delovanjem. France Cankar, bratranec pisatelja Ivana Cankarja, je »Na rob razstave o gozdovih« leta 1972 zapisal: »Peter Vovk je nenehno na lovu za čustvenimi doživetji. Začutiš, kot da nosi v sebi usodni delež zastrtega pesnika slikarja.«

Tine Orel, urednik Planinskega Vestnika, je prebral njegov spis »Pot po svetlobi v temo« in izjavil:

»Prebral sem Vašo 'Pot po svetlobi v temo' in to z velikim duhovnim apetitom, kajti tako občutljiv in tako sočuten stik z naravo le redkokdaj srečam. Ali pa ga sploh še nisem srečal, razen v Vašem

pisanju. Ne vem, kako ste opravili z za-
ložbami, če ste se nanje kaj obrnili. Več-
krat sem premišljeval, kje je publika, ki
bi sledila Vaši nežni ljubezni do narave. Za
otroke pišete preveč izbrano, preglobok je
Vaš pogled in preveč zapleteno Vaše
čustvovanje in modrovanje — pravzaprav
je vse ena sama sproščujoča modrost.
Mislil sem na otroke — a za te bi bilo
treba čim več slik. Kje pa je ilustrator,
ki bi iz Vaših tisoč podob ustvaril z ena-
kim občutjem prežete likovne stvaritve? In
da bi imel oči za vse, od drobne iglice
in mravlje do jastreba, od svetle vervice
do vseh prikazni, ki jih izrišeta mrak in
tema v gozdu.

Naj že bo kakorkoli — pri meni zadiši v
sobli po vsem bogastvu gozda, ko listam po
Vaši pripovedi.»

Pa Markelj v prilogi Dolenjskega lista, dne
20. marca 1974:

»Svetnik v templju narave«. Nekdaj je na-
rava, večno se spreminjajoča, živa, kruta
in mehka, prekipevajoča in umirajoča,
navdihovala pesnike in pisatelje. Danes je
za večino ušes šepet narave pretih, da bi
ga še lahko slišali. In vendar...»

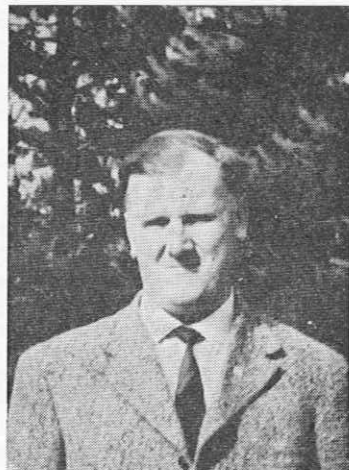
Peter Vovk, šestdesetletni upokojeni goz-
darski tehnik, je med pisano množico
novih obrazov v Kočevju eden od tistih,
ki jim je temna gozdna odeja kočevskih
hribov znana že od mladih nog. Vso oko-
lico Kočevja, gozdno bogastvo in okoliške
vasi je do kraja poznal. Odkrival je drobne
lepote rastlinskega in živalskega sveta, dih
in utrip narave. Prijel je za pero in posku-
šal svoja doživetja zapisati, odtisniti.

17 let je bil planinski funkcionar (oskrb-
nik, gospodar, propagandist). Vse je oprav-
ljal zastoj. Kot oskrbnik je prišel v kočo
peš vsako soboto, oskrboval je planince,
ljubitelje narave, prodajal, kuhal, drvaril,
vozaril, kosil, grabil, pometal, pospravljaj
okoli hiše in v njej. Vse je bilo zmeraj v
najlepšem redu.

Od občine je zvrtil denar za prekritje
strehe, dobil delavce Čabrance. Z njimi je
bil 14 dni, da so prekrili streho. Z mla-
dincem Vidovičem je izkopal pas zemlje
pred kočjo, širok pol drug meter, dolg dva-
najst metrov. Izpok je bil potreben zaradi
betonske plošče. Dobil je Ličane in sode-
loval z njimi pri podzidavi temeljev. Za to
delo je izrabil svoj redni letni dopust. So-
deloval je tudi pri betoniranju plošče.

»Skrbeti sem moral za oskrbnike,« pravi
Peter. »Sedem po vrsti jih je bilo, da je
šlo delo naprej. Nastala je tudi kriza v
odboru. Našel sem novega predsednika,
ki še sedaj vodi društvo, v veselje od-
bora in članov.« Številke ne povedo vse-
ga, suhoparne so, a resnične. 5 mesecev
na leto je kočja odprta, 10 dni v mesecu
je 50 dni na leto ali 1220 ur prostovoljne-
ga dela. Sedemnajst let prostovoljnega
dela krat 50 dni na leto je to 850 dni pro-
stovoljnega dela ali cela tri leta. To ni
kar tako. Je kdo pomislil na to? Tov. Vovk

Peter
Vovk

je tudi član Kluba kulturnih delavcev Ko-
čevje. Brala sem njegove članke v Planin-
skem Vestniku, Lovcu, Dolenjskem listu,
Glasilu ZK GP Kočevje, v Kočevskih razgle-
dih, Gozdarskem Vestniku in Slovenskem
gozdarju. Napisal je za celo knjigo svojih
doživetij s skupnim naslovom »Svetnik v
templju narave«, izredno subtilna podoba
narave. Njegov predzadnji članek je objav-
ljen v Lovcu št. 4. 1975, »Zopet grem svojo
tiho, svetlo pot«, zadnji v Dolenjskem listu
št. 1, 1977, »Nocoj bo padel prvi sneg.«

V ljubljanskem »Dnevniku« so bile lani
objavljene »Prigode zelene bratovščine« in
članek »Do trofeje brez puške«. Večkrat je
bral svoja dela na literarnih večerih, v Ko-
čevju, Fari in v Željnah. Ljudje ga radi
poslušajo.

»Občutim sicer samega sebe, takšnega,
kot sem bil še včeraj, pa nič več. Sicer se
še igram z živalmi, še stojim v senci dol-
golasih smrek pri studencu in skušam pre-
skakovati svoj pogum, svojo drznost, svojo
voljo. Žal pa leta teko, ni več pravih let.
Ostalo je le še čudno samoopovedova-
nje«, je končal razgovor Peter Vovk.

Marjana Colarič

DRUŠTVENI NAPREDEK IN VROČA KRI (O domu na Gorah)

Nismo še pozabili časov, ko smo našo pot
pred 25 leti začeli v skromni najeti mež-
nariji pri Sv. Juriju. Spominjamo se tudi,
da smo s tam ustvarjenimi prvimi lastnimi
dinarji kupili zemljišče in se pod vodstvom
tovariša Rudija Bedeneta lotili »utopije«,
gradnje sodobnega planinskega doma v
Gorah. Zaključena investicija pa ni ostala
brez posledic. PD Dol se je ponovno znašlo
v težavah — nov dom je zahteval nove
vsote denarja. Uporabili smo obratna sred-
stva in tako zašli v težave, ki smo jih pre-
mostili s članskim posojilom. Tudi najbolj

skromni planinci so segli v žep in reševali s posojilom svojemu društvu obstoj in normalno delovanje. Finančne težave, ki nam jih je povzročila modernizacija doma, smo rešili s posojilom, ki so ga dali člani, in ga v enem letu vrnili — dom pa je za dihjal z novimi možnostmi in postal sam finaniser društvene dejavnosti.

Danes ugotavljamo, da društvo dela na vseh področjih uspešno in je tudi finančno zdravo. Ta ugotovitev in dejstvo nas je zopet pripeljalo do razmišljanj za napredek. Kaj? — Kako? V katero smer?

Vse sekcije društva imajo zagotovljen gmotni položaj za napredek in uspešno redno dejavnost. Dom v Gorah vzdržujemo kot dobri gospodarji. Ali potem ni prav, če predlagamo uporabo viška pri premoženju v nadaljnji razvoj? Tu pa smo na ločnici, tu se krešejo mnenja. Nekateri predlagajo modernizacijo doma v Gorah — drugi nas kritizirajo, da je dom prarastel planinske okvire. Pred nami je gradnja moderne ceste do doma iz sredstev skupnosti. Planinci pa razmišljamo: dom v Gorah je sodoben in prijeten in po splošni ugotovitvi lepo vzdrževan. Ali je potem prav, če ta objekt še povečujemo in moderniziramo? Saj nas bo jutri prarastel! Mnenje večine: ne — obdržimo dom tak, kot je, dobro ga oskrbujmo in vzdržujmo, rezerve, ki jih imamo, pa uporabimo za objekt, ki bo imel v sebi in na sebi popolno notranje in zunanje planinsko vzdušje in okolje brez avtomobilskega smradu. Tako možnost smo našli in zato je upravni odbor sprejel sklep o odkupu domačije Jovan na Kovku. Akcija bo nedvomno povezala in še pomnožila naše vrste — predvsem mladine in starejšega članstva.

Mnenja, da na ta način zapravljamo dom v Gorah, so zlonamerna in negospodarna. Planinci svoje cilje poznamo in jih zato moramo tudi ceniti. Iz tega pa sledi, da svoje skrbi posvečamo splošnemu napredku planinstva kot najbolj množične slovenske telesno kulturne organizacije, ki zna s svojimi lastnimi in od družbe dodeljenimi sredstvi smotno gospodariti. Če se bomo tega držali, je tudi jasno, da ne bomo postali ne hotelirji in ne gostinci. Če bo v našem društvu živo tako prepričanje, potem ni vzrokov za vročo kri, temveč samo za čestitke ob 25-letnici našega obstoja.

Drago Kozole
(»Naš planinec« št. 2/77
bilten PD Dol)

19. ZBOR PLANINCEV TAM

Število članstva se je ustalilo. Sila je razvejano delo MO, prižgana je zelena luč za alpiniste. Podelili so 115 častnih in zaslužnih priznanj.

5. 2. 1977 je devetnajstič zborovalo okrog 200 članov PD TAM. Zbora se je udeležil

poleg predstavnikov družbenopolitičnih organizacij in mariborskih planinskih društev še zastopnik PZS Janez Kmet. V poročilu predsednika društva Mira Marušiča je bilo navedeno, da je štelu društvo v letu 1976 1762 članov, od tega kar 1051 mladincev in pionirjev. Poleg odličij PZS in PD TAM je prejelo društvo za svoje člane še naslednje častne znake: za slov. plan. transv. 11, za koroško planinsko pot 38, za zasavsko planinsko pot 35, za kozjaško planinsko pot 6, za solčavsko planinsko pot 2 in za solčavsko planinsko pot 2.

Za 20. obletnico, ki bo v letu 1978, je zbor predlagal PZS in PZJ kar 15 predlogov svojih članov za zlata, srebrna in bronasta odličja. Organiziranih je bilo 49 izletov (MO — 38!), ki se jih je udeležilo 2710 planincev. Na MO odpade kar 2718 izletnih dni, ta veliki uspeh je pripisati neumornemu mentorju MO — tov. Rudolfu Slatinku. AO je s svojimi 24 registriranimi člani opravil 235 vzponov v vseh težavnostnih stopnjah. V alpinistično šolo se je vpisalo 26 novih tečajnikov. Zbor je navdušeno sprejel odločitev za 1. alpinistično odpravo v turško pogorje Taurus.

Društvo bo že drugo leto vodil dosedanji predsednik Miro Marušič in 18-članski upravni odbor.

Zbor so sklenili z barvnim filmom in tradicionalnim planinskim plesom.

PLANINSKO DRUŠTVO LAŠKO PRAZNUJE

Leta 1936 je laški odsek Posavske podružnice SPD Zidani most dal pobudo za zgraditev planinskega doma na Šmohorju. Druga svetovna vojna je za več let zavrla priprave. Člani in nečlani iz Laškega so s prostovoljnimi delom zgradili dom na Šmohorju in ga 17. avgusta 1952 izročili svojemu namenu.

Že pred 1. svetovno vojno je bila večina Laščanov s planinsko organizacijo povezana, vendar se je smiselno društvo pojavilo v Laškem šele leta 1922. Po društveni kroniki je društvo nastalo leta 1927.

Društvo je preživljalo in še doživlja težke trenutke, saj je žal podpora širše družbe minimalna, zlasti zaradi vzdrževanja planinske postojanke na Šmohorju, ki pač spada med nizkogorske postojanke in jo nekateri primerjajo z gostinskimi lokali. Največ so pomagali doslej kolektivi Rudnik Laško, (sedaj TIM) in Pivovarna, ki je zadnja leta prispevala precej sredstev za ureditev gostinskega dela doma.

V jubilejnem letu 1977, ko praznujemo 50-letnico društva in 25-letnico doma na Šmohorju, si vodstvo društva nalaga na pleča veliko nalogo. Vsako zimo namreč izgubi društvo oziroma dom na Šmohorju veliko obiskovalcev, ker še ni urejeno ogrevanje. Na območju Šmohorja je ugod-

Dom na Šmohorju (PD Laško)

na smuka za začetnike in izkušene smučarje.

V okviru društva že 12. leto deluje mladinski odsek, ki je v slovenskem merilu dosegel vrsto lepih uspehov, zlasti v orientaciji. Bilo je že trikrat poplačano z udeležbo na državnem prvenstvu.

F. Lapornik

OBČNI ZBOR PLANINSKEGA DRUŠTVA RADEČE

Delovno in uspešno planinsko društvo Radče, je na rednem občnem zboru 25. februarja 1977 pred svojim članstvom razgrnilo bogato poročilo o dejavnosti minulega leta. Občnega zbora v dvorani »Svobode« v Radčah so se udeležili člani, mladina in pionirji v takem številu, da je bila dvorana prenapolnjena. Po otvoritvi zbora je moški pevski zbor zapel tri planinske pesmi.

Iz poročil tajnika, blagajnika, gospodarja, markacista, mladinske in pionirske sekcije, propagandnega odseka in predloga o delovnem programu za poslovno leto 1977/78 naj povzamemo, da je predsednik društva tov. Stanko Koselj uspešno koordiniral delo v društvu, zato se je z vzpodbudno besedo zahvalil vsem, ki so bili v preteklem letu nosilci posameznih društvenih dejavnosti in so jih s svojimi

sodelavci in uspešno organizacijsko obliko opravili:

Društvo je v letu 1976 imelo 778 včlanjenih, od tega: 459 članov, 73 mladincev in 246 pionirjev, napram letu 1975, so povečali število za 27 članov, 10 mladincev in 58 pionirjev.

Zasavsko kočo na Prehodavcih je v pretekli sezoni obiskalo 4820 planincev, od tega 381 obiskovalcev iz tujine (15 držav), 1410 pa je bilo nočnin. Bivak »Biserka« je usposobljen in opremljen za sprejem zimskih gostov, bojijo se pa, če bo tak tudi spomladi.

Gašperjevo kočo pod Velikim Kozjem je obiskalo 1070 planincev od tega 8 iz tujine. To kočo oskrbujejo člani društva iz Zidanega mostu s prostovoljnimi delom ob nedeljah in praznikih od 27. 4. do konca meseca septembra.

Zavetišče Lovrenc na trasi Zasavske planinske poti je obiskalo 1950 planincev, tega oskrbuje lastnik — kmetovalec Rudolf Dežan. Društvo je imelo v preteklem letu vseh dohodkov 211 398 dinarjev, od tega pa je v letu 1976 porabilo 209 598 dinarjev.

V letu 1977 bodo v koči na Prehodavcih popravili streho na starem delu koče, v kuhinji zamenjali del dotrajane opreme, opleskali prostore in opremo v spodnjih bivalnih prostorih, zamenjali čistilne vložke in zavarovali del poti pred prepadom

pod Prehodavci ter popravili pot od sedla do koč, iz Zadnjice in čez Ovčarijo. Največji obseg navedenih del bodo opravili člani sami. Mladinci so v preteklem letu opravili številna dela pri koč in poteh v Triglavskem gorstvu, ob tem pa obiskali Škratlaco, Vršac, Lepo Špičje, Prisojnik in Triglav.

Pionirska, izletniška in vzgojno-izobraževalna dejavnost je bila še posebno bogata in poteka s sodelovanjem šole in društva. Vsak pionir si po obisku štirih postojank pridobi pravico do planinskega klobuka. Na tem zboru je bilo podeljenih 26 klobukov. V maju in juniju 1977 bo izvedena pionirska planinska šola za višje razrede, združena z orientacijskim tekmovanjem in delovanjem planinske organizacije na področju varstva narave. Ustanovili bodo samostojni odsek gorske straže.

V letu 1977 bo društvo razvilo društveni prapor, akcijo za to slovesnost so člani z navdušenjem sprejeli. Za tečaje ali seminarje, ki jih bo organizirala Planinska zveza Slovenije za mladinske vodnike, mentorje, markaciste, vodje planinskih šol bodo prijavi že sedaj pripravljene kandidate.

Društvo bo kot predsednik še naprej vodil Stanko Koselj, ki je izjavil, da je kar prijetno delati z delavnim odborom, da bodo pripravili tudi program proslav 200-letnice prvega vzpona na Triglav, se udeležili VII. tabora ljubljanskih planincev 15. maja 1977 na Trebeljevem in proslave »Dneva planincev« v Pomurju.

Marjan Oblak

OBRAČUN DELA PLANINSKEGA DRUŠTVA PTT CELJE

Planinsko društvo PTT Celje je podalo dvoletni obračun dela na občnem zboru dne 22. januarja 1977. Društvo vključuje v svoje vrste številne ptt delavce s širše celjske regije, poleg tega pa vključuje tudi precejšnje število članov zunaj PTT podjetja Celje. Društvo šteje danes 277 članov, od tega 22 mladincev in 33 pionirjev.

Društvo svojo dejavnost v polni meri razvija od Logarske doline do Sotle in od Konjiške gore do Zasavja. Na tem področju še vedno odkrivamo lepote naše zemlje in mirne koticke, ki so za preživljanje oddiha v naravi ob današnjem tempu življenja delovnemu človeku tako zelo potrebni.

Društvo tesno sodeluje s sorodnima ptt planinskima društvoma iz Ljubljane in Maribora. Društvo upravlja 9-članski upravni odbor, ki se je v svoji dvoletni mandatni dobi boril s težavami, s katerimi se več ali manj ukvarjajo vsa planinska društva. Poudarjeno je bilo, da morajo planinci dobiti v samoupravnih interesnih skupnostih za telesno kulturo tisto mesto, ki jim glede na množičnost in aktivnost tudi gre. Društvo je z minimalnimi finančnimi sred-

stvi izpolnilo tako bogat program, s kakršnim se ne more pohvaliti marsikatero finančno močnejše društvo.

Na občnem zboru je prevzelo odgovorno nalogo, ki jo mora opraviti v letu 1977: Organizacijo jubilejnega 10. zbora — srečanja slovenskih ptt planincev v nedeljo, 12. junija 1977 pri Andrejevem domu na Slemenu nad Šoštanjem. Na teh srečanjih, ki so vedno množično obiskane, se utrjujejo poznanstva ptt planincev od Prekmurja do Primorske ter od Gorenjske do Bele krajine. Na občnem zboru je bil ponovno izvoljen za predsednika društva tovariš Maksimiljan Šoba.

Janez Lampret

OBČNI ZBOR PD BOVEC

Člani PD Bovec so se 18. 2. 1977 zbrali na svojem rednem 24. občnem zboru. V preteklem letu se je društvo ubadalo s številnimi predvsem gospodarskimi težavami, je uvodoma povedal v svojem poročilu predsednik društva tov. Marjan Bric. Kljub zadostnim finančnim sredstvom društvo ni uspelo dograditi nove kaninske koč pod Konjcem do III. faze. V precejšnji meri so temu krivi potresi, ki so prizadeli tudi Bovško, saj je bilo zelo težko dobiti gradbenika, ko pa je bilo vse urejeno, je zgodnja zima preprečila nadaljnje delo. Nova gradnja je namreč na višini 2300 m, poleg tega je bil otežkočen tudi transport gradbenega materiala, saj ni obratovala žičnica na Kaninu. Potres je lažje poškodoval koč Zlatorog v Trenti in nekoliko težje Dom na Predelu, vendar sta oba objekta sedaj že usposobljena in odprta. Le koč na Mangartskem sedlu je preteklo leto obratovala v kolikor toliko normalnih okoliščinah, čeprav gostuje v prostorih bivše karavle.

V prihodnjem letu mora društvo vse svoje sile zastaviti za dograditev novogradnje na Kaninu. Tov. Meglič je zagotovil tudi vso pomoč in podporo PZS. Nujno je treba odpraviti še nekatere druge gospodarske težave, da bi se društvo lahko v bodoče posvetilo društvenim dejavnostim.

Posamezni odseki društva so v preteklem letu bolj ali manj uspešno uresničili svoje programe. Markacijski odsek je dokončno izročil svojemu namenu novo planinsko pot, ki vodi od D postaje kaninske žičnice na vrh Kanina. Vsekakor je to za naše planinstvo lepa pridobitev. Žal odseku zaradi že znane potresne situacije ni uspela obnova poti iz Bavšice na Bavški Grintavec in do slapa Boke. Mladinski odsek je organiziral planinsko šolo na OŠ Peter Skalar v Bovcu. Šola je bila dobro obiskana in uspešno je obdelala 9 tem iz programa. Zaradi potresa pa so jo morali opustiti. Potres je bil v poletju vzrok, da so od vseh navedenih izletov opravili le štiri. Podoben program si je mladinski odsek

zadal tudi za letos, le delo z mladinskimi vodniki bo bolj poživilo. Alpinisti in pripravniki SAAS, ki združuje tudi člane iz PD Kobarid in Tolmin so bili lansko leto zelo uspešni. Sodelovali so kar pri 11 zimskih prvih vzponih, kar jih je uvrstilo med najuspešnejše alpinistične kolektive v Sloveniji. V poletni sezoni so opravili 18 prvih vzponov, predvsem v domačih stehnah. Skupno so opravili člani SAAS v preteklem letu 150 plezalnih vzponov in turnih smukov. Poleg tega so organizirali predavanja iz plezalne šole in skupne plezalne vaje. Dalje so bovški planinci poslušali poročilo o delu postaje GRS Bovec, ki dela zelo prizadevno in v zadnjih letih načrtno vzgaja in izobražuje svoje člane, da bi bili kos svojemu humanemu a tudi nevarnemu poslanstvu.

V prihodnje se mora društvo tesneje vključevati v sistem SLO, prav tako pa zopet oživiti nekdanje zelo plodno sodelovanje z enoto JLA garnizona Bovec. JLA namreč društvu lahko veliko pomaga zlasti pri izobraževanju mlajših članov in ob delovnih akcijah. Razširiti bo treba sodelovanje z gospodarskimi organizacijami na Bovškem in mogoče kot eno izmed organizacijskih oblik organizacijati »planinske skupine« v sindikalnih organizacijah TOZD. Področje PD Bovec je teritorialno zelo obsežno in v bodoče je treba najti čim primernejše organizacijske oblike dela, da bi bilo skoraj 300 članov društva res aktivnih. TTKS Tolmin mora najti ustrežnejšo obliko finansiranja planinstva nasploh, saj so PD najmasovnejše športne organizacije. Planinci sodijo, da so jim sredstva zelo skopo odmerjena.

Ob koncu občnega zbora so bovški planinci izrekli zahvalo starim organom društva in izvolili nove, med katerimi so nekateri mlajši člani, da bi si ob delu nabirali izkušnje.

Končna misel vseh udeležencev zbora je bila: v bodoče se bomo trudili vsi za boljše dejavnost društva, medse privabili še več novih članov, da bodo sredi gorskih vršacev deležni srečnih trenutkov v mlru in sprostitvi.

Boris Mlekuž

XXIII. REDNI OBČNI ZBOR PD PTT LJUBLJANA

Dne 5. II. 1977 smo poštarji planinci imeli svoj praznik — XXIII. redni občni zbor.

Za uvod so nam trije mladi harmonikarji, ki jih je pripravil naš stari znanec Anton Bračko, zaigrali nekaj narodnih pesmi.

Nato je predsednik PD PTT Ljubljana tov. Jože Dobnik pozdravil zastopnike PZS, meddruštvenega odbora PD iz Ljubljane, delegacije poštnih planinskih društev iz Zagreba, Celja in Maribora, delegacije poštnih planinskih skupin, delegacije PD Obrtnik, Železničar, Rašica, Iskra, Kompas

iz Ljubljane, predstavnike PTT organizacij, tako glavnega direktorja združenih PTT organizacij Slovenije in direktorja PTT podjetij Ljubljana in Celje.

Tov. Jože Dobnik je najprej seznanil navzoče, da je nenadoma umrl tov. Janez Kralj, vodja PTT službe TOZD PTT prometa Ljubljana, ki je bil od ustanovitve društva naš član in je vedno rad pomagal pri različnih delih na Vršiču in razveseljeval planince s svojo pesmijo.

V nadaljevanju smo poslušali najprej predsednikovo poročilo o delu društva v preteklem letu. Nalog in dela je bilo dovolj in smo o njih javnost že obvestili tudi v planinskem glasilu.

Vse to delo je v preteklem letu angažiralo v celoti vse člane UO in še številne druge člane odsekov in komisij, ki so bili potrebni za izvedbo posameznih nalog. Ne glede na tako angažiranost sicer v glavnem vedno enih in istih članov pa je teklo delo odsekov po programu nemoteno naprej, tako da so bili tudi pri tekočem delu doseženi kar dobri rezultati, največ pa je bilo narejenega pri obujanju tradicije NOB, pri popularizaciji po transverzali kurirjev in vezistov in po drugih planinskih poteh. V preteklem letu je:

5 članov prehodilo TV kurirjev in vezistov; 2 člana Slovensko planinsko pot; 1 član razširjeno Slovensko planinsko pot; 1 član Zaslavsko planinsko pot; 1 član, in to Anton Žagar, pa je opravil kar štiri poti: razširjeno Slovensko planinsko pot, Evropsko pešpot Drava—Jadran, Loško planinsko pot in Šaleško planinsko pot.

Za zasluge na področju planinske dejavnosti, planinske publicistike in alpinistike je prejel ing. Pavle Šegula visoko odlikovanje predsednika republike: red zaslug za narod s srebrnim vencem.

Poglejmo še nekaj podatkov o delu odsekov:

Propagandni odsek je organiziral: 24 eno- in dvodnevni izletov s 1438 planinci, 13 planinskih in potopisnih predavanj, objavil okrog 120 člankov in novic v dnevnem tisku, Planinskem Vestniku, PTT Novicah in Signalih, 14-krat zamenjal fotografije v propagandni omarici.

Odsek za planinska pota je opravil 142 ur prostovoljnega dela.

Odsek za varstvo narave je opravil 1086 ur prostovoljnega dela, v glavnem na Vršiču pri očiščevanju okolice koč in urejanju alpskega vrta ob koči, organiziral je tečaj gorske straže in za svoje delo sam zagotovil finančna sredstva z organizacijo srečolovov.

Odsek za orientacijo je organiziral meddruštveno orientacijsko tekmovanje na XXIV. zboru na Pokljuki. Člani odseka so se udeležili med letom tudi treh drugih tekmovanj in dosegli prav dobre rezultate. Za popolnost poročila je predsednik navedel še nekaj podatkov o delu planinskih skupin zunaj Ljubljane, ki so skupaj orga-

nizirale 26 samostojnih izletov s 701 članom in ki so po svojih močeh sodelovali tudi pri raznih skupnih akcijah s 74 člani. Doseči nadaljnje, vedno tesnejše sodelovanje z vsemi bratskimi planinskimi društvi PTT v Sloveniji in Jugoslaviji, z organizacijo medsebojnih srečanj. Sem sodi IX. srečanje bratstva planincev PD PTT Ljubljana in Zagreb na Travnici gori.

V naslednjih poročilih smo slišali najprej tov. Vilmo Mavec, načelnico mladinskega odseka, ki je kritično ocenila delo tega odseka, ki ga sestavljajo tri skupine mladincev, in to:

— skupina mladincev Izobraževalnega PTT centra,

— skupina zaposlene mladine,

— skupina mladincev in pionirjev — otrok PTT delavcev.

Delovni sta prva in zadnja skupina, medtem ko o aktivnosti zaposlenih mladincev z izjemo posameznikov ni mogoče govoriti. MO dela po svojem delovnem programu, ta pa je usmerjen v vzgojno izobraževalno delo in v izletniško dejavnost, udeležbo mladincev pri akcijah društva, pri organiziranju samostojnih izletov in orientacijskih tekmovanjih, pri katerih so trikrat tekmovalne mladinske ekipe.

Tov. Miro Marolt, načelnik gospodarskega odseka, je izčrpno poročal o delu odseka, ki je zaradi adaptacijskih in gradbenih del na Vrščiču imel obsežno delo pri vzdrževanju in oskrbovanju Poštarske kočice. Delo je bilo težko in odgovorno, ves čas gradnje so se pojavljale razne težave, posebno pereč je bil problem vode, ki jo je bilo treba celo sezono dovažati zaradi napake, ker je bila voda s strehe speljana v zemljo namesto v cisterno.

Predsednica gradbenega odbora, tov. Fani Žgarnjster, nas je seznanila o poteku gradbenih del, do katere faze so dela na Vrščiču tudi dovršena, o finančnih problemih in finančni pomoči v zvezi z gradnjo na Vrščiču.

Povzetek iz razprave, v katero so posegli predvsem gostje, se nanaša na ugotovitve, da je društvu treba za dosežene uspehe samo čestitati.

Delegat PZS, tov. Tonček Strojnik, je poleg navedenega opozoril posebej še na to, da je letos svetovno leto varstva okolja, kar je potrebno vključiti v društveni program. Predsednik PD PTT Celje, tov. Miki Šoba, nas je vse povabil na X. zbor planincev PTT Slovenije pri Andrejevem domu na Slemenu, predsednik PD PTT Maribor, tov. ing. Herman Jazbec, pa na praznovanje 20-letnice njihovega PD, ki bo v maju v njihovem domu pod Plešivcem.

Glavni direktor Združenih PTT organizacij Slovenije tov. ing. Slavko Jakofčič se je pridružil čestitkam, izrazil zadovoljstvo, da se lahko sestane s planinci PTT na takih zborih, da bo treba najti še druge oblike takega sodelovanja. Menil je, da je 2500 planincev v PTT Slovenije lepa številka,

vseeno pa je prepričan, da bi PD lahko zajela v svoje vrste še več PTT delavcev, kar bi bilo velikega pomena za tako organizacijo, ki s tako majhnimi finančnimi sredstvi opravlja tako velike naloge. Sodi, da bi združeno delo PTT Slovenije lahko namenilo kak dinar več za planinsko organizacijo in Vrščič bi bil že dograjen.

Delegatka PD PTT Sljeme iz Zagreba, tov. Olga Grdadolnik, pa se je zahvalila predvsem za bratsko sodelovanje in tovariške odnose med obema društvoma, ki se poglobljajo iz leta v leto.

Kakor smo pričakovali, je bil soglasno in z močnim aplavzom za predsednika društva znova izvoljen tov. Jože Dobnik.

Joža Praprotnik

OBČNI ZBOR PD GOZD MARTULJK

5. februarja 1977 so zborovali martuljski planinci. V dvorani Mladinskega doma se je trlo staro in mlado, kar prek 110 udeležencev je naštel verifikacijska komisija. Društvo šteje 170 članov, kar pomeni, da je 40% domačinov planincev. To je tudi za kraj, kjer so gore pred durmi in je gorniška tradicija stara, izreden uspeh in najzgovornejši dokaz, da je društvo uspelo s svojimi oblikami dejavnosti najti za vsakogar nekaj privlačnega: mladino združuje mladinski odsek in smučarska tekmovalna dejavnost, plezalce alpinistični odsek, reševalna dejavnost (v okviru postaje GRS Kranjska gora), mnogi člani sodelujejo pri izletih, markacijski dejavnosti, urejanju bivača, radi prislusneje predavanjem z diapozitivi. Poleg tega društvo ureja športno igrišče v kraju, člani se udeležujejo strelskih tekmovanj, turnirih smukov in še in še bi lahko naštevali. Tako je društvo resnični nosilec športno-rekreativne dejavnosti v kraju.

Svojo dejavnost želi PD v naslednjem obdobju še razširiti in poglobiti pod vodstvom novega predsednika tov. Jožeta Robiča. V pretekli mandatni dobi ga je vodil tov. Tone Oman.

dr. Peter Soklič

OBČNI ZBOR PD JESENICE

V petek 25. 2. t. l. je bil zelo uspešen občni zbor PD Jesenice. Člani društva so bili v preteklem obdobju zelo delavni. Člani alpinističnega odseka so opravili 362 vzponov, od tega 9 v inozemstvu in 51 v zimskem času. V okviru tega odseka so to zimo priredili tečaj smučanja na Vrščiču. Poleg tega so za 23 udeležencev imeli plezalno šolo. Starejši in mladi planinci so se udeležili pohoda po partizanski Jelovici v Dražgoše, spominskega pohoda na Stol, pohoda na Porezen, pohoda po Karavankah in več izletov. Pri vseh teh

Planinska staja
s sirarno na
Idrski planini
Foto J. Kurinčič

pohodih so sodelovali tudi člani njihove postaje Gorske reševalne službe, ki so skrbeli za varnost udeležencev. Reševalci so imeli dvodnevni seminar, večerni seminar, vajo, tečaj prve pomoči, novi člani so opravili potrebne izpite in reševalne akcije na Golici, Vršiču ter na Prisanku.

Od skupno 2175 članov je 302 mladincev in 288 pionirjev. Udeležili so se vseh omenjenih pohodov, pripravili 24 izletov, sodelovali pri Titovi štafeti, opravili 6 delovnih akcij in drugo. V okviru tega odseka zelo uspešno deluje klub mladih vodnikov, ki je priredil tečaj prve pomoči, 8 dnevni seminar vzgoje v naravi, planinski tabor, enodnevno usposabljanje iz vojaških spretnosti in drugo. V okviru društva je bil izredno prizadeven odsek za varstvo narave. Planinci so se posebno izkazali v okviru Gorske straže.

Pri investicijskih delih so imeli lani največ skrbi s popravilom Tičarjevega doma, ki ga je delno prizadel snežni plaz, in s pripravo načrtov za zavetišče pod Špičko ter za spodnjo kočo na Golici. Letos bodo prekrili streho, nabavili opremo za skupna ležišča, nabavili električni agregat in izdelali električne instalacije v koči pri izviru Soče. Pri Tičarjevem domu bodo adaptirali trafopostajo, uredili centralno ogrevanje in popravili strelodov. Erjavčeva kočica kliče po nujnem popravilu. Letos bodo pripravili ustrezne načrte. Če bodo imeli denar, bodo 60 tisoč namenili za razna popravila Koče pod Špičko. Za urejanje tega pa potrebujejo več sredstev. Lani so skupno realizirali 3 036 000 in so to tudi porabili. Kljub večji realizaciji (za 34 %), jim ni ostalo skoraj ničesar, saj so stroški poslovanja zelo narasli. Več prenočitev so zabeležili v Tičarjevem domu, drugod pa manj.

Na občnem zboru so poleg pohval podelili tudi več priznanj, ki jih je za izredno prizadevno in uspešno delo podelila Planinska zveza Slovenije. Bronaste značke so podelili mentorjem: Ceciliji Ščavničar, Ma-

rini Rovan, Borisu Pervanju, Milanu Fileju in Janezu Rakovcu. Srebrni znak je prejel Peter Ferjan, zlatega pa Mirko Špental, Ignac Horvat, Zvone Ažman in Berti Krapež. Maksa Medjo pa so za zasluge v planinstvu ob njegovi 70-letnici imenovali za častnega člana PD Jesenice.

Branko Blenkuš

TRESLA SE JE GORA ...

Tako govori ljudstvo. Vendar 6. maja, 11. in 15. septembra 1976 se je zemlja na Tolminskem grozljivo stresla.

Naši ljudje na Tolminskem, Kobariškem in Bovškem, drežniške vasi, Krn, Trnovo, Sužid, Volarje, Žaga, Srpenica, Bovec in drugi kraji, ki stojijo ob vznožju skalnih hribov, kot so Krnsko pogorje, Mrzli vrh, Morizna, zapadni del Matajurja, Kanina, Rombona in drugih skalnatih hribov, ne bodo zlepa pozabili, še posebno ne temne, strahotne noči 6. maja, ko se je grozeče valilo kamenje iz teh skalnatih hribov in planin v dolino.

Ljudje v tej zmedi niso vedeli, kaj se dogaja. Nekateri so v grozljivem strahu mislili, da so se preklali hribi in se rušijo v doline. Da je vsega konec. Tudi marsikakšna planinska pot je utrpela škodo.

PD Kobarid ni izvršilo nekaterih začetnih pripravljanih del pri novi planinski koči v krnskih planinah. Večina članov PD se je morala vpreči pri obnovi in popravilu hiš, ki jih je poškodovale potres.

11. septembra sem sam doživel dva močna potresna sunka v Sužiški planini na Matajurju.

Nič hudega sluteč sem 10. septembra popoldne prispel v Sužiško planino na Matajurju in tam tudi prespal. Drugi dan nekaj pred 18. uro, ko sem ob navzočnosti sirarja-mlekarja Sužiške planine 77-letnega Ignaca Ohojaka v planinski sirarni pripravljaj nahrbtnik, da se pred nočjo vrnem

Sedemletna Jana Kurinčič iz Idrskega na planini
Foto J. Kurinčič

domov, zaslišim votlo bobnenje, kot da bi prihajala nevihta. To pa me ni še vznemirilo, ker sem bil prepričan, da se kakšna krava drgne ob vrata sirarne. Nekaj trenutkov za tem bobnenjem se začne zibati in tresti sirarna in kot peklena muzika je začela škripati s pločevino pokrita streha sirane. Ko bi me nekdo izstrelil, sem skočil skozi vrata na plano, za menoj pa še sirar. Na prostem sva poslušala zvonjenje kravjih zvoncev, ki so se kot eden oglasili po vseh škripajočih stajah. Nemirna, preplašena živina je začela mukati, trgati in vleči žilje, na katere je bila privezana. Čez nekaj minut naju še hujši

potresni sunek ponovno nažene skozi vrata in spet se po stajah oglasi škripanje, zvonjenje in mukanje. Po tem drugem sunku se je spet umirila živina po stajah, s stajami in živino se je umiril tudi Matajur in drugi hribi. Jaz končno le zadržnem planinski nahrbtnik s planinsko skuto in sirom, pozdravim starega sirarja Naceta in urno odidem proti domu.

Med potjo skozi gozdove sem doživel še par šibkejših potresnih sunkov. Nad glavo so zašumeli in začeli vihrati vrhovi starih bukev, da sem še bolj pospešil korak in v rekordnem času prehodil pot iz Sužiške planine na Matajurju pa do doma. Tu so se prestrašeni vaščani zbirali po cestah in travnikih v bojazni, da bi se spet ne začela zemlja tresti.

Med potjo s planine sem šel čez senožet Franca Petrica iz Idrskega. 6. maja se je ob potresu iz skalnate stene utrgala ogromna gmota skalovja, zgrmela čez senožet v bližnjo grapo in pod seboj pokopala gorski senik, ki je dolga desetletja stal sredi senožeti. Takih in podobnih nezaželenih prizorov in doživetij je ob potresu 6. maja in 11. ter 15. septembra 1976 bilo po naših vaseh, hribih in dolinah v Posočju precej.

Ivan Kurinčič

AO JESENICE

Alpinistični odsek PD Jesenice je ob 30-letnici obstoja in uspešnega dela in v počastitev 85-letnice rojstva ter 40-letnice prihoda tov. Tita na čelo ZKJ 13. 3. pripravil na Rožci izredno uspelo srečanje

Jeseniški planinci gredo na Rožco, vodi jih Valodi Stojan

Foto B. Blenkuš

vseh bivših in sedanjih članov tega odseka. Udeleženci, ki jih je bilo 120, so prišli na Rožco izpred Doma v Planini pod Golico, skozi Plavški Rovt, od Femca in še po drugih smereh. Z Rožce so izvedli turni smuk, nekoliko nižje pa tekmovanje v smuku. Ob tej priliki so pripravili tudi krajšo slovesnost, na kateri so vsem udeležencem srečanja podelili lesene spominske plakete.

Branko Blenkuš

SLOVENSKA BISTRICA

Minilo je polnih 25 let, ko je nad aktivnostjo, nekoč enega najprizadavnejših Slovenskih planinskih društev Slov. Bistrica prišel črn oblak. Pet mladih članov tega odseka je leta 1952 sklenilo preživeti prvomajske praznike v gorah. Odločili so se za Špik. Pet mladih življenj je v iskanju novih odkritij in doživetij omahnilo v globino.

Tragedija v Špiku je postala črni dan, zastrašujoča, težka resničnost. V Slov. Bistrici so za ponovno oživljanje te aktivnosti potrebovali kar polnih 25 let. Ponovno oživljanje alpinizma je bilo na območju občine Slov. Bistrica počasno in

težavno. Prvi večji korak je bil storjen leta 1968, ko je skupina mladih Bistričanov, ki so pred tem že aktivno delovali kot alpinisti v PD Kozjak v Mariboru, ustanovila samostojno alpinistično sekcijo. Delovala pa je pod vodstvom Bistričana Ivana Šturma, ki je še danes na čelu bistriških alpinistov. Sekcija je štela le dva člana in štiri pripravnike.

Od tega dogodka je poteklo novih pet let, predvsem zunaj občinskega okvira. Dokončno pa so se sklenili organizirati v občini Slov. Bistrica 8. februarja, ko so se vključili k PD Impol v Slov. Bistrici in tam ustanovili samostojni alpinistični odsek. Štel je tri člane in šest pripravnikov. Danes ta odsek že šteje osem članov in osem pripravnikov. Da bi svoje vrste povečali, so letos pričeli še z alpinistično šolo, ki jo obiskuje skupno deset tečajnikov.

V času od ustanovitve do danes so člani alpinističnega odseka pri PD Impol Slov. Bistrica opravili skupno ca. 500 vzponov vseh težavnostnih stopenj. Organizirali so tudi več manjših alpinističnih odprav, v Paklenico, v Centralne francoske Alpe in vsakoletne izobraževalne in praktične tečaje.

Viktor Horvat

ALPINISTIČNE NOVICE

PRVENSTVENA V GRANDES JORASSES

900 m visoko severno steno nad Pointe Croz in Pointe Hélène, torej zahodno, desno od Petersove smeri, sta 3. in 4. avg. 1975 preplezala W. Kurtyka in M. Lukaszewski — v 24 urah. Poljaka! Angleža Brian Hall in John Whitle sta v februarju 1975 preplezala klasično smer v severni stenl. Komaj druga ponovitev!

T. O.

POLJSKI K₂ IN POLJSKE ALPINISTIČNE RAZMERE

Redko katera evropska odprava požanje toliko hvale, kakršne so bile deležne nekatere poljske odprave: V letu 1976, na primer, poljska odprava na K₂, ki je bila na poti od maja do septembra. Alison Chadwick-Onyszkiewicz in njen mož Janusz Onyszkiewicz sta o tem nekaj na kratko povedala v Münchenu, ko sta se razgledovala po športnem sejmu. Alison je rojena Angležinja in smo o njej že poročali. Leta 1975 je prišla na Gašerbrum III, 7952 m, najvišja ženska ekspedicija doslej. Janusz

je bil l. 1975 na 8035 m visokem Gašerbrumu II, udeležil pa se je tudi ekspedicije na K₂.

Na K₂ je šlo 18 mož, ker v Pakistanu ni nosačev za zadnji naskok na vrh. Pakistanci so jim pomagali samo do baze, vse šotore so založili in opremili odpravarji sami. Vodil jih je Janusz Kurczab (39), ki je pozimi prvi preplezal steber Bonatti—Gobbi v Mt. Blancu in vodil tudi poljsko-nemško ekspedicijo leta 1974.

Poljaki so že pred vojno zastavili z odpravarstvom. L. 1939 so prvi stopili na najvišjo indijsko goro Nanda Devi (7434 m). Vojna je Poljake prizadela kakor malokateri drugi narod. 21 let po Nanda Deviju so kot drugi stopili na Nošak. Hindukuš je bil pogost poljski cilj, ker jim je najbližji. Pamir jim je bil odprt, prvenstvenega vzpona na kak vrh nimajo, pač novo smer na 7483 m visoki Pik Komunizma. Leta 1970 so prišli na Malubiting, l. 1971 na 7852 m visoki Kunyang-Šiš, leta 1972 so pod Kurczabovim vodstvom preplezali jugozahodno steno Nošaka. Pozimi 1972/73 so prvi pozimi stopili na Nošak, vodil jih je A. Zawada. To je bil v zgodovini ekspedicionizma prvi zimski vzpon. Decembra

1974 so prišli Poljaki pod Lhotse. Spet jih je vodil Zawada, prišli so do 8250 m, tam pa jim je poteklo dovoljenje in morali so obrniti, kajti že so Japonci v vznožju postavljali svojo bazo. Za K₂ so se pripravljali štiri leta, zaposlili so zanj I. 1973. Leta 1974 so z Nemci pod Kurczabovim vodstvom prišli na Šišpare (7619 m), leta 1975 so utrjali Gašerbrum II in III, zraven pa še srednji vrh Broad-Peaka (ca. 8000 m).

Poljske ekspedicije financira v glavnem ministrstvo za šport. Mnogo opreme izdelujejo sami, posebno dobri so njihovi šotori in puhovke, marsikaj dobe gratis ali s popustom tudi v inozemstvu. Člani ekspedi-

cij so večji del študentje, akademiki, vsi imajo precejšnje izkušnje. Imajo 40 alpinističnih klubov, mednje štejejo tudi jarmarske, njihova zveza je podrejena ministrstvu za šport. Imajo kakih 5000 članov, samih športnih alpinistov. V Tatrah smejo plezati kjerkoli, ne glede na to, da je tam narodni park. Imajo plezalne vrtce pri Wrocławu in Krakovu. Sicer pa jih tudi improvizirajo. Plezajo in učijo se tudi po hrastih tako, da se za veje sploh ne prijemajo, pač pa se »pripraskajo na vrh« po drevesni skorji. Za prste je to imenitna vaja.

T. O.

VARSTVO NARAVE

VARSTVO NARAVE, 9, 1976. Izdaja Oddelek za varstvo narave pri Zavodu za spomeniško varstvo SR Slovenije. Urednik Stane Peterlin

V začetku letošnjega leta nas je prijetno presenetila nova številka priljubljene revije. Prizadevanja kolegov na Oddelku za varstvo narave so torej rodila uspeh, skupnost pa priznava potrebnost in pomembnost take publikacije.

Revija je urejena po sodobnih načelih, z bibliografskimi karticami, izvlečkom in UDK klasifikacijo.

Kot prvi je Andreja Kranjca prispevek »Poizkus valorizacije kraških votlin v občini Kočevje z naravovarstvenega stališča«. Avtor daje pregled podzemeljskega sveta v občini Kočevje glede na tipe in pomembnost posameznih votlin. Podal je nekaj primerov ogroženih jam in klasičen pregled uničevanja in onesnaževanja jam, med katerimi je poudaril fizično uničenje jame ali njene vsebine, zatrpavanje jamskega prostora, onesnaževanje zraka in vode.

Ob tem, ko se zaveda, da ne moremo niti ne smemo vsega »konservirati«, priporoča, da se v območju občine zavarujejo nekateri objekti kot posebnost, kot nevarne točke za onesnaževanje podzemeljske vode, vodne jame in nekatere arheološko pomembne votline. Te podaja v posebnem seznamu.

Drug pomemben prispevek je Petra Skobneta študija »Ugotavljanje onesnaženosti zraka s presajanjem lišajev«. Opisal je biološko metodo, s katero lahko ugotavljamo vpliv onesnaženega zraka na organizme. Poizkus je bil opravljen v Celju. Odtod podaja pregled meteoroloških razmer, stopnjo onesnaženosti ozračja in vire

onesnaženja in vpliv onesnaženja zraka na vegetacijo v celjski okolici. Tu pove, da se je pričela spreminjati celotna vegetacijska slika.

Poizkus z lišaji naj bi dosedanje podatke potrdil, saj so v mestu lišaji propadli že v šestih mesecih. To je zanimivo, saj lišaji in mahovi brez škode absorbirajo iz okolice večje količine težkih kovin, ki povzročajo v živalskih in človekovem organizmu hude spremembe...

V nadaljevanju poroča Vinko Stgar o poizkusih ozelenjevanja rudniškega jalovišča v Žirovskem vrhu. Študirali so, kakšne so možnosti za uspevanje rastlin na jalovini, ki bo ostala po predelavi rude. Dolej so se obnesle nekatere trave, ki so prekrile jalovino, gnojeno z rudninskimi gnojili.

Jože Bole piše v nadaljevanju o mehkužcih Notranjskega Snežnika in okolice. V mejah naravnega rezervata je bilo najdenih 21 vrst polžev, v širši okolici pa 72 vrst polžev in ena vrsta školjke.

Sledi Iztoka Geisterja prispevek k utemeljitvi ustanovitve naravnega rezervata Bobovek z ornitološkega vidika. Na območju opuščene opekarne je opazoval ptičjo favno, njih preseljevanje in conarnost obrežnega rastlinstva, v katerem ptice gnezdi. Ker se z zasipavanjem in drugimi posegi spreminja ekologija tega ptičjega refugija, slede prizadevanja za zaščito ozemlja. Kot zadnja je ekološka in favnišči študija Janeza Gregorija o pticah na Sečoveljskih solinah in okolici. Obravnavanih je 8 biotipov in podan predlog za učinkovitejše varstvo ornitološko pomembne krajine.

Na koncu 108 strani obsegajoče revije se uredništvo z nekrologi spominja na dr. M. Wraberja in prof. J. Lazarja.

Vrednost publikacije še poveča dobra oprema in tiskanje na dobrem papirju. Izdajo seveda podpirajo Republiški sekretariat za urbanizem, Kulturna skupnost Slovenije in Raziskovalna skupnost Slovenije.

D. Novak

SKUPŠČINA ZVEZE EVROPSKIH NARAVNIH IN NARODNIH PARKOV (23. do 27. sept. 1976 v Plitvicah)

V Plitvicah se je zbralo 89 zastopnikov iz 18 evropskih držav. Ta federacija je bila ustanovljena 12. maja 1973 v Saarbrückenu. Dve leti je trajalo, da je prišlo do statuta in do načina finansiranja. Leta 1975 je skupščina odločila, da se bodo generalne skupine vršile vsako leto drugod. »Vzhodnim državam« pravi poročevalec H. Offner v »Naturschutz und Naturparke 1976/4«, je bilo na ta način omogočeno, da z organizacijo skupščine poravnajo svojo članarino. Kot prva se je ponudila naša država in Offner je kot generalni sekretar v l. 1975 deset dni potoval po Hrvatski in Srbiji, da izbere najprimernejši kraj za skupščino. Izbrane so bile Plitvice, nacionalni park, ki je l. 1975 praznoval 25-letnico ustanovitve. Offner je pri ogledu

Plitvic imel srečo, da je srečal »svobodnega« volka — v Plitviškem nacionalnem parku je namreč tudi 350 ha pragozda s 30 volkovi in 15 medvedi. Spustili so se tudi čez Velebit v Karlobag, Paklenico, Split, Brač, Dubrovnik, Mljet idr. — Offner pravi, da je lahko nasitil svoje oči s pogledom na bogastvo naših naravnih in umetnih spomenikov — z eno samo drobno pripombo: Ko so mu nekje v tretjič zapored ponudili specialiteto jagnje na različno, je prosil, naj mu v bodoče servirajo tudi druge jedi. Generalni sekretar dr. Offner je tudi izjavil, da lepšega kraja od Plitvic ne bi bili mogli izbrati. Računal je s 60 udeleženci, prišlo pa jih je 90. Organizacija je bila dovršena, skupščina je izzvenela v misel, da varstvo narave povezuje narode, ustvarja prijateljstvo in tako ohranja mir.

V istem zvezku popisujeta S. Baumann in H. Werner Pradler dolino Krke z njenim kanjonom in drugimi pokrajinskimi znamenitostmi, predvsem seveda slapove pri Skradinu: Vse, kar sta si avtorja ogledala, je »edinstveno, nepozabno, očarljivo«.

Oba članka sta lepo ilustrirana, oba dobra reklama naših naravnih turističnih pogojev.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

SPOZNAVANJA IN UGOTOVITVE O SKUPINSKEM DELU PRI PLANINSKEM VODNIŠTVU (Publikacija KVIZ, PZS 1977)

O skupinski dinamiki, o obnašanju človeka, kadar dela in se uveljavlja v bolj ali manj strnjeni skupini se že nekaj desetletij razpravlja in piše kot o velikem spoznanju človeške narave, spoznanju, ki ga mora vsak, kdor vodi skupino, poznati in se po njem ravnati.

Prav je, da je komisija za vzgojo in izobraževanje PZS tej tematiki posvetila primerno pozornost. Nedavno je izdala osnutek te problematike, ob katerem naj bi se pogovorili, kako naj v planinskem vodništvu uporabljamo ta relativno moderna načela, ki jih pedagogika v velikem svetu že nekaj desetletij upošteva kot osnovo za oblikovanje osebnosti. Strah pred množico (obravnavano gradivo to imenuje »socialno bojazen«) je možno pregnati, če z mladim človekom prav ravnamo, če imamo pri svojem delovnem stiku z njim pred očmi pred vsem sproščanje

osebnosti, odpravljanje strahu pred nastopom prav s tem, da ta strah priznamo in obenem vemo, kako se zatira in odpravlja. V posebnem poglavju govori gradivo o vodniku skupine, kako naj se obnaša, kako naj izraža svoja stališča, da bi na skupine ali posameznika najbolj prav učinkoval.

S takim delom za urejeno planinsko vodništvo komisija razodeva odgovornost, s katero se svojih nalog loteva. Delo je težavno, saj se v našem jeziku ta tematika avtohtono skoraj ne obravnava.

T. O.

OSNOVE PSIHLOGIJE, METODIKE IN PEDAGOGIKE PROSTEGA ČASA (Publikacija KVIZ, PZS 1977)

Ing. Božo Jordan iz Šempetra v Savinjski dolini je na seminarju za planinske vodnike v Kamniški Bistrici (14. maja 1976) predaval o zgoraj navedeni temi. Predavanje je Komisija za vzgojo in izobraževanje razmnožila. »To niso skripta«, pravi avtor,

»še manj učbenik. Zapis je namenjen za razmišljanje pri vodstvu planinskih tečajev, za izpopolnjevanje; morda iz tega nastane nekoč tekst o pedagogiki prostega časa«.

O pedagogiki prostega časa se po svetu v zadnjih letih veliko razpravlja z različnih stališč: psihološkega, medicinskega in juridičnega. Višji standard, izobrazba in daljši prosti čas so spremenili marsikje človeško eksistenco in s tem zavest — kar pa seveda še ne pomeni, da »grozi« človeštvu zlata doba. Telesna kultura omogoča aktiven oddih, s tem pa resnično obnavljanje telesnih in duševnih moči. Aktivni oddih pa je v zvezi s človekovim odnosom do narave. Čim bolj človek odkriva njene skrivnosti, tem bolj se od nje žal oddaljuje. Prav zato je planinstvo resnično najmodernejši in najprimernejši način za izrabo prostega časa, ker uravnoteža človeško eksistenco psihološko in fiziološko. Fiziologija je dokazala, da je rekreacijska vrednost hoje v breg mnogo večja kot hoja po ravnem. Psihološka vrednost planinstva pa je v osebni aktivizaciji človeka; tu ni stadiona s publiko in tekmovalca (čeprav bi kdo pri tem pomislil na »ski-cirkuse«; smučarska masovna »baza« je preveč interesantna za turizem; pomislimo, da polovica svetovne tekstilne industrije dela — za prosti čas, enako avtomobilska). Planinstvo pa ima poleg svoje športno-rekreacijske vsebine tudi

svojo romantiko, etiko, raziskovalne možnosti, izredno visok vzgojni potencial, terja torej fizično spretnost, izurjenost in zdržljivost, obenem pa to povezuje z duševnim življenjem, z razumsko in čustveno sfero človeka — vsakogar po njegovih sposobnostih, po »meri«, bi lahko rekli. Svoj pomen ima tudi za patriotično vzgojo in ne nazadnje za narodno obrambo.

Od Rousseauja dalje živi zametek družbene valorizacije planinstva; danes je po svojih sestavinah tak, da ni prav nič čudno, če ustanavljajo planinske šole. Če je vse res, kar smo zgoraj zapisali, potem so stvari za planinsko šolo zrele. Planinstvo je del evropske kulture, ki se prenaša tudi na druge celine. Pedagogika in telesna vzgoja imata svoje dolžnosti tudi pri planinski šoli, prav tako psihologija in sociologija. Planinstvo se je nekoč začelo z znanostjo in raziskovanjem, danes pa se od znanosti ne ločuje, temveč jo obrača tudi svojem razvoju v prid.

Napori aktivistov v našem KVIZ (komisija za vzgojo in izobrazbo) so torej utemeljeni. Napori, ki jih komisija naprepa, bodo pomenili pogled na osnovno planinsko vzgojo in na vzgojne metode. Ne bojmo se duhovne uniforme in kakršne koli unitarizacije. Narava in vsebina planinstva je tako polivalentna, da se te nevarnosti sama ubrani.

T. O.

RAZGLED PO SVETU

PLEZALCI SZ V ZDA

Pravzaprav dolgo časa ni prišlo do tega srečanja, ko vendar SZ in ZDA že desetletja v redu vzdržujeta športne stike. Oktobra 1975 so se kalifornijski superalpinisti le odločili in uradno povabili sovjetske plezalce v Yosemite. Iz SZ je prišlo šest alpinistov. Dva sta preplezala skrajno težko smer Salathé v El Capitanu. Rabili so pet dni, plezali so v troje (2 SZ, 1 ZDA).

T. O.

TRENKER V OČEH BAVARSKIH PLEZALCEV

Člani Münchenskega kluba »Berggeist«, ki je del sekcije DAV, so bili poleti 1975 na sedlu Sella. Sedmorica Münchenskih »gorskih duhov« je plezala Trenkerjevo zajedo v prvem stolpu Sella, ki ga je Trenker s H. Pecosto prvi preplezal leta

1913, smer ocenjuje Langov vodnik s III do IV. V drugem raztežaju je res težko mesto. Ob njem je Bavarcem ušlo: »Der Trenker, der oide (alte) Hundling!« Hundling slabo zveni, v bavarščini pa pomeni izraz resničnega spoštovanja. Trenker je bil tedaj 20 let star, zdaj jih ima 84 in je še vedno neugnano delaven.

T. O.

HOTELA NA JUNGFRAUJOCHU ŠE NE BO

SAC sporoča, da novega hotela na Jungfrauochu še ne bo kmalu, da bo treba čakati več let. Hotel je namreč leta 1972 pogorel in v resnici prizadel vse tiste, ki jim je ta kos švicarske zemlje pri srcu. 24. jan. 1975 so odprli restorán, ki je odprt samo podnevi, prenočišč namreč nima.

T. O.

OB DOLGOPROGAŠKIH SMUČARSKIH PRIREDITVAH

Že nekaj let sem se dela velik veter za masovne štarte na dolge smučarske proge, za smuški tek, ki naj zbere čim več smučarjev vseh letnikov na bolj ali manj urejeni poti. Toni Hiebeler pravi, da so množice teh smučarjev zelo različnih profilov: veliko je nekdanjih slalomistov in mojstrov smuka, ki so obsojeni na čakanje v kačah pred smučarskimi lifti, dalje starejši letniki, ki radi slišijo, da dolgoprogaši »dalj žive«, in končno mnogi, ki jih zajame ažurna industrija športnih artiklov. Tej se mora priznati, da je dogodkom za petami, včasih pa si jih spretno tudi izmišlja in vodi. Pri takih masovnih štartih pa se konec koncev odkrhne tudi za slehernega branjevca, če le zna pristaviti svoj piskrček in svojo »tezgo« (stojnico).

Živci mnogih udeležencev na tako imenovanih »ljudskih smuških tekih« včasih kar prehudo trpé, če je preveč snega ali če ga je premalo. Proga bi morala biti smiselno urejena že poleti vsaj tako na široko, da je povsod dostopna težkim goseničarjem. Če nastopajo tisoči, gotovo ni prav, če se na kaki ozki brvi naredi »zamašek«.

Za primer znameniti Vasa! Štarta 10 000 smučarjev — veličastno, toda samo za gledalce, za tekmovalce ne. Za te je tak skupen štart muka, jeza, ki žre živce. Spomenik si bo zaslužil tisti organizator, ki si bo upal spuščati na progo majhne skupine v presledkih na 30 sekund.

Urejanje prog pomeni veliko dela, delo pa stane, prireditve ne nesejo, ni vstopnic, zato tudi ni sredstev, ni finansierjev. Bodočnost je, meni Hiebeler, v turnem smučanju. S tekmovalnim značajem ali brez, vprašamo Hiebelerja.

Ali res žive te vrste športni »verniki« dalj? Statistike ni, zadevne raziskave tudi ne in najbrž je še zlepa ne bo. Pač pa je kronika masovnih štartov zabeležila že lepo število srčnih infarktov med tekom ali v evforiji na cilju.

Naj bo že kakorkoli, dejstvo je, da je v Evropi vedno več priložnosti za udeležbo na masovnih smučarskih tekih. Udeležba je povsod podvržena taksi od 20 do 65 DM, udeležba na teku Vasa pa znese kar 600 DM. Prireditelji so začeli udeležbo omejevati, vsi določajo tudi rok za prijavo, kar je razumljivo. Vsaj 15 prireditev ima velik obseg in značaj, na primer »Dolomitski tek«, 60 km, prireditelj Lienz, Marcia longa, 70 km, Trento, mednarodni tirolski smučarski maraton, 42 km, München, mednarodni tek Koasa, 42 + 72 km, St. Johann, Finlandia Hiihto, 75 km, prijave München, Wasaloppet, Švedska, 865 km, prijave München, Engadinski smuški maraton, 42 km, Pontresina, mednarodni glocknerski tek, 20 km, München. Kar 8 tekov ima svoj prijavni center v Münchnu.

Med večje prireditve se šteje tudi »Memorial Peru«, ki ga že nekaj let razpisuje TJ Lokomotiva, CS-46104 Liberec, Jablonická 21, ČSSR. Za leto 1976 so dobili povabilo tudi naši alpinisti, vendar nekoliko pozno, zadnji tek je bil 25. jan. 1976. Memorial spominja češke športnike na tragedijo čeških andinistov v Peruju.

T. O.

PLAZOVI V AVSTRIJI 1974/75

Konec leta 1975 je objavil statistiko o nesrečah zaradi plazov ing. Alfred Gayl, strokovnjak za lavinologijo, s katerim ima tudi naša GRS dobre strokovne zveze. Zanimiva je njegova ugotovitev, da so s snegom revne zime pobrale več ljudi kot s snegom bogate.

V zimi 1974/75 sta samo lavinski katastrofi na Vorarlbergu in na Tirolskem terjali 22 mrtvih, vsega skupaj pa je bela smrt v plazovih ugonobila 46 oseb. Leta 1972/73 je bilo zelo malo snega, mrtvih v plazovih pa kljub temu 61 ljudi.

V letu 1974/75 je bilo deloma ali popolnoma zasutih 152 oseb v 37 plazovih. 106 zasutih se je rešilo (68 sami, 23 so jih izkopal tovariši na turi, 2 so našli psi, 13 reševalci). Vse nesreče so se zvrstile od 14. marca do 21. aprila, le dve sta se pripetili okoli novega leta.

T. O.

V MUZEJU — POSLOVNI LOKAL

Na to misel so prišli Švicarji sredi leta 1976. Poslovni lokal CAS (SAC) naj bi bil v bernskem muzeju, vodja naj bi nastopil službo 1. oktobra 1976, otvoritev pa bo 1. januarja 1977. V razpisu zahteva CAS, da bodi vodja lokala kos administrativnim in knjigovodskim poslom SAC, pestremu delu z majhnim delovnim teamom in sodelovanju s centralnim komitejem kluba in sekcij SAC. Druge zahteve: trgovska izobrazba, zanesljiva pismenost in izražanje, nemški in francoski jezik, po možnosti tudi angleški in italijanski, družabnost in taktnost. Biti mora aktiven planinec, ki pozna problematiko švicarske planinske organizacije. Starost: od 25 do 40 let; razume se, da mora kandidat predložiti življenjepis, spričevalo in naslove za reference.

T. O.

PLANINSKO-SMUČARSKES NESREČE PRED SODIŠČEM

Pri nas ta problem še ni vroč, ker je nesrečnih primerov v gorah v primeri z nesrečami na cestah in drugod zanemarljivo malo. V zahodnih državah pa je v zadnjih letih vedno več primerov, da pride nesreča v gorah pred kazenskega sodnika

ali se obravnava v civilnem procesu. Prizadeti so, tako piše F. List v »Alpinismusu« 1976/1, predvsem gorski vodniki in smučarski učitelji. Dr. Erich Knoll, pravnik, in zastopniki prizadetih poklicev izjavljajo, da že skoro ni gorske nesreče, ki ne bi prišla v sodno razpravo, zmerom pa so na udaru vodniki in vaditelji. To je nekaj popolnoma novega. Vendar temu niso krivi kakšni prenapeti pravniki, pač pa — potrošniška miselnost, ki zavaja ljudi v zmotu, da je možno kupiti vse, tudi varnost. Seveda imajo pri tem svoj delež tudi tako imenovani »hišni juristi«, to je pravni svetniki velikih zavarovalnic, ki bi rade že vnaprej onemogočile vsako uveljavljanje pravic iz zavarovanja. To je seveda razumljivo in večkrat tudi zakonito. Praksa zadnjih let je pokazala, da sodišča tirajo stvari na mejna področja, na kateri je malo verjetnosti za končne dokaze, možnosti za razsojanje o posameznem primeru in za obsodbo pa so lahko velike.

To dokazujejo pravde, pri katerih so bile ekspertize dvomljive vrednosti, obtoženci pa so kljub temu bili obsojeni na precejšnje kazni.

Dr. Knoll sodi, da je pri planinskih nesrečah težko opredeliti oprijemljiva pravila, po katerih bi stvari gnali na sodišče. Kljub temu svetuje naslednje: Vodniki naj pri svojih ponudbah kliente opozore tudi na objektivne nevarnosti v visokogorju, ki jim vodniki ne morejo biti kos. Vodnik sam ima pravico odločati, ali bo turo v primeru nevarnosti nadaljeval. Od te pravice vodnik ne sme nikoli odstopiti in ugovorom nikoli popustiti. Tudi pismena izjava

klienta, da vodnika odveže vsake odgovornosti, je po nemškem pravu samo olajševalna okolnost.

T. O.

CEPIN MASINO — LEADER

Novi ledni cepin Charlet Moser ima novo patentirano »nasaditev« oz. povezavo med glavo in ročajem: trdna enota brez vibracij. Ima tudi specialno izolacijo zoper električne razbremenitve. Ima vulkanizirano črno manšeto, katere se tudi rokavice dobro oprimejo. Glava je predrta, tako da se z njo lahko zavijajo v led vsi ledni vijaki. Tehta 700 g. — Charlet Moser je poskrbel tudi za nov tip derez, model Yannick Seigneur, z nanovo oblikovanimi in postavljenimi prednjimi štirimi zobmi. Specialna legura, teža 750 g.

T. O.

SMUČARJI — HOTELIRJI

»Alpinismus« 1976/1 si je nedolžno privoščil »amaterske« smučarske tekmovalce v zvezi z E. Bruggmannom, ki si je v Sapporu 1972 priboril srebrno kolajno, češ, mnogi »amaterji« postanejo hotelirji, ko prenehajo tekrovati. Bruggmannov hotel stoji v severovzhodni Švici v smučarskem središču Flumserberge. Švicarska agencija v Frankfurtu si je dovolila takole reklamo za Bruggmanna in njegove asistente: »Edi Bruggmann in smučarski učitelji ne spremljajo svojih gostov samo na belih pistah, na voljo so jim tudi zvečer.« Pripomba: Le doklej bodo to zdržali?

T. O.

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE LJUBLJANA KULTURNO-PROPAGANDNA KOMISIJA

Kulturno propagandna komisija Planinske zveze Slovenije razpisuje za 200-letnico prvega vzpona na Triglav

nagradni natečaj

za najboljše literarne in dokumentarne prispevke na temo »Triglav in ljudje«.

Tematika za literarne prispevke je poljubna, vendar mora biti povezana s Triglavom. Dokumentarni prispevki naj prispevajo k boljšemu poznavanju triglavske zgodovine, pomenu Triglava za Slovence, kulturo in šport, posebej za turistično prihodnost ipd. Najboljši prispevki bodo objavljeni v Planinskem Vestniku. Žirijo izbere uredniški odbor Planinskega Vestnika.

V poštev pridejo izvirni prispevki. Obseg najmanj 5 tipkanih strani.

Nagrade za najboljše literarne in dokumentarne prispevke so:

I. nagrada 1500 din

II. nagrada 1200 din

III. nagrada 1000 din

Rok za predložitev je 1. 1. 1978 na naslov Kulturno-propagandna komisija PZS, Ljubljana, Dvořakova 9 z oznako »Za natečaj ob 200-letnici vzpona na Triglav«.
Ljubljana, 22. 2. 1977

Za kulturno-propagandno komisijo PZS
mr. Tone Strojín I. r.

cepini, kladiva, klini, karabini, dereze — vse, kar potrebujete za uspešne vzpone

nahrbtniki v pastelnih barvah različnih velikosti izredno lahki

alpinistične vrvi vrhunske kvalitete vseh debelin in v primernih dolžinah

v specializiranih prodajalnah

 Slovenijašport

KMETOVALCI, VRTIČKARJI!

TOVARNA DUŠIKA RUŠE TOZD AGROKEMIJA

Proizvaja za vas vrsto specialnih pripravkov za varstvo in gnojenje rastlin:

- kompleksna gnojila za kmetijsko proizvodnjo in posebej pakirana gnojila za vrtičkarje
- tekoča in foliarna gnojila
- organska gnojila in šotne substrate
- sredstva za varstvo kmetijskih in okrasnih rastlin
- herbicide za zatiranje plevelov
- vrsto ostalih pomožnih pripravkov, ki jih redno uporabljamo v kmetijski tehnologiji

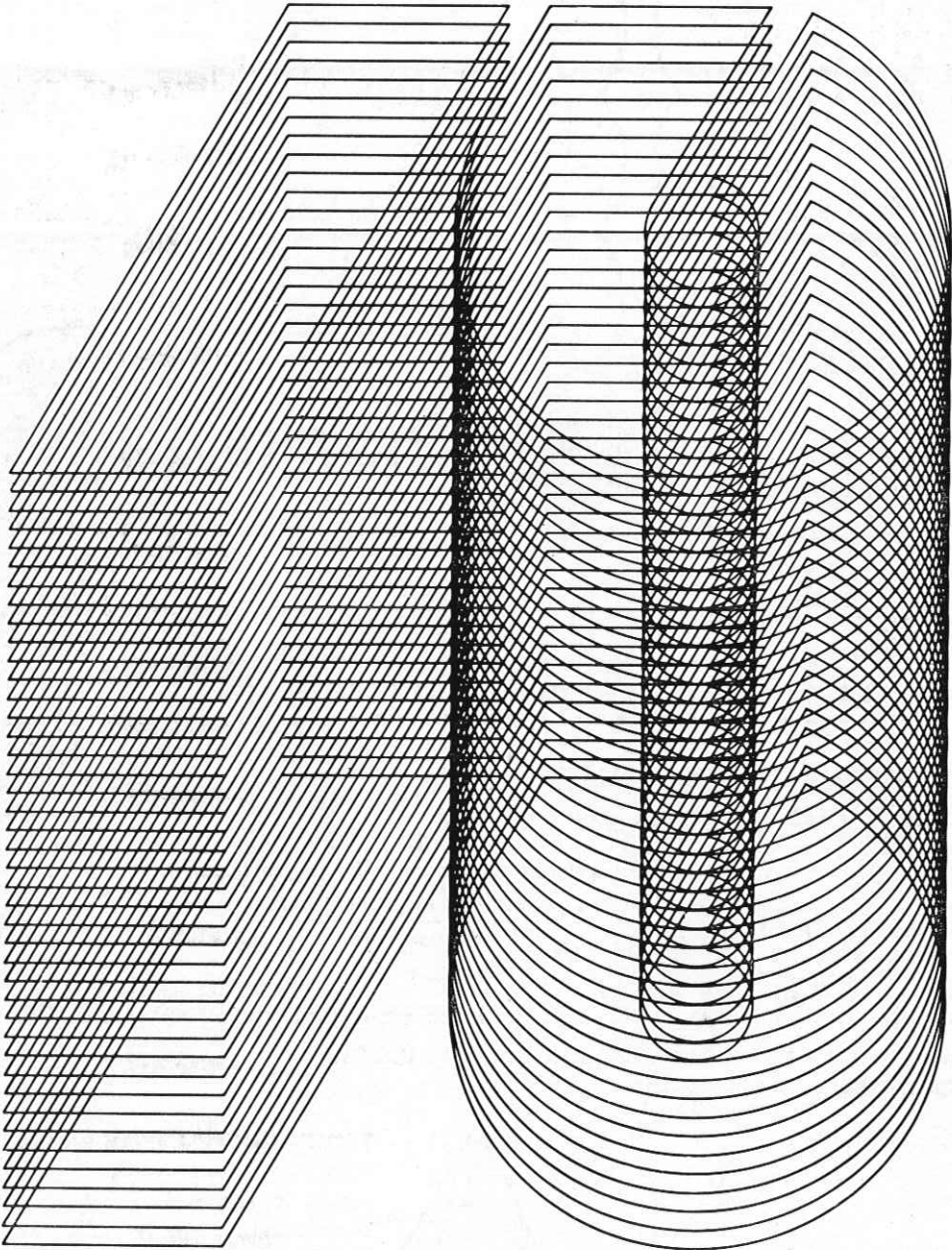
PREPRIČAJTE SE V UČINKOVITOST NAŠIH PROIZVODOV.
ZAHTEVAJTE INFORMACIJE!

**TOVARNA DUŠIKA RUŠE n. sol. o.
AGROKEMIČNA SLUŽBA**

Telefon 76-108
Telex 033112
Brzjav AZOT Maribor

simbol,
ki zagotavlja
varnost,
zaupnost,
natančnost in ekspeditivnost

ljubljska banka